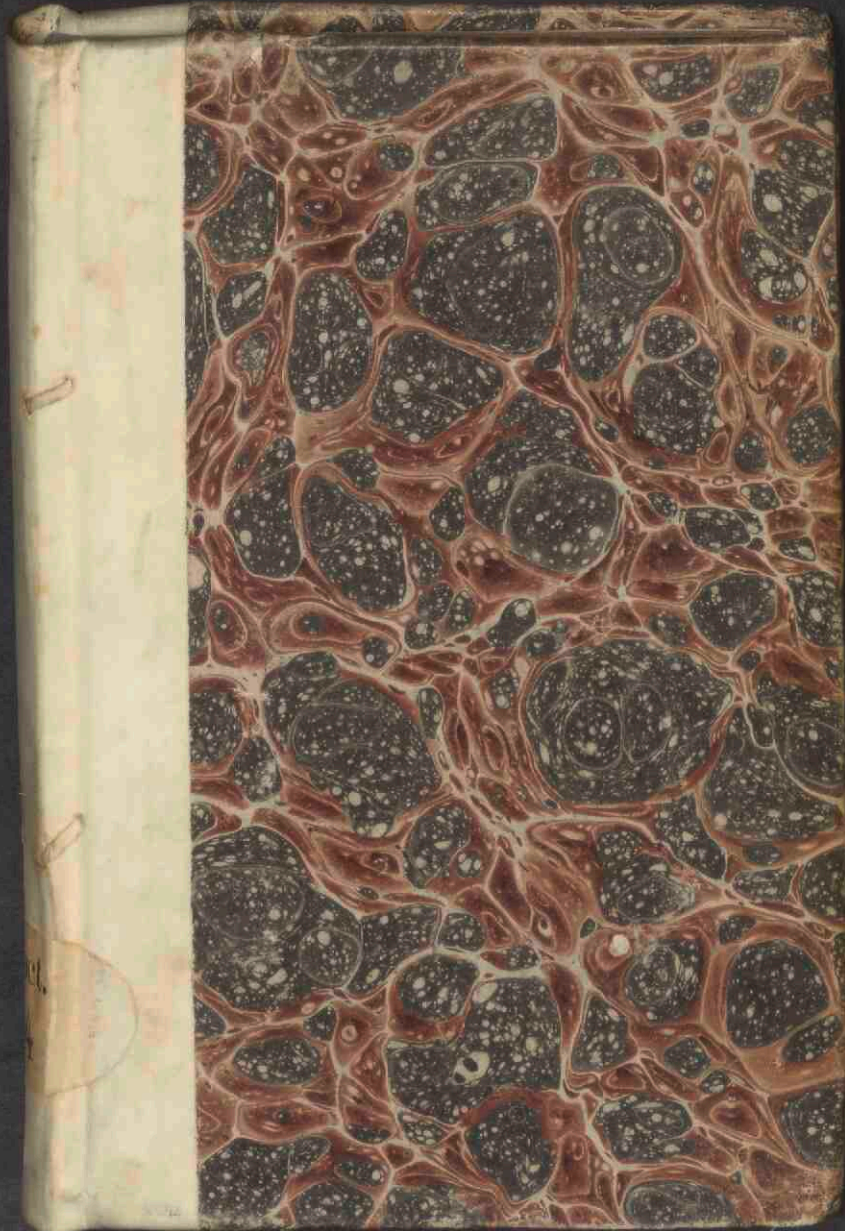

Tractatus de confessionibus maleficorum & Sagarum, an, et quanta fides ijs adhibenda sit.

<https://hdl.handle.net/1874/431514>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

UNIVERSITY OF TORONTO

Tractatus

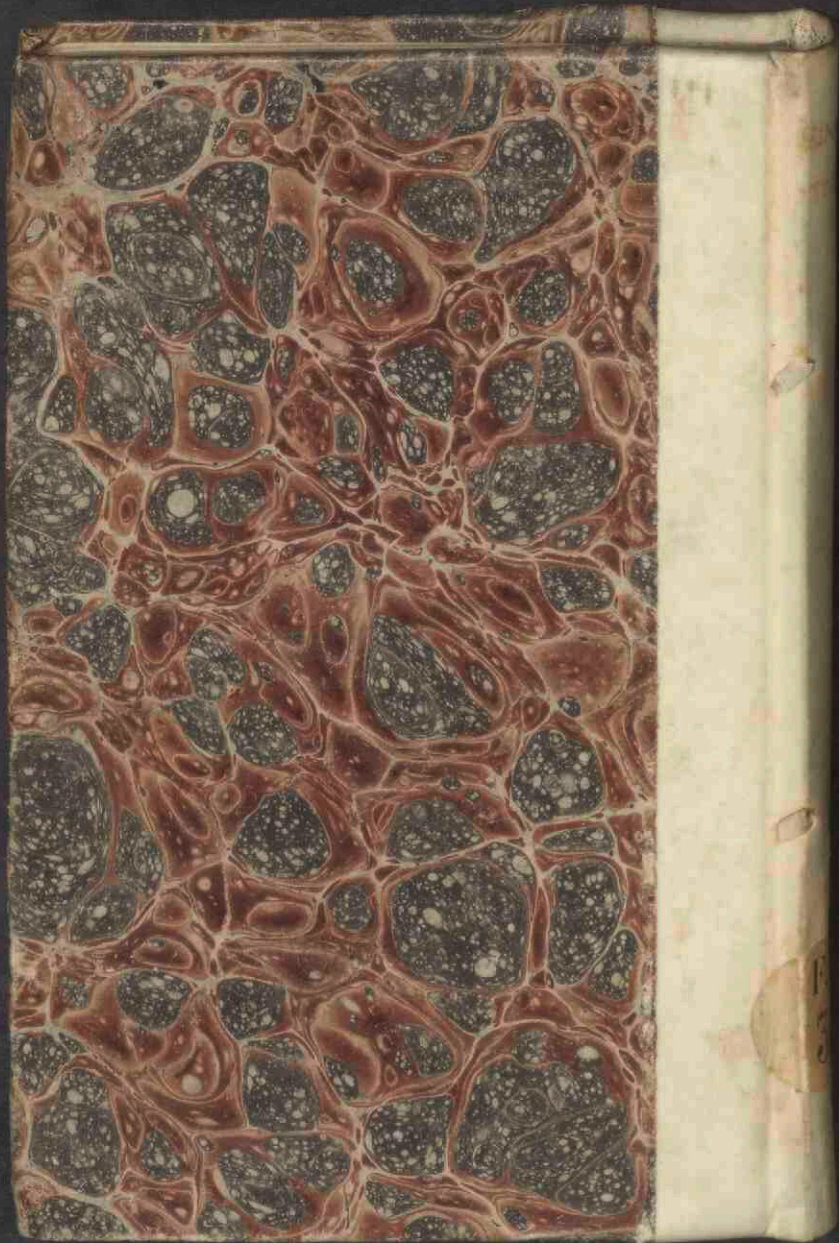
F. oct.

304

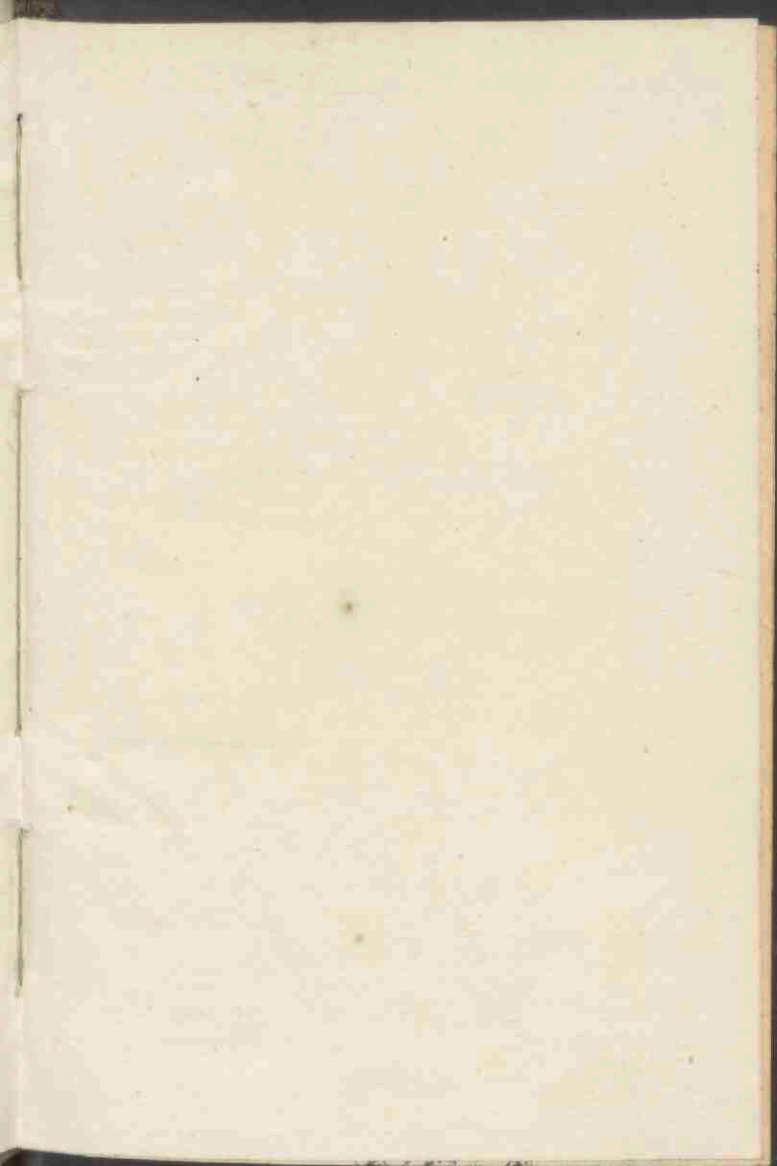

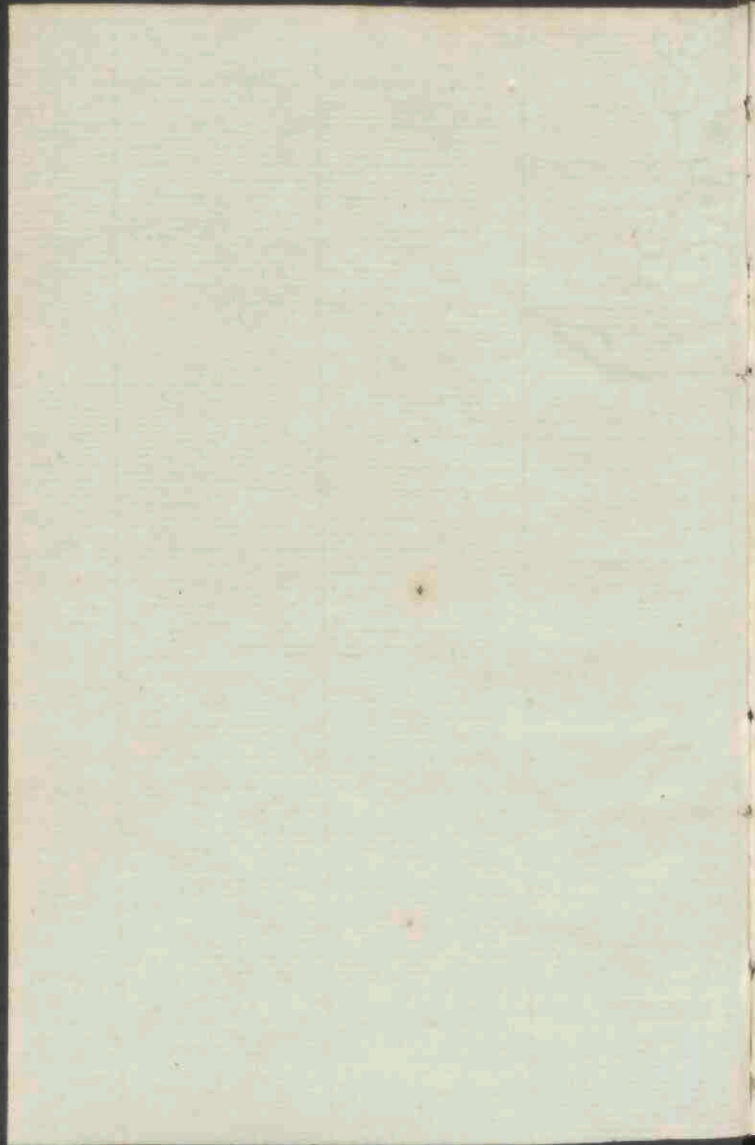

Miscellanea Theologica

Octavo n°. 304

FRAGLIA

DE CONTESSA
SERRA VALBONA

FRAGLIA

DE CONTESSA
SERRA VALBONA

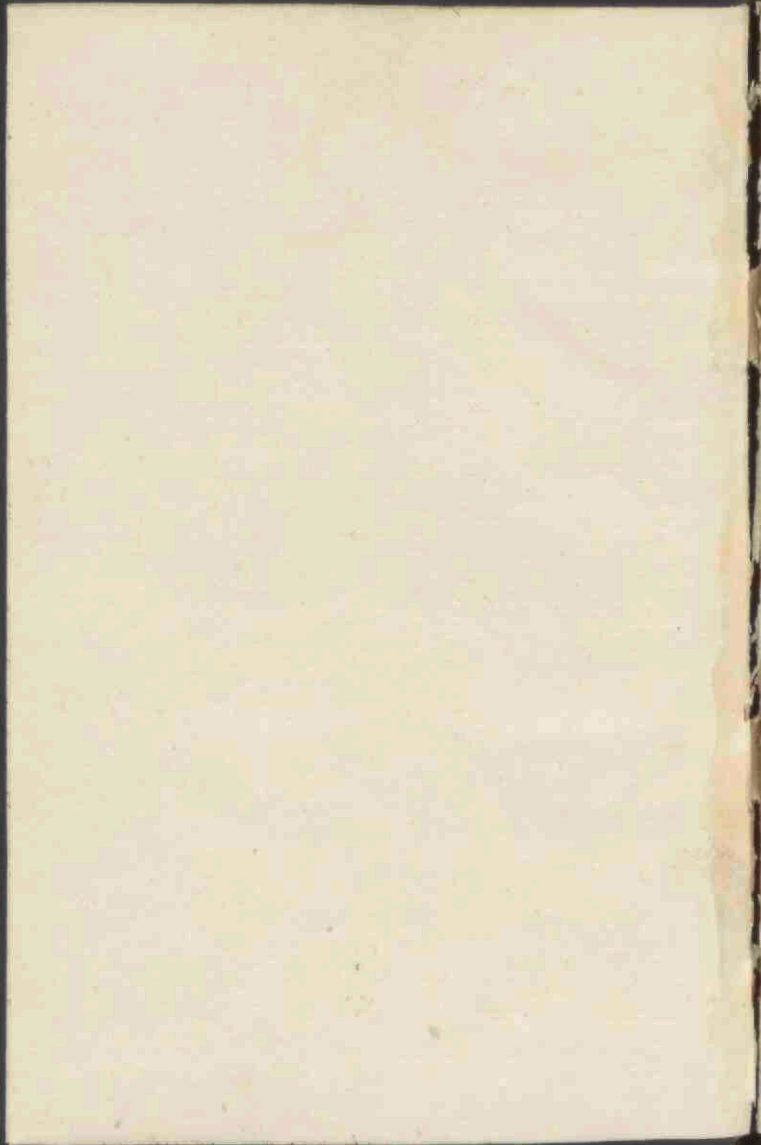
FRAGLIA
DE CONTESSA
SERRA VALBONA

FRAGLIA
DE CONTESSA
SERRA VALBONA

FRAGLIA
DE CONTESSA
SERRA VALBONA

FRAGLIA
DE CONTESSA
SERRA VALBONA

FRAGLIA
DE CONTESSA
SERRA VALBONA

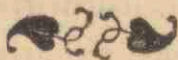

204.
TRACTA-
TVS DE CONFES-
SIONIBVS MALEFICO-
rum & Sagarum,

AN, ET QVANTA
fides ijs adhibenda sit.

AVCTORE,
Petro Binsfeldio Suffraganio Treui-
rensi Doctore Theologo.

Exod. 22. cap.
Maleficos non patieris viuere.

AVGVSTAE TREVIRORVM
Excudebat Henricus Bock, Anno

M. D. LXXXIX.

Cum gratia & privilegio Archiepiscop.

ACTA

DE

RE

RE

RE

RE

RE

RE

RE

RE

RE

RE

RE

AVCTOR LE-
CTORIBVS.

IVILES Impe-
ratorū leges, hu-
manissimi Lec-
tores, luce me-

*Lib. 9. Cod.
de malefic.
et magicis.*

ridiana clarius testantur, anti-
quis temporibus fuisse homi-
nes, quos maleficos nuncu-
parunt, Deo hominibusq; in-
uisos, qui magicis accincti
artibus, contrā hominū salu-
tem moliebantur, pudicos
animos ad libidinem concu-
tabant, mentes alienabant,
elementa turbabant, vineis
intempestivis imbribus dam-

AD LECTORES.

na inferebant, fructus ventorum tempestatumq; procel-
lis concutiebat, semina gran-
dinis lapidatione quatiebant,
vitas infontiū labefactabant,
nec nō diuina munera labo-
resque hominum prosterne-
bant. Quibus ex causis tales
aptissime hostes communis
salutis, & peregrinos huma-
næ naturę appellarunt, & gra-
uissimas in eos statuerūt pœ-
nas. Talibus haud dissimiles
plurimos nostra infoelix ætas,
proh dolor, agnouit, qui non
solūm nominata scelera cō-
mittunt, sed grauiora etiam
flagi-

AD LECTORES.

flagitia perpetrare nō verentur, contempto nempè primo fidei Christianæ sacramento Deo abrenunciant, suaue Christi iugum abijciūt, mysteria nostræ salutis contaminant, dæmonibus se addicunt, eis obsequium deferunt, execrabilem Idololatriã & obedientiam, homagiumque præstando exercent, cuncta noxia fidelibus Christianis inferre tentāt, plurimaq; crimina nefanda, quæ humana mens cogitatione cōprehēdere horret, opere cōplent, vt fidelissimis multorū con-

AD LECTORES.

fectionsibus, & certissimis experientijs cognoscimus. His demonū clientulis, multi hac ætate pium, vt ipsis videtur, Reipublicę verò perniciosum præstant patrocinium, dum aliqui omnia, quæ diuinę humanæq; leges proponunt, & testimonia hominū de Maleficorum operibus referunt, somnia & vetularum phantasias esse volunt: Ideoque eiusmodi criminum reos, nequaquam supplicijs afficiendos esse decernunt: Alij verò multa, quæ experimur à maleficis fieri, & facta esse, cum
suo

AD LECTORES.

suo ingenio capere non valeant, possibilia negant. Quidam etiam plus æquo tribuunt operationi dæmonum: Nonnulli autem ea, quæ de se cōfitentur, autoritate, ratione & experientia conuicti concedunt, sed fidem confessioni reorum contra socios huius criminis adhibendam negant. Videas etiam nonnullos imperitos, in alio extremo, qui sub colore zeli iustitiæ, ad vnius vetulæ denunciationē, statim delatos comprehendere, carceribus detinere, ac ad tormenta rapere audent.

Ex

AD LECTORES.

Ex tanta dissentientium di-
uersitate efficitur, quod illi,
quibus à Deo potestas data
est ad vindictam malorum,
laudem verò bonorum, non
raro hæsitent & trepident in
hac materia, dum varias ad-
uertunt apud eos, qui nomē
eruditionis sibi vendicant, ef-
se sententias. Qua ratione
motus ego superiori tempo-
re, cum tam ex librorum le-
ctione, quam multorum ser-
mone perspicerem, pro varie-
tate hominum & affectionū,
hanc Materiā in omnes par-
tes detorqueri: non conten-
tus

AD LECTORES.

tus terminis Theologiæ, vtri-
usq; etiã iuris interpretes ad-
hibui, eorũ scripta cæpi reuo-
luere, & summo studio con-
ferre, quid saniori iudicio de
cõfessione maleficorũ cõtra
participes criminis, secundũ
Deũ & homines, dici possit,
& an quicq̃ me à Theologo-
rũ sententia, quam diu imbi-
beram, amoueret, vt mihi a-
lijque percunctantibus pro
viribus satisfacerem. Ex col-
latione Doctorũ, tam Theo-
logorum quam Iurisperito-
rum, plurimum confirmatus
sum, cùm vtriusque facultatis

AD LECTORES.

celebres authores nō dissentes, sed conuenientes inuenirem. Vnde tractatū breuem quæstionis concepi, cuius principalem scopum esse volui, An fides sit habenda maleficorum confessioni cōtra participes criminis. Prius quæstionis membrum, pro maiori elucidatione posterioris, propter rerum coniunctionem, adiunxi. Amici quidam videre tractatum voluerunt, legerunt, atq; vt in utilitatem communem prælo darent, precibus & monitis vserunt: quibus tanto libentius

AD LECTORES.

tius morem gessi, quantò certius cognoui plures esse, qui aduersus Solem, vt prouerbio dicitur, in re alias clara, veritatem in dubium trahunt: Qui profecto aut propria priuataque affectione depressi, aut dæmonum illusionè excæcati, non cognoscunt, nec sentiunt, nos omnes in hac patria ob multitudinem Maleficorum, & Sagarum, non solum periclitari in vita, fortunis rebusque omnibus, ad humanæ vitæ conseruationem necessarijs, sed etiam grauissimo animarum salutis discrimini

AD LECTORES.

mini exponi. In huius autem difficultatis resolutione magnificiendā grauiū & probatorū virorū authoritatē duxi, quā proprio relicto iudicio, nisi me opinio fallat, secutus sum. Scriptum est enim: *Non te prætereat narratio seniorum. Ipsi enim didicerunt à patribus suis. Ab ipsis disces intellectum, & in tēpore necessitatis dare responsum.* Malui autem quæstionē more potius scholastico quā alio tradere, tum quod hic modus ad resoluēdum clarior, ad docendū accommodatior, & ad intelligen-

gen-

Eccles. 8.

AD LECTORES.

gendū facilius sit: tum quod in præsentem materiam dubia & plures difficultates incidant, quibus hoc pacto rectius respondetur. Accipite ergo beneuoli lectores, legite, si placet, æqui bonique cōsultite. Si quid inueniatur, quod Dei honorem, Reipub. commodum, uestramque salutem promoueat, ei, à quo omne donum optimum & perfectum proficiscitur, gratias agite. Si autem aliquid humanam redoleat fragilitatem, quæ omnis imperfectio- nis origo est, homini, à quo nihil

AD LECTORES.

nihil humani alienum est,
condonate, & precibus se-
dulis apud Deum Opt. Max.
contendite, vt nos patriam-
que à Diabolica potestate li-
beret, & seductos ad viam
veritatis & salutis reducat.

Valete, & pro me
orate.

**BARTHOLOMÆI
BODEGEMII, OFFICIA.**

LIS ECCLESIASTICAE CVRIÆ

Ticullensis, In commendationem

operis Phaleucium.

*V*lrix haud dubiè manet supremè
Illos Numinis ira, qui magorum
Artes sacrilegas, veneficasq;
Fraudes, in generis perenne nostrè
Structas excidium, deiq; summi
Contemptum; nihil esse vana prater
Quam phantasma turbidi cerebri,
Contendunt, neque lege puniendas:
Atque hoc damonis impio colore,
Summorum scelerum reos tueri,
Contra fasq; piumq;, non verentur;
Tanto deteriusque nequiusque
Ladentes animas ineruditas;
Quando lucidius fideliumq;
Hoc illas modico iuuat libello
Diuina hic sophia peritus auctor,
Inuictis rationibusque iuribusque
Obscuram eliciendo veritatem,
Et iuris facilem docendo normam,
Qua pestis magica rei latentis
Inquiri valeant, & inueniri,
Ac demum meritas subire penas.

TRA-

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PAUL T. O'NEILL
LAW LIBRARY

1155 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637

DATE: 11/15/1988

BY: [Signature]

FOR: [Signature]

RE: [Signature]

AMOUNT: \$100.00

DATE DUE: 11/15/1989

REMARKS: [Signature]

LIBRARY USE ONLY

ACQUISITION

DATE ACQUIRED: 11/15/1988

BY: [Signature]

RE: [Signature]

AMOUNT: \$100.00

TRACTATUS

QVAESTIONIS.

AN FIDES SIT HA-

BENDA MALEFICORVM

Confessioni?

Ro intelligentia sensus
 quæstionis cognoscendū
 est maleficos confiteri, se
 quædam opera fecisse, &
 damna intulisse, quæ fa-
 cultatem humanæ natu-
 ræ, ingenijq; nostri captū
 superare videntur; quare à multis, qui rerū
 naturas suo cerebro, & nō veris fundamen-
 tis metiuntur, somnia & meræ phantasiæ
 creduntur. Deinde malefici de se confessi,
 de alijs confitentur, eosq; tanquàm criminis
 participes denunciant. Duo ergo membra
 quæstionis pertractanda erunt. Primū, præ-
 suppositis aliquot præludijs, quæ vniuersæ
 materiæ aliquod lumen cognitionis adfe-
 rant, resoluet veritatem operū mirabilium,
 quæ fatentur se fecisse & facere. Secundum,
 in quo nodus difficultatis cōsistit, aperiet,
 an maleficorū confessioni contra socios &
 participes criminis aliquid fidei tribuendū;
 & quantum in ordine ad torturam: per de-
 cursum dubijs incidentibus satisfiet, & tan-
 dem argumenta in oppositū dissoluentur.

A

I. Præ-

Maleficia fieri, certum esse.

I. Præludium. *Certissimum est, & nulla ratione dubitandum maleficia propriè dicta, siue opera diabolica, mediante hominum auxilio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges civiles, & rectam rationem.*

Maleficij varia significationes.

Dictum (maleficia propriè dicta) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficio generaliter accipitur pro omni crimine: hic autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, singulari modo, & ad singularem effectum.

Probatnr nunc præludium, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos, & cap. 20. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; anguria, nec sit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter istiusmodi

istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. In iure canonico in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam questionem. & 33. q. 1. cap. Si per sortiarias. In iure ciuili C. de maleficis & mathematicis. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura, vt dare responsa de occultis; ferri per aëra ad remotissima loca &c. qui non possunt referri ad causas naturales, sed Dæmones. De his legendi S. Augustinus lib. 18. de ciuit. Dei. ca. 17. & 18. & lib. 15. cap. 25. & lib. 2. de doctrina Christiana a c. 20. & lib. 3. de Trinit. a cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles a cap. 104. S. Bonavent. in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magistro sentent. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. Franciscus victoria in relectione de arte Magica. Alfonso a Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione a ca. 14. Malleus maleficorum. a part. & alij, qui in progressu allegabuntur.

Ex dicto præludio infero hæreticum esse, & à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit maleficia nihil aliud esse, quam somnia & imaginationes. Nec talis hæresis noua est, sed antiqua, vt est videndum apud S. Thomam & Bonau. in 4. d. 34. & Ioan. à Turre cremata in 33. q. 1. c. si per sortiarias procedit autem hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur Dæmones non esse, nisi in opinione vulgi. Sit ergo,

*Dæmones
esse, est fidei-*

2. Præ lud. *Fides Catholica
firmiter tenet, esse Dæmones.*

Probatur Iob. 1. Cum venissent filij Dei ante fa-
ciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leu. 19.
prohibetur immolatio Dæmonibus fieri. & Deut. 32.

Math. 8. 9.

Luca 9. 11.

Marc. 9.

& alibi, & in nouo testamento Christus saepe eiecit
à corporibus obsessis Dæmonia, & S. Paulus ad Ephes.
6. ostendit periculosum certamen, quod cum rectori-
bus tenebrarum habemus.

Si ergo sunt Dæmones; necesse est eos
operari, cum non sint otiosi, sed semper cir-
cumeant quærentes, quem deuorent.

*Ad malefi-
cium tria cõ-
currere, &
que.*

3. Præ lud. *Vt maleficium
fiat, de quo hic agimus, tria cõ-
currere necesse est: Diuinam
voluntatem permittentem,
Diaboli potestatem perficien-
tem atque instigantem, & ho-
minis malefici voluntatem li-
berè consentientem.*

Cùm enim Deus rerum omnium, quæ
cœli terræque ambitu continentur, prima
sit causa, principiumque mouens, in ipsa su-
mus,

mus, viuimus, ac mouemur, nec non omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideo cuncta diuinæ prouidentia subduntur, vt nec capillus capitis pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait. *Nonne duo passeret asse uenunt? & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multo passeribus meliores estis vos.* Si ergo Deus noluerit, Diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus hanc Dæmonibus & maleficis potestatem; tum ad manifestandum hominibus altitudinem diuitiarum suæ sapientia, & scientia, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum; tum ad declarandum iustitiam in eos, qui peccant, & non agunt pœnitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iuste decipiantur, & in varios errores perducantur. Dicit quispiam: *Quare Deus permittit, vt etiam in sanctos & innocentes Diabolus suam exerceat potestatem, vt constat ex historijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis aliorumque sanctorum patrum?* Certissimum est, quod ratione malitia & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus potestas in

Quare Deus maleficia permittat.

6 DE CONFSSIONIBVS

malos, quam bonos: quia mali meruerunt peccatis subijci, tanquàm vilissimi serui. A quo enim quis superatus est, eius seruus est. Super bonos autem Dæmon non habet potestatem ad perdendum, sed tantum ad probandum. *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua sunt: Veruntamen animam ipsius serua. Et Tobia 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te.* Adhæc Deus Opt. Max. qui suauiter omnia disponit, permittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur: partim in argumentum meritorum, quæ augentur ratione tribulationis patienter toleratæ: partim in custodiam humilitatis, dum enim huiusmodi Dæmonis exercitijs se cognoscunt subiectos, humiliantur, cum ignorent amore ne an odio digni sint: partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori studio & diligentia reb⁹ diuinis, sacramentis mysterijsque nostræ salutis incumbant, quæ sunt oportuna arma ad evertendas aëreas potestates.

Dæmon non plus potest, quam Deus si permittit.

4. Præclud. *Permissione diuina premissa Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Patet in Iob. Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua. & in Apocal. 20. Angelus ca-

rena ligauit Demonem. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis serpentes fecerunt, & alia similia, vbi ad Ciniphes, quæ sunt muscæ minutissimæ, ventum est, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei est hic, vt recte notat S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9.* A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum custodia commissa est, aliquando Dæmones impediuntur, ne possint omnia, quæ cupiūt, in effectū deducere.

5. Prælud. *Ad maleficium* In maleficiū etiam maleficus liberè consentire debet.
præter diuinam permissionem,
& Diaboli potestatem, requiritur hominis libera voluntas;
quæ ex malitia cōsentit in maleficium, qua Diabolus tanquā instrumento utitur ad affectum.

Affectat enim Diabolus in suis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum: Vnde sicut Deus in mysterijs nostræ salutis & sacramentis, hominū salutem eorundam ministerio operatur, etsi de absoluta potestate non sit alligatus sacramentis & visibilibus signis: Ita Diabolus in perdi-

tionem, maleficorum opera suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se possit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum Diaboli opus. Accedat ergo cōsentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, necesse est, quod quidem arbitrium potest Diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catechesi 4. Illuminatorum*, incitare; cogere autem præter voluntatem omnino non potest. Subijcit tibi scortationis cogitationes; si vis, probas: si nolis, improbas. Quam diu ergo homo in statu præsentis vitæ est, cùm libri arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum opus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, *Prouerb. cap. 21. Cor regis in manu domini*. Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo cōfutatur, qui censent haud fieri posse, vt malefici iterum conuertantur ad sanio rem mentem, quando semel Dæmoni sua nomina dederunt, & Christianæ fidei abrenunciarunt. Sed hic error cum sit falsissimus, à Concionatoribus ab humanis mentibus extirpandus est. multos enim trahit in desperationis peccatum, qui ad Christum redirent

*Malefici cō-
uerti possunt,
si volunt.*

dirent; tollit libertatem arbitrij, gratiam Dei extenuat, & Diabolum potentiorē facit ad perdendum, quam Christum ad saluandum, contra veritatem ab Apostolo traditam, *Rom. 5. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia.* Videm⁹ etiam, quod aliqui se voto religionis solemnī, corpore & animo in perpetuū Deo cōsecrarunt, ipsiusque castra multis annis secuti sunt, qui quādoq; in fine vitę Dæmonis suggestionibus impulsī, apostatę fiunt, & suaue Christi iugum derelinquunt. Quanto magis, qui infœlicis Dæmonis fodalitiū sequuntur, etiam eius obsequio se deuouerint, poterunt gratia Dei adiuuante, quę omnibus petentibus datur, ad communionem fidelium, si velint, redire, & duram Diaboli seruitutem excutere? & hæc doctrina hoc infœlici tempore sæpius populo inculcanda est.

6. Præl. præcedenti affine.

Omnia opera maleficorum effectum sortiuntur ex pacto expresso, vel tacito cum Dæmone, ita ut semper, quādo vult maleficus operari, expressè vel ta-

Omnia maleficorum opera sunt ex pacto cū Dæmone, tacito vel expresso.

cite inuocet Dæmonem in auxilium, ut concurrat ex pacto.

Vt tradunt S. August. lib. 2. de doctrina Christiana a cap. 20. S. Thomas 22. q. 95. & 96. art. 1. Caietan. ibidem, & habetur 26. q. 2. cap. Illud. Tacite inuocatur Dæmon, quando aliquis contendit facere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica institutione possunt illud efficere; vel quando huiusmodi causæ tanquàm necessariæ adiunguntur alijs, quæ possunt talem effectum producere, ut explicat Nauarr. in manuali confessariorum ca. 11. num. 25.

Modus cognoscendi, quousque maleficorum opera se extendat.

7. Prælud. *Vt cognoscamus, ad quæ maleficorum opera se extendant ex permissione Diuina, necesse est intelligere, quæ operationes Dæmonis potestati subiecta sint.*

Cum autem tanta eius potestas sit, ut nulla vis super terram comparetur ei, attestante Iob. ca. 41. impossibile est hominẽ scire, quid possint Dæmones per naturæ suæ conditionem facere, nisi per donum Dei, iuxta Apostolum dicentem I. cor. 12. *Alij di-*
iudica-

judicatio spirituum, vt S. August. docet lib. 3. de Trinit. cap. 9. Si autem ex sacris literis constet aliquid Demonum potestatem excedere, id nullatenus credendum est maleficos, aut magos posse efficere. Ex hoc fundamento dicitur, Maleficos & magos multa posse ope diabolica facere, quæ homini imperito impossibilia videntur, cum proportionem nostri intellectus superent, nec sub sensum & phantasmata cadant, à quibus nostra cognitio initium sumit,

8. Præclud. *Firmum illud ad multas difficultates tollendas in hac materia statuendum est*

*Dæmones ve
tinuerūt post
lapsum dona
naturalia.*

pronunciatum, cum D. Dionysio de diuinis nominibus, ca. 4. approbatum a S. Thoma 1. par. q. 64. art. 4. In Demonibus dona naturalia nequam mutata, sed integra & splēdidissima mansisse.

Quare tanta est eorum pura naturalis cognitio, & operandi potestas, quanta Angelorum. Subiecta autem est materia horum inferiorum Angelis tam bonis quam malis, quantum ad motum localem, idque ex naturali rerum ordine, quia cum natura corporalis infra spiritualē sit, tanquam imperfecti sub perfectiori, nata est moueri in ordine ad locum vnde Arist. 12. Metaph. posuit cælum moueri

ab intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, numerumque intelligentiarum, tanquam ex notiori è numero motuum in corporibus cœlestibus, inuestigauit.

*Quedã male-
ficis operibus
adhibita na-
turaliter ope-
rantur; que-
dam ex pa-
cto tantum.*

9. Prælud. *In operibus maleficorum quedam adhibētur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendum, herba ad sanandum, vel occidendum: Quedam verò tantum sunt signa et characteres, nihilque habent virtutis ad effectus pducēdos; sed operatio sequitur ex pacto cum Dæmone, solum consensum præbente malefico, & signum adhibente.*

Delectantur enim Dæmones multum signis, cum imitari studeant Deum, qui
median-

mediantibus signis sacramentalibus salutem operatur in terris, quam ipsi, pro eorū nequitia multiplici, adminiculo signorū, euenterè conantur. *Quod pulchrè S. Augustinus lib. 21. ca. 6. de Ciuitate Dei innuit his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibus, sed vt spiritus signis, in quantum scilicet hæc eis exhibentur in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.* Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs assumuntur, diuersitate, ad cautelam hominum obseruandum, periculosius esse opus maleficorum, quando veneno alijsq; rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantum signis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectum sortiuntur tam in bonis, quam in malis, secundum proportionem actiuorum & passiuorum, nec valent impediri, nisi miraculosè, ab eo, qui dixit de discipulis: *Et si quid mortiferum biberint, non eis nocebit.* Itaque nec cruces, nec reliquiæ, nec sacramentalia naturalium rerum cursum impediunt, nisi ipse præter naturam, qui omnium motuum est primum efficiens, effectum causæ particularis suspendat. At in alijs alia ratio est: quia spiritualibus armis sæpissimè Dæmonum insultus propulsantur, & actiones impediuntur, ne effectum sortiantur.

In Demoni-
bus vt S. An-
gelis, est sub
ordinatio.

10. Prælud, *Sicut inter angu-
los beatos, sic inter Dæmones,
est ordo & prælatio, & id fide
tenendum ex sacris literis.*

Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbia.
Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub, principe Dæ-
moniorum eijcit Dæmonia. Ad Ephes 6. Non est
nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem; sed
aduersus principes & potestates, aduersus mundi re-
ctores tenebrarum harum. Hinc Christus in E-
uangelio regnū Sathanæ attribuit Luc. 11.
Matth. 12. Si enim Sathan Sathanam eijcit, quo-
modo stabit regnum eius? Hic autem ordo, natu-
ræ est, non gratiæ. Nam naturæ dona reti-
nuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti
autem Dæmones natura sunt superiores &
inferiores: sic eorum actiones etiam sibi
inuicem, sub ordinantur: qualis enim or-
do inter causas, talis quoque inter effectus.
Hinc superiores Dæmones non omnia per
seipsos exequentur; sed inferioribus non
raro sua committunt officia, & prouincias
disponunt, qui libenter se subiiciūt in per-
niciem generis humani, sicq; eorum ordo
& concordia non ex amicitia, qualem nul-
lam inter se habent, sed ex nequitia, qua ho-
mines communi studio odio prosequuntur,
& Dei

& Dei regnum impugnare moliuntur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones post vniuersale iudiciū cessabit; quia tunc finis ipsius nullus erit, qui est hominum tentatio, & ad malum inductio. Quod confirmant verba illa Glossæ I. Cor. 15. super verba Apostoli. *Cum euacuauerit omnem principatum &c.* *Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus & Dæmones Dæmonibus præsent.* Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoque Dæmonem possit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum superiore & potentiori, ad imperium eius inferior morem geret; non autem æqualis, qui voluntariè cōcurreret quasi coactus videatur suis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus *Franciscus Victoria in relectione de arte Magica a numero. 25.*

II. Præclud. *Dæmones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

Dæmones assumere corpora, & in ipsis apparere possunt.

Patet ex octauo præludio: Naturalia manserunt integra in Dæmonibus, sicut bonis Angelis. Sed boni possunt assumere corpora: ergo & mali, licet ad diuersos effectus. De bonis clarum est.

Genes. 18.

Gen. 18. Abrahæ apparuerunt tres viri, id est, angeli in conualle Membræ. Tob. 5. Tobias inuenit iuuenem splendidum cinctum, & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem hominem existimabat. Genes. 19. Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat. Domini declinate in domum pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c. Quod etiam Dæmones corpora assumant, constat. Genes. 3. apparuit in forma serpentis, & Matth. 4. Christo corporaliter apparuit. 2. Cor. 11. Angelus Satanae transfiguratur se in angelum lucis. Idem patet ex vitis sanctorum. Athanasius in vita S. Anthonij ait. Nam & bestiarum & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus impleuere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentium, scorpionum, nec non pardorum, atq; vrforum, & hæc singula secundum suam friendebant naturam. S. Martino apparebat in forma viri, purpura & diademate ornati, vt testatur Sulpitius in vita ipsius, S. Hilarioni in forma pueri, vt refert Hieronymus in vita eiusdem. Dubium hic esse potest, vtrum Angelus Sathanæ, transfigurans se in speciem siue formam Christi, absque peccato possit adorari? Tractat Alex. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. ar. 1. S. Bonauent. in 3. sent. d. 9. q. 6. Gabriel super canonem missæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomeus à Medina in 3. par. S. Thomæ q. 25. ar. 3. Iosephus Angles in floribus Theologicarum quasi-

An Diabolus
in Christi
formam trans-
figuratus, a-
dorari possit.

question. in 2. sent. par. 1. d. 8. difficul. 14. Dicendum: Qui existimat vel aduertit esse demonem sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ; quia sciens & prudens adorat demonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimū scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, sitne verus Christus, vel demon, qui apparet, & adorat, mortaliter peccat; quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo. suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio faciēda sub cōditione. Si tu es demon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat. Matth. 14. *Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita esset ignorans & simplex, vt inuincibiliter ignoraret esse demonem, talem excusari adorando iudicat Medina, & tantum materialiter cōmittere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam non excusare, quia vt hoc peccatum caueremus, præmonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducent multos. & Paulus: Ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non deseretur, quia promisit, dicens, *Quicquid petieritis parvè*

in nomine meo, dabit vobis. Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitam diligentiam, ad euitandum ignorantiam requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multum periculosæ, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima virgo cum ab angelo salutaretur, turbata in sermone, antequam consensum præberet, cogitabat qualis esset ista saluatio. & 1. Reg. 3. Samuel, secundo, tertio & quarto vocem Domini vocantis audiuit, tunc tandem respondit: *loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Sic & S. Lucianus præbyter reuelationem sibi factum per Gamalielem Pauli discipulum, non statim acceptauit, nec credidit, sed dubius perstitit, donec præmissa oratione visio tertio sibi manifestaretur. Non ergo in has facile credendum: nam locum habet illud: *Qui facile credit, facile decipitur, & leuis est corde.* Habuerunt ergo sancti patres semper suspectas huiusmodi visiones. S. Martinus, cum diabolus sub forma Christi ornamentis aureis præfulgidi appareret, respondit, Christum nunquam usum aureis ornamentis, & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cum se Dæmon in forma Christi offerret, clausis oculis di-

lis dixit, se nolle Christum videre in hac vita, sed in cœlis. Alius sub simili specie apparenti, obiecit: *Vide ad quem mittaris: neque enim is sum, qui Christum videre merear.* Gerson in tractatu de spiritibus discernendis, admonet cum Petro dicendum: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Quando autem Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documenta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatissimæ Virgini, & visione pastoribus, in natiuitate Saluatoris, & alia Mariæ Magdalenæ apud monumentum manifestata, &c. Item in exemplo de Samuele allato.

Cùm autem in huiusmodi visionibus & apparitionibus multi sæpè decipiãtur, probanda sunt secundum sacras literas, doctrinam sanctorum, & experientiam hominũ discretorum. Quare ex hac parte sæpissimè feminae decipiuntur à diabolo: cum enim sint curiosæ, & mollioris complexionis, facile recipiunt impressiones à spiritibus, & multum eis delectantur, suam sanctitatem hinc metientes, & sic turpiter sæpè in laqueos persecutoris incidunt. Statim vt insolita & ignota visio apparet, muniendum est cor signo sanctissimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione salutaris nominis Iesu, quod dæmonibus terribile,

Visiones periculosæ: ideo que probandæ, & quid ijs occurrentibus faciendum.

fidelibus autem fortissimū scutum est contra aëreas potestates. Regulas discernendi huiusmodi visiones, & spiritus qui legere voluerit, videat Gersonem in dicto tractatu, & Bartholomaeum Medinam loc. cit. & eundem in 1. 2. S. Thom. q. 22.

Materia corporum à Dæmonibus assumptorum.

art. ultimo prope finem. Quæret hic quispiam, ex qua materia tam brevi tempore corpora assumunt, & quomodo ad nutum euanescent? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora assument aërea. S. Thom. 1. par. q. 51. art. 2. ad 3. S. Bonau. in 2. d. 8. art. 2. q. 2. Nam licet aër in sua raritate manens, nec colorem, nec figuram habeat, condensatus tamen & figurari & colorari potest, vt patet in nubibus, & aliquando etiam figuræ & visiones pugnantium in aëre conspiciuntur. Aërea etiam corpora cito disparent, propter raritatem, maximè si virtus agentis & dispergentis foris sit, vt in dæmonibus. Huiusmodi tamen corpora à dæmonibus assumpta, nec habent veram formam, aut organizationem, vt phyci loquuntur, completam, sed solum effigiem, quæ potius artificialis, quam naturalis est. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici alijq; fatentur, esse facilè, cognoscere Diabolum è manibus vel pedibus. Item non esse difficilè, discernere ex membris & corporis constitutione, quando consortes criminis sint in per-

in Persona, vel representatione, in cursu & tractatibus.

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo *De locutione*
demonēs loquuntur & conuersantur cum *Demonum*
hominibus, si non sunt vera corpora? Re- *cum homini-*
spondetur; si propriè loquamur, non lo- *nibus malefi-*
quuntur; quia vera locutio est operatio cor- *cis.*
poris actū vitam habentis, & animati anima
rationali. Tale autem corpus non est, quod
à spiritibus assumitur. Formant autem im-
propriè locutionem, quatenus producunt
sonum in aëre humanis vocibus similem,
non secus atque si quis summo artificio in
in tuba sonū instar vocis humanæ redderet.

12. Præclud. *Cum in hoc pec-* *An Malefic^o*
cato concurrant homicidia, & illata dam-
des animalium, & damna in *na restituere*
temporalibus, aliq³ iniustitiæ *teneatur.*
species, nascitur obligatio resti-
tutionis, quam Reus facere te-
netur, si potest; & eius rei con-
fessarius eum admonere debet.

13. Præclud. *Crimina male-* *De foro con-*
ficij, *tractu male-*

ficorū & sa-
garum.

ficij, sortilegiorum, Magia & similia sunt communis fori.

Ut tradunt Panormit. in cap. 1. de sortilegijs & alij Doctores. Alphons. Castren. lib. 1. de iusta heret. punitione cap. 16. prope finem. Iul. Cla. lib. 5. §. Heresis. vers. Successiue quæro. Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt hæresim, cognitio ad Ecclesiasticū iudicem spectare potest, ut patet ex li. 6. de heret. cap. In fidei fauorem. & ca. Accusatus. §. sane. & ex praxi Ecclesie, & bulla Innocentijs Octauæ præfixa malleo Maleficorum. Quatenus verò admiscentur homicidia, cædes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ, damnaque contra iustitiam & communem pacem; immittere se possunt ad inquirendum & puniendum iudices sæculares. Et ita nunc consuetudo fere vbique obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionē traduntur brachio sæculari, sicut in crimine hereseos fieri cōsuevit. Quando autem sortilegia, diuinationes, maleficiaq; sapiant hæresim manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt Panormitanus loco citato, num. 4. Petrus Ancharanus in eod. T. cap. Ex tuarum num. 6. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs latissimè q. 10. num. 5. 10. & 18. Franciscus Squillacens. in tractatu de fide Catholica, a cap. 8.

ca. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 111. Ob-
 dradus de ponte consil. 210. num. 2. incipiente, Re-
 gularis habet traditio. Philippus Francus in lib. 6.
 cap. Accusatus. §. sane de heret. Geminian. & alijs
 ibidem. Ex horum Doctorum opinione &
 sententia certum est, quod manifestâ sapiât
 hæresin abrenunciare Deo, sacrificia offerre
 diabolo, eundem adorare, obedientiam ei-
 dem præstare, expressa pacta cū eo inire, &c.
 Peius enim est, vt docet Grilland. loc. cit. nu. 18.
 adorare diabolum, quam esse hereticum,
 Sic etiam committitur hæresis in abusu sa-
 cramenti Eucharistiæ, iuxta Gloss. in d. §. sanè.
 Quare euidentissimū est, communiter ea,
 quæ nostri malefici operantur, manifestam
 sapere hæresim, & compræhendi sub d. cap.
 Accusatus. §. sanè. Dicet aliquis, cum hoc cri-
 men ad hæresin referatur, vt constat ex di-
 ctis, & etiam pro pœna eius, vt patet ex lib. 3.
 Cod. de malef. & mathe. confiscatio bonorum
 sit statuta; quomodo bona non confiscan-
 tur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco
 citato, hanc pœnam de consuetudine non
 seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possu-
 mus nos dicere sic in hoc criminè, sicut in
 alijs multis, abrogatam esse iustissimè Con-
 stitutionibus Imperialibus Caroli Quinti
 confiscationem bonorum. Sed sicut in om-
 nes constitutiones etiam iustissimè, ad ob-

uiandum fraudibus & iniustitiæ, inuectas, humana auaritia dolos inducit: sic etiam in executionem causarum criminalium. Quidam enim iudices cum ex cōfiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum, vel vacantiarum aut laborum, in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam & æquitatem, ita confiscant Reorum bona, vt pupilli & viduæ non rarò ad summam necessitatem redigantur. Quare cum honore, rebus temporalibus, omniq̄ consolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occasio. Quibus autem tales iudices comparentur, qui pro executionibus sic sub ceco titulo pauperes emungunt, quamq̄ iuste faciant, videat qui voluerit, in Constitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo. 20.

Gēralis causa dispositiua in Dæmonibus odium Dei & hominū.

Vlt. Prælud. De causis dispositiuis ad crimen maleficorum.

Priusquam hæ causæ in specie attingantur, præsupponendum Dæmones esse infensissimos humani generis hostes, & quicquid moliantur quocunq̄ colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ sunt causæ. Vna, odium Dei, cuius accerrimi sunt inimici, vt pote

vt pote à summa scælicitate peccatis exigentibus detrusi in perpetuam miseriam. Cum vero diuinæ Maiestati nihil nocuementi inferre possint, hominem ad similitudinem Dei creatum crudeli odio insectantur; non secus, vt Basiliius ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incensæ sint, in hominum simulacra furibundè irruunt, nec aliter eorum effigiem, quam homines ipsos, dilacerant. *De hoc odio Ioan. in Apocal. Vab terra & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam.* Altera causa est, quia cognoscunt homines assumendos ad cælestam beatitudinem, quam ipsi perdiderunt, inuidèt hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud consequantur.

Tandem cum eius sint naturæ demones, vt nunquam dormiant, aut dormitèt, semper discurrunt quærentes quem deuorent, cautè perlustrando complexiones, naturas, affectus, curas, consuetudinesq; vniuscuiusque, vt singulorum complexionibus, affectionibus & moribus oportunas & affines tentationes accommodent, more peritissimi & expertissimi medici, qui antequam remedia adhibeat, pulsum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inspicit, oculorum

colorem attendit, omniaque alia aut sanitatis, aut morbi indicia perscrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic diabolus lætis, luxuriæ; cupidis, avaritiæ; tristibus, iracundiæ vel inuidiæ; ambitiosis, inanis gloriæ; curiosis, perniciosæ scientiæ faces admouere consuevit. Nunc de causis particularibus, quarum.

*Particularis
1. causa di-
spostina, est
cleri inscitia.*

*Prima sit. vt à summa inci-
piamus, Ignorantia in mini-
stris Ecclesie, qui salutem ho-
minum promouere debent.*

Osee 4.

Atque hanc indicat Osee, dicens: Quia non est scientia Dei in terra ideo maledictio, & mendaciū, & homicidium, & furtum, & adulterium inunda- uerunt: Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum. nam statim subiungit: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Quod & Christus in Euangelio innuit Matth. 6. Si lumen, quod in te est, tenebrae sunt; ipsæ tenebrae quanta erunt? Atque vt hæc causa intelligatur, sciendum, vt possimus stare, secundum Apostolicam doctrinam Ephes. 6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam non est nobis colluctatio
aduersus

aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus.

Cum igitur hostes, cum quibus nobis assidua pugna est, sint spirituales, corpora libus armis laedi non possunt: spiritualia ergo arma comparanda. Quod idem Apostolus cum prosequitur, significat. Propterea inquit, accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. si ate ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica in iustitia, & calceati pedes in preparationem Evangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere; & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. hac Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & sacrae scripturae in hac militia spiritualem hostem esse feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in suos laqueos perducere, in falsam spem, perniciosam incredulitate siue superstitionem, tristitiam aut desolationem, aliasque eius generis affectiones pertrahere solet. Cum itaque haec armatura ex sacris literis, doctoribus atque mysterijs nostrae fidei petenda sit; ignota est indoctis & ignaris Ecclesiae ministris. Quomodo enim praestantiam mysteriorum fidei, virtutum praclaros effectus,

fectus, sacramentorum efficaciam, ac sacramentorum salutarem vsum, quæ omnia sunt arma contra aëreas potestates, rudi & simplici populo explicabit, proponetq; rudis in scientia sacrarum literarum? Atq; sic contingit, cum ignoti nulla sit cupido, nec appetitus noster nisi in bonum ab intellectu cognitum, feratur, quod simplex populus nullum ex spiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum vsu salutifero delectetur; & sic margaritæ sparguntur ante porcos.

Ad hæc sicuti exercitatissimi ducis in militia est, explorata habere hostium consilia, eorum nouisse fortitudinem, copias, & stratagemata, vt suis possit prouidere de securitate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut insidias declinare: sic spiritualis Imperatoris munus est spiritualium inimicorum callere insidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt suos opportunis armis, & ad pugnam aptis instruat; ne cum vitæ periculo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutarunt sacra eloquia, & sanctorum patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui
non

non animaduertat, ex tenebris ignorantix in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarum in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quado tentationibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec audeant secreta suorū interiorū aperire: vel certè si aperiant, ignorātia efficit, vt cōgrua remedia & salutis consilia habere nequeāt. Atq; hanc ministrorū Ecclesiasticorū ignorantia astutissim^o artifex studiosè procurasse videtur, vt eo meli^o cōtra simplices triumphet, dū inermes sunt, & ad certamē inepti. Hoc dæmonū stratagema diuina historia significat. Philistei in li. Regū, *callidissimè curarūt, ne esset faber ferrarius in Israhel, qui arma fabricaret.* quare effectū est, vt cū Philister instructa acie ad pugnādū cōtra filios Israhel pcederēt, solus Saul & Ionathas eius fili^o armati inuēti sint. Simili arte instructi spirituales Philistei nostris temporibus curarūt, vt non sint fabri, id est, legū interpretes & doctores in populo Dei, qui arma cudāt, quib^o fideles muniti, hostes profligēt. Fabri rectè intelliguntur Doctores, vt *pulchrè secundum mysticū sensum tradit Pagninus in Isagoge ad mysticos sacra scriptura sensus, li. 3. c. 1.* Ex his causis sequitur, vt in scientia & morib^o in plurib^o locis, sicut popul^o est, sic & sacerdos, vt propheta prosequitur.

Se.

2. *Causa magi-
stratus ne-
gligentia.*

*Secunda causa: Somnus in
magistratu diuturnus.*

Rom. 13.

Dum Magistratus dormit in vtramque aurem, & oculis clausis pertransit maleficia, tanquam somnia, nihili reputans, sed negligens; inimicus homo superseminat Zizania, & regnum suum dilatat. Officium enim præsentium tam ex lege diuina, quam humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, *ex L. Congruit. ff. de offic. præsid. & gladium magistratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum.* Quem finem si non attendit, sine causa gladium portat, & seuerissimum diuinæ maiestatis in se concitat furorem; cum numerus impiorum crescat, bonorum vero societas diminuatur, scandalum patiatur, atque peruertatur; præsertim cum maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersionem conspiret, & sicut anulus anulum, ita malefica sociam trahit; vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videris aliquando integram familiam infectâ, & quod horrendû dictu, matres quandoque Dæmoni consecrare infantes nec dum natos. Ex puniendi tarditate, & dissimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis clarissime,

sine, si oculos aperiamus, perspiciamus. Sic Num. 25.
 enim, cum fornicatus esset populus cum
 filiabus Moab, & adorasset Deos earum, &
 Principes punire dissimulassent, furore co-
 citatus Dominus dicebat ad Moysen: *Tolle*
cunctos principes populi, & suspende eos contra so-
lem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israël,
& occidat vnusquisque proximos suos. Quibus
 auditis Phinees zelo diuino correptus, vl-
 tione sumpta Dominum placauit, & cessa-
 uit plaga à filijs Israël, cum periissent vigin-
 ti quatuor milia hominum. quanto quæso,
 furore Dominus concitatur? quantis pla-
 gis afficiemur? (quamuis etiam maximas
 vt pote sterilitatis, de populationis, agrorū,
 famis, pestilentia, & plurimorū periculorū
 pænas oculis nostris cernamus) quod Magi-
 stratus dissimulet multis in locis fornicari
 multos cum diabolo, eiq; sacrificia offerre,
 Deum verum contemni, & nefandis scele-
 ribus irritari, aliaque plurima flagitia; quæ
 nemo cogitatione comprehendere, nisi à
 dæmone instructus sit, potest, committi.

Ad hæc, si Dominus præcipit Iudici, vt
 falsum prophetam & somniatorem sedu-
 centem populum post Deos alienos, sine
 mora interficiat, & filios Belial cum asse- Deut. 13.
 elis suis gladio & ignibus persequatur, & so-
 licitè inquirat, ad euertendum furorem
 suum:

suum: Quomodo ira non cōmouetur De^o, quod multi Iudices somniatores nostros, Magos & maleficos, filios non solum Belial, sed etiam socios Beelzebub, Beemoth, Astaroth, aliorumq; monstrorū, multos nō solū ex vrbibus, sed omnibus locis seducētes ad dæmones, & eorum miseram seruitutem, somnulentia oppressi desinant inquirere? Atq; cum verba Deuteronomij maximam vim & Emphasim ad præsentem materiam quasi diuino nutu accomodata habeant, placet ea subiungere. *Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis suae, atq; dixerunt: Eamus & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis quare sollicitè, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; que in illa sunt vsq; ad pecora &c. congregabis in medio platearum, & cum ipsa ciuitate succendes &c. & non adharebit de illo anathemate quicquā in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetq; te, sicut iurauit patribus tuis.* Hæc summi legislatores verba Iudices attentè considerent. Audiunt, & experientia cognoscunt, filios Belial & aliorum dæmoniorum frequen-

quentissimè egredi de medio populi, & auertere multos habitatores, atq; inducere ad sacrificandum Dæmonib⁹, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniunt certum esse, quod dicitur, & tamen non sollicitè, sed negligenter inquirunt, nec statim, sed tardè ad executionem iustitiæ procedunt. & ex contextu notandum, ad auertendum furorem domini necessarium esse, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquæ quidem maneat: tunc Dominus miseretur, & multiplicabit bona.

Tertia causa est, Infidelitas.

Quæ innuitur in cap. Episcopi. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim est scutum, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere, hanc infidelitas & falsa credulitas labefactant, & dæmonibus portum tentandi aperiant. Ad infidelitatem reducere possum⁹ superstitionem, quæ infidelitatis quædam protestatio est, per cultum exteriorem: sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissimè S. Bonauétura docet, quod sicut in fide intellectus captiuatur; sic in superstitione errore inflatur, & eleuatur. Nec mi-

rum videatur, quod superstitio preludium & quædam dispositio ad maleficia sit, cum nulla sit superstitionis species, quæ non procedat ex quadam pestifera & dolosa societate cum demone. Qui autem tam in fœlicè societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissim^o est demon; non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionē in primis mentē eo impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atque cum materia superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adijciendum.

*De supersti-
tione, quid
sit, quot eius
species.*

Superstitio est peccatum cōtra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio, quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquā primum supremumque principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacitè vel expressè. Quatuor sunt superstitionis species, *quas ponit S. Augustinus lib. 2. de doctrina christiana cap. 2. & explicat S.*

Idololatria.

Thomas 22. q. 92. ar. 2. Idololatria, Diuinatio, Indebitus Dei cultus, & vana obseruantia, Idololatria est, quando alteri quam Deo diuinus

diuinus cultus exhibetur, & est grauissimū peccatum, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificiū offerunt, aut homagium præstant. Ex dicta definitione elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitū impendere; quia ipsis inferior cultus & non diuinus exhibetur.

Diuinationo, est rerum occultarum, vel futu- *Diuinationo.*
 turarū, quæ via humana sciri non possunt, per virtutem Dæmonis, eiusque auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc speciē pertinent præstigium, Somniorum obseruatio Necromantia, Gæomantia, Hydromantia Aëromantia, Astronomia illicita, Angurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegium, & quibus videndi sunt Isidorus *lib. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 22. q. 95. ar. 3.*

Indebitus Dei cultus est, quando homo *Indebitus.*
Dei cultus.
 colit Deum modo indebito, & est duplex. Falsus, vt si quis nunc Deo offerret sacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cæremonijs infidelium: & superfluus, qui perficitur cæremonijs, quæ neq; ad Dei gloriam, neque ad hoc vt mens Deo subijciatur, aut carnalis concupiscentia refrenetur, secundum Dei & Ecclesiæ institutionem approbatam, ordinantur.

*Vana obser-
mantia.*

Vana obseruantia est, in qua semper tacitè inuocatur dæmon, quando videlicet causæ vel media assumuntur ad effectus producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habet ordinem ad tales effectus. Ad hanc spectant ars notoria, obseruantia sanitatû, Incantatio, obseruantia futurorum effectuum, &c.

Cum superstitiones sint laqueus, & in fidia antiqui hostis, quibus genus humanû decipere nititur, *vt refertur 26. q. vltima. cap. Admoneat:* placet exemplo S. Augustini, *lib. 2. de doct. Christ. cap. 20.* qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijcere, vt boni cognoscant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solum exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

*Exempla super-
stitionû.*

1. Qui dæmones adorant, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expressè, vel tacitè inuocant, consilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt.
2. Qui futura prædicere volunt, vel magos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel consilium præstent.

Qui

Qui aliquam virtutem somnijs tribuunt
 vt quia somnium habuerunt tale vel tale,
 fœlicitatis aut infortuniij quippiam euen-
 turum credunt. 3.

Qui per inspectionem membrorum,
 aut partium animalium, futura prædicunt,
 aut de rebus futuris, ex euentu præceden-
 tium, pronunciant. 4.

Qui accedunt ad vagabundos illos,
 quos Galli Aegyptios, Itali Cingaros, Ger-
 mani gentiles appellant, vt ex figuris ma-
 nuum, faciei constitutione, vel corporis
 statura fortunam faustam, vel infaustam
 annunciant. 5.

Qui obseruant dies aliquos certos Con-
 uersionis Pauli, Vincentij, Urbani, Marty-
 rum, vel aliorum, in quibus si pluat, vel
 cœlum serenum sit, serenitatem, fertilita-
 tem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiam,
 vel per spacium aliquot dierum continu-
 am pluuiam prædicunt. Qua de causa su-
 perstitiosi sunt versus illi, de festo Conuer-
 sionis S. Pauli. 6.

*Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
 Si nix, aut pluuia, designat tempora cara:
 Si fuerint venti, designat prælia genti.
 Si fuerint nebula; pereunt animalia quæq;.*

7. Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes tales esse maioris virtutis; vel inferunt arbores ipso Anunnciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem causa diminuunt sanguinè equorum. & de similibus simile est iudiciũ.

8. Qui oblationes faciunt sanctis ex bonis eleemosyna petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendum effectum: aut crucem S. Bernardi, emptam ex eleemosynis, sanctiorem putant: aut offerunt in honorem sanctorũ ceram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis.

Pium autem est, & ab vniuersali Ecclesia receptum, in templis, post impetratam, sanitatem, oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumq; rerum simulacra suspendere ex auro, argento, cæra vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & sanctorum, vt sint adeptæ sanitatis manifesta indicia. Gratissimè namq; accipit dominus eorũ qualiacunq; sunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur. Quippe qui ea pro ferëtis facultate metitur: Hæc itaque omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, sepultorum ibi martyrum, quæ

que sit virtus, ostendant, vt optimè tradit Theodoretus, Cyrensis Episcopus, lib. 8. de curatione Græcarum affectionum.

Qui obseruant quosdam dies faustos, aut infaustos ad ingrediendum iter, aut cōstituunt differentiam, an quis mane surgēs dextro vel sinistro pede inprimis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendo limen ædium Ad hunc ordinem referre possumus eos, qui obseruant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcant; quicquid quidam doceant: cū, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit.

Qui vel quæ submergunt imagines in aqua pro pluuia habenda, vel faciunt quasdam ligaturas & diabolicas ceremonias, ne lac integro anno vaccis subtrahatur opera maleficarum, aut certis diebus summo diluculo scopis olera tangunt, ne cruce, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant.

Qui, cum herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponūt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit: vel in herbis colligendis obseruant, vt ante solis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut Iouis,

9.

10.

.II

vel tacendo colligant. &c. Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili, quam Augusto, aut hyeme, id non superstitionis, sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quam medicina dicitur, quibusdam anni temporibus, virtutem in herbis esse potentiolem ad naturales effectus.

12.

Qui certam fiduciam constituunt in quibusdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilentur, aut occidantur: aut qui, (quod horrendum dictu est) in die Parasceues sancto adeunt crucem aliquam in bivio, vel triuio, & bombardam post terga in crucem emittunt, vt deinde quæcunq; velint scopum attingant, aut in nocte S. Iohannis certas quasdam herbas diabolicis cæremonijs colligunt, quibus ad detestabiles effectus vtantur.

13.

Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt cognoscatur, quis sanctus sit honorandus, ad consequendam sanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni stramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum; aut ad sanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex singularibus lignis instructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum forte fortuna sortitur locum in trans-
eundo,

eundo, offerunt in honorem sanctorum. His accedunt, qui pro quibusdam capitis doloribus & similibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, in nomine patris, & filij & spiritus sancti, collum applicant.

Quicumque credunt maiorem virtutem inesse aquæ benedictæ Dominicis sequentibus quatuor tempora, quam alijs, ad speciales quosdam effectus; aut nolunt die Veneris ungues præscindere, aut Sabatho filare, & interim ab alijs seruilibus operibus non abstinent.

14.

Qui fidem adhibent probationi ferri cadentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoscendis, de quibus propè finem infra latius: Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores siue carnifices quosdam potus ad eliciendum confessionem maleficorum adhibent.

15.

Quicumque, cum audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt breui imminere: aut quia canem audiunt ululantem, pestem præfagiunt: aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid instare ominantur. Similes & alias multas vanas superstitiones & magicas artes solent exercere, qui artem venatoriam sequuntur.

16.

Huiusmodi & similes artes nugatoriarum, vel noxiarum superstitiones ex quadam

pestifera societate hominum, quasi pacta in
 fidelis & dolosæ amicitia constituta, peni-
 tus sunt repudiendæ & fugiendæ Christiano,
 vt decernitur 26. q. 2. cap. illud ex Augustino,
 Atque hoc addiderim, superstitiones tanto
 esse periculosiores, quanto plures res sacræ
 adhibentur. Quia hoc diabolus maximè in-
 tendit, vt vel sub speciè pietatis decipiat;
 aut res sacras ad humanam salutem ordina-
 tas, in peruersum vsum dirigat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquan-
 do effectus in dictis operibus. Quandoque
 enim futura prædicunt, aut ægris sanitatem
 restitunt, &c. Respondetur in cap. Nec mi-
 rum 26. q. 5. ex Augustino: hoc fieri permissione
 Dei, vt ipsi, qui hoc audiunt, vel vidēt, pro-
 bentur, & appareant, qua fide & deuotione
 sint erga Deum, an etiam faciliè moueantur
 & sequantur Deos alienos, sicut in Deutero-
 nomio Moyses ex verbo Dei populum in-
 struxit, cum inquit: *Si surrexerit in medio tui
 propheta, &c.* De varijs superstitionibus, ob-
 seruationibus dierum, collectionibus her-
 barum, diuinationibus, angurationib⁹ auiū
 & in cantationibus; ex August. 26. q. 7. cap. Non
 obseruetis, dicitur: *Qui aut talibus credunt, aut ad
 eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt,
 aut interrogant, sciant se fidem Christianam & bap-
 tismum præuaricasse; & vt pagantum & apostatā,
 id est,*

id est, retro abeuntem, & Dei inimicum iram Dei grauiter in aeternū numerasse; nisi Ecclesiastica penitentiā emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi possent, iuxta D. August. doctrinam lib. 2. de doct. Christiana ca. 20. & quotidianam experientiam, milia immanissimarum superstitionum, nec facillè cognoscantur à multis, placuit ex Doctorum sententia regulas subiungere, quibus dignoscatur, an aliquid sit superstitiosum vel non quarum sit.

Prima. Quoties aliquis affectus rei tribuitur, qui non conuenit ei secundum suam naturam inditam, si per Ecclesiæ definitionem, sacram scripturam, aut laudabilem consuetudinem non constat fieri à Deo; vt accidit in sacramentis & sacramentalibus: Habendum erit tanquam superstitiosum.

Regula dignoscendi superstitiosa à non superstitiosis.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem constat habere ex natura rei, non est superstitio. At si attribuitur aliquibus rebus, vt signis, vocibus, vel characteribus; aut si fides postulatur ad productionem effectus; superstitio iudicanda est.

Tertia. Si res naturales, vel artificiales,

ciales, vt imagines, signa, vel characteres adhibeantur ad productionem supernaturalium effectuum, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum spirituales effectus tam in nobis quam alijs, nisi fiat modo in prima regula significato, secundum sacram scripturam, Ecclesiæ definitionem, aut approbatam consuetudinem: superstitiosum erit tenendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis sacris, aut etiam orationibus, alijsq; pijs operibus, in rebus vanis, neq; ad diuinum honorem & cultum pertinentibus; est superstitio, quia callidus serpens miscet vanis & malis bona & pia, vt simplicibus cautius sub specie pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula:

Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abstinenciam, vel corporis exercitium pertinens, videndum est vt refrenet carnalis concupiscentiæ motum, modo virtuti congruo, secundum Ecclesiæ ritum & moralem doctrinam.

De materia superstitionum legendi sunt. S. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 20.

S. Thomas

S. Thomas, 2. 2. a q. 92. per aliquot qq. Isannes à Turrecremata super decreto, 26. causa cum textu. Syluester Prieras in summa, verb. Superstitio, Incantatio & maleficium. Martinus Arles in tract. de superstitionibus, qui habetur in Oceano Iuris vol. 10. Martinus Nauarrus in manuali Confessariorum, cap. 11. a num. 22.

Quarta causa dispositiua ^{4. Causa dispositiua, curiositas.} *ad maleficia est curiositas, quæ his portentis illuditur per demonum fallacias, quãdo id imprudẽter appetit scire, quod ei nulla ratione competit inuestigare. ex d. cap. Nec mirum. Hæc potestas immundis spiritibus ideò datur, vt peruersos sibi aptent, hoc est, prauos homines feducant, illos scilicet, qui spernunt veritatem, & credunt mendacio, nec sanam doctrinam ferunt, sed ad sua desideria coaceruant sibi magistros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs desiderijs, semper discentes, nunquam ad scientiæ veritatem peruementes, iuxta Pauli sententiam. Atque occasione curiositatis arbitrari non raro doctos & mag-nos ingenio capi à demone. Tætat enim eos curio-*

curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12. *non plus sapere, quàm oportet.* Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia, quæ Domino Deo in summò gradu displicet, & dæmonib⁹ maiorē in modū placet.

4. *Causa est, auaritia.*

Quinta Causa est, insatiabilis amor congregandi diuitias.

1. Tim. 6.

Quam satis fuger que S. Paulus indicat, cum ait: Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, que mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. hac Apostolus. Avaro enim nihil scelestius, qui etiam propriam animam venalem exponit, vt pecunias congreget: Quod dæmoni optimè constat; atq; sic insatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Remedium contra hoc malum subiungit Apostolus, cum ait. Tu autem homo Dei, hac fuge: Sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

6. *Causa, luxuria.*

Sexta Causa est, Luxuria, seu carnis voluptas.

Hæc

Hæc multum efficax est ad hominem capiendum & detinendum. Sic Balaam, ca. 24. & 25. in lib. numerorum, filios Israëli mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriam, hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles & potentes deiicit. Quis enim Salomone sapientior, & Samfone fortior? & tamen vtrunque vicit luxuria bene ad hoc propositum facit illud *Eccles. 14. Vinū & mulieres apostatare faciūt etiā sapientes; & luxuria Salomoni causa fuit colendi Deos alienos, vt constat ex libro. 3. Reg. ca. 11.* Quomodo hoc peccatum non solum causa incidendi, sed etiam perseuerandi in malo sit, optimè ex sacris literis tradit Gulielmus, Peraldus, Episcopus Lugdunensis, in *summa virtutum & vitiorum, tomo. 2. tract. 3. cap. 3.* Atq; id Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39. satis etiam attestatur, dum ait. *Maximè per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quam per cetera vitia. Dæmones scientes pulchritudinem esse animæ, castitatem, & per hanc hominem angelicus meritis, è quibus illi lapsi sunt, coaquari liuore percussu inuidiæ, inciunt per sensus corporis, opus desideriumq; libidinis, quatenus à cælestibus deorsum deiectam animam pertrahant, secumq; quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant.* Nouit optimè dæmon, vehementissimum esse carnis ardorem, & animum, quem occupauerit,
 non

non facillè liberari. Etenim, vt S. Ambros. ait, in cap. 4. Luca. quasi clauis quibusdam suffigitur anima corporis voluptatibus, & cum semel adhaeserit cupiditatibus demersa terrenis, difficile in altum potest, vnde descendit sine Dei fauore reuolare. Actiũ enim suorum vincta laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambrosius.

7. causa, maledicendi rabies.

Septima est, execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies.

Quod quidem peccatum multis vrsitatissimum est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosq; dæmonibus, & diris omnibus denoucant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. Quare prouerb. 8. dicitur, sicut avis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiã superueniet. & in Psal. 108. Dilexit maledictionem, & veniet ei; & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum est experientia, diabolũ sumpsisse quandoq; hanc occasionem perducendi ad maleficium.

8. causa, nimia tristitia, & ira.

Octaua, qua frequentissimè

in

in muliebri sexu locum habet, est desolatio, siue nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis.

Dùm enim fœminæ in aduersitates, calamitates, aut perturbationes incidunt, animum abijciunt, maximè quando non est qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc oportunitatem Dæmon perscrutatur, atq; sub fictæ personæ formâ, auxilium, consilium, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione. Huic adiungere possumus immoderatam iram, qua multi se vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non possunt, malignus se offert, & inspirat vindictæ modos. Sed nunc cum contingat inter alias vanam esse causam præcipuam perseuerantiæ in tam graui atque intolerabili dæmonis iugo, de hac paulò latius aliquid dicendû pro remedio contra hoc durû vinculum.

Nona Causa, perseuerantia 9. Causa, conuersionis desperatio
in tanto scelere, est error, uem
Diabolus opinioni hominum,

D quos

*quos capit, imprimit, ut sibi
persuadeāt, fieri haud posse, ut
ad sanum cor conuertantur.*

Iudic. 16. Legimus in lib. Iudicum, quod Philistæi Samsonem fortissimum captum quamprimum oculis priuarunt, priuatum ad pistrinum ablegarunt, & molere fecerūt, omnibusq; ludibrijs & illusionibus affecerunt. Hos Philistæos maligni spiritus sequuntur; quamprimum hominem Christianum arte sua quacunque occasione aut speciè deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atq; persuadent impossibilem esse reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; sicq; hominem oculis captum alligant ad pistrinum, id est, suam grauem & intollerabilem seruitutem, atque si molere, id est, suis imperijs in omnibus satisfacere nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt, atque ludibrijs afficiunt. Atque vt melius ligatum dæmon teneat, imperat sub maxima pœna, vt in scelix homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratissimas suggestiones in secreto teneat, nec vlli mortalium extra suam societatem reuelet.

Astutissimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidissimi alicuius amatoris,

toris, qui honestam aliquam bonorū parē-
 tum filiam, aut honesti viri vxorem inten-
 dit seducere. Is omni cura industriaq; labo-
 rat, vt sua verba, facta, & consilia non deue-
 niant innotitiam, nihilque magis timet,
 quam ne puella parentibus ea patefaciat, co-
 gnoscens hoc pacto parentum prouidentia
 suos conatus frustrandos & irritandos esse.
 Eodem modo diabolus in hoc tam occul-
 to, & ab hominum sensibus alieno scelere
 omni ratione procurat, vt homo, quem ce-
 pit, fraudulenta sua cōsilia nemini detegat.
 Ad quem effectum consequendum mi-
 nas intentat, timorem incurit, & pudorē
 obijcit: his nodis anima miseri hominis in-
 tricata, se expedire non potest; cūm careat
 bono consilio, & tam Dei, quam hominum
 prudentium auxilio destituatur. Ex hoc ca-
 pite contingit paucissimos esse maleficos,
 aut sagas, qui in confessione sacramentali
 hoc crimen confiteantur. hinc etiam sequi-
 tur exiguum esse numerū eorum, qui vel
 quæ suā spontē conuertantur ad Deum, re-
 lieta diabolica societate, antequam ad ma-
 nus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem
 quoque causa oritur, quod nunnūllæ fœ-
 minę potius optent & eligant mortē, quam
 vitam, timentes ne iterum reducantur ad
 laboriosum illud molendinum.

*Remedia cō-
tra despera-
tionis errorē.*

Contra hunc Diabolicum errorem, & simplicium falsam opinionem veritas statuenda est, quæ tenebras falsitatis & erroris depellat. Veritas autem est, quod homo quicumque etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest per pœnitentiam redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere & tam fœdam societatem relinquere, etiam quocumque tempore. Hanc veritatem probât clamores Domini ad peccatores, *Ezech. 18.* *Proiçite à vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite. Eccles. 32.* *Impietas impij non nocebit ei, in quacumq; die conuersus fuerit: Hieremix 8.* *Nunquid qui cadit, non adijciat vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. & cap. 3 in eodem propheta.* *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Esaia 55.* *Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius &c. quoniã multus est ad ignoscendum. Eandem veritatem probant scripturæ, quæ attestantur Dominum soluere & rumpere vincula peccatorum, vt David in Psal. *Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo ho-*
*stiam**

fiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus soluit compeditos: Dominus illuminat cecos. Ad idem propositum faciunt, quæ misericordiam & gratiam Dei erga peccatores ostendunt. hæc Concionator facilè congregabit contra prædictum errorem. Quicumq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus est, & sub tam dura seruitute agit, quantamcunque fidem infideli addixerit, obedientiamque præstiterit, redeat ad cor, frangat perfidiam, peniteat, inuocet Deum, cœlestis curiæ reginam, desolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum custodem, & sanctos, resistat aduersario in fide: & vincet. Tanto autem facilius tam abominabilis status relinquitur, quanto citius deseritur. Optimum consilium est, vt homo quamprimû se delusum cognoscit, ingemiscat, peccatû confiteatur bono & prudenti confessario, & fidei nostræ armis fortiter se muniat contra aduersarium, eiusque insultus forti & constanti animo repellat. Plerique enim, qui his laqueis victi tenentur, multis molestijs afficiuntur, si iugum abijcere diabolicum, & fœdera infidelis amicitiae rumpe-re contendant. At si constanter se demonû insultibus opponant, induendo armaturâ Dei & scutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neque tam graues patiuntur

tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmiter animis inhæreat, similitudine discamus, quod dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem virium, & animi pernicitiam. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens, si eum conspiciat erecto animo, & constanti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, ilico animũ abijcit, & terga vertit, nec deinceps facillè aliquid simile tētat. Si autem maritum timidum, meticulosum, fugacemq; deprehēderit; in extremam surgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hostis noster facere cōsuevit, si quem repererit timidum & inconstantē in tentationib⁹, & animum abijcientem in tantis insultib⁹; non est bestia super terrā ferocior & audacior. Vnde in nostro proposito timidus & tristibus minatur, & non raro intentat verbera, nisi morē gerant suo imperio. Sed si incidat in militē fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantē; diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregori⁹: *diabolus cum ei fortiter resistitur, debilis est vt formica: Cum vero suggestio recipitur, fortis est, vt leo.* Nemo ergo in hoc deceptionis genere crudelitatem sæuientis, quam minis & verberibus confirmat, pertimescat, sed confidendo in

Dei

Dei misericordia & auxilio, viriliter in fide repugnet; sic tandem triumphabit, & demò confusus discedet. Inflammatus ad hoc nostros animos, exemplū magni illi⁹ spiritualis ducis S. Anthonij, quē nouitium in eremo sa- uissimis excepit verberibus, ita vt semianimis relictus ad proximū vicū curandi causa deferri debuerit. At Anthoni⁹ aliquantulū cōualescēs ad primū locū denuò se cōtulit, ad seruiendū Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à proposito deterrebat. Hac animi constantia virum sanctū munitū nequissimi spirit⁹ cū accedere nō auderēt, varias formas induētes, ferarū more alij rugiebāt, alij ululabāt, alij dentib⁹ frēdebāt, alij flammās ore, naribus, auribusq; emittebāt, vt terrorē incuterēt, cui verbera inferre neqbāt, ad impediendū ipsum in via salutis. Sed vbi fortissimū athletā nec verbera curare, nec horrenda spectra pertimescere cognouerūt, se victos & cōfusus cōfessi discesserūt. De his Athanasius in vita Anthonij. Hoc tamē adhuc referre non pigebit ex vita eiusdē sancti, q̄ relatu dignū est: ferūt de eo, dū verbera terroresq; p̄ferret, lucē ei diuinitus apparuisse, qua expaue facti demones diffugere: Anthoniū verò eo splendore recreatū erexisse se, & quasi p̄sentem Dominū aspiceret, dixisse. *Vbi eras bone Iesu, vbi eras: resposumq; accepisse;*

*Aderam Anthoni, sed euentum pugna tua praestola-
bar, quam quoniam imperterritus, immotusq; viri-
liter sustinuissti, manet te victoria tua indeficiens in
caelo triumphus, praeuiumq; sempiternum. Omnis
ergo Diaboli vis atque decertatio, constan-
tis & pij animi continuatione destruitur.
Similia in vita Hilarionis refert S. Hiero-
nymus. Plurima sanctorum exempla, qui
fortitudine & constantia Diabolo restite-
runt, qui videre voluerit, legat Marcum
Marulum de religiosè viuendi institutione lib. 5.
cap. 7. Postremò, vt huic praeludio finem fa-
ciamus, si quis hac arte Diabolica captus est,
confiteatur sacerdoti prudenti, & reuelet
in confessione malum, quo detinetur: pœ-
niteat, & in futurum armis se munit spiri-
tualibus. Scriptum est enim. Prouerb. 28. Qui
abscondit scelera sua, non dirigitur: Qui autem con-
fessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam conse-
quetur. & vt S. Hieronymus ait in cap. 11. Ecclesi-
astis, in illa verba: Si momorderit serpens in silen-
tio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nulla
conscio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui
percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus
suum fratri & magistro voluerit confiteri, magister
qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse
non poterit. Si enim erubescat egrotus vulnus me-
dico confiteri, quod ignorat medicina, non curat.
Molestissimè fert inimicò, quod homo sua
confilia*

consilia manifestet, & impedit quantum potest, obijcit timorem & pudorem. Sed tu sequere consilium Ecclesiastici cap. 4. *Pro anima tua non confundaris verum dicere.* Sancti patres tanquam firmam obseruarunt regulam, euidenter Diabolicam esse cogitationem, quam iunior seniori confunditur aperire.

Vnde Cassian² ait. *Non poterit Diabolus circumuenire vel deicere iuuenem monachum, nisi eum, quem viderit aut per superbiam, aut per verecundiam suas cogitationes seniore celare.*

Vide lib. 4. de institutis renunciantium cap. 9. & in collationibus coll. 2. ca. 11.

Hæc de præludijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

Prima Conclusio. Malefici, Magi, diuinatores, vel quicumque alij pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera possunt facere miracula.

Magi, Malefici nulla vera faciunt miracula, sed tantum mirabilia.

Probatur Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam, ergo solum competit Deo, iuxta illud Psalmi. *Qui facit mirabilia magna solus.* Deinde, facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergo non est in potestate Dæmonis: *Hanc conclusionem probant S. Thomas 1. par. q. 110. ar. 4. & q.*

114. ar. 4. Alexand. Halen. 2. part. q. 45. S. Bona-
uent. & alij Doctores in 2. sent. dist. 7. & habetur
in 26. q. 5. cap. Nec mirum, ex Augustino.

Dictum in cōclusionē (vera miracula) Quia
dæmones etiam possunt facere mirabilia,
quæ homines mirantur, quia eorum facul-
tatem & cognitionem superant. Sic Magi
Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt
per virtutem dæmonis, vt testatur Augustinus
lib. 20. de Ciuit. cap. 18. non tamen rationem
veri miraculi attigerunt, cū fecerint per
applicationem actiuorum naturalium ad
talem effectum.

*Tripliciter
malefici da-
monis ope mi-
rabilia faci-
unt.*

Dæmon autem tam mirabiles effectus
cum Magis vel maleficis triplici potissi-
mum modo operatur.

1. Vel effectus per naturam, aut artem
factos aliunde trahendo, ita vt hominibus
videantur in præsentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per ap-
plicationem causarum naturalium actiua
passiuis coniungendo, & accelerando acti-
ones, quantum natura patitur, & suæ pote-
statis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum,
deludendo sensus per præstigia & illusio-
nes phantasmatum. Si enim ipse Sathan po-
test apparere in corpore assumpto: quare
non potest formas aliarum rerum effinge-
re, & sensibus hominum obijcere?

2. Concl:

2. Concl. *Magi vel malefici non possunt trāsmutare materiam ex una forma in aliam. vel clarius: Malefici non possunt immediatè virtute demonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

Hæc Concl. est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales derivari à substantijs, spiritualibus, per modū participationis: & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti conclusione.

Probatur Conclusio: Demones non possunt: ergo nec magi nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem astruunt Augustinus, lib. 3. de Trinit. c. 7. & 8. S. Thomas 1. par. q. 65. ar. 4. & q. 110. ar. 2. & q. 114. ar. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. art. 1. & 2. S. Bonaventura in 2. sentent. dist. 7. par. 2. ar. 2. q. 1. & 2. Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica à numero. 35. & Aristot. lib. 7. Metaphysica. à textu 26. vbi tradit formas non imprimi in materia

teriam ab aliqua substantia separata, sed reduci in actū de potentia materiæ, per actionem formæ in materia existentis, quia simile fit à simili sibi, sed quod propriè fit, est compositum, ergo fit à composito, & non à substantia separata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à similibus causis: effectus enim virtute est in causa. Qua ratione cum omnia sint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis spiritualibus; Ipseque sit infinitæ potentiæ; potest transmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, absque vlllo adminiculo alicuius causæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione. Atque tunc suo imperio, quod nulla creatura imitare potest, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt suos effectus producant. Vnde sicut de terra dixit: *Germinet herbam virentem, & non, hominem*; Ita de homine; *Crescite & multiplicamini*, vt in Genesi scriptum est. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominem, & ignis ignem producit. Ex hac conclusione sequitur.

3. *Concl. Magi vel malefici virtute demonis nec se, nec alios*

*alios homines verè & realiter
possunt transformare in lupos,
cattos, vel aliam quamcunque
bestiam.*

Hæc Conclusio non solum est verà se-
cundum veram philosophiam; sed etiam fi-
dei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia
contrarium credat, aut dicat, sit hæreticus
& infidelis. Dicitur (*verè & realiter*) quia
per illusionem & apparentiam bene fit. Cõ-
clusio est contra Ioannem Bodinum, *lib. 2.
de Magorum Demonomania, cap. 6. & alios ab eo
citos.* Ipse enim multis exemplis probare
intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est,
transformationem hominis in lupum: no-
stra autem Concl. est in contrarium; & eam
tradunt Augustinus *lib. 18 de Ciuitate Dei. cap. 17.
& 18.* vbi expressè tenet omnia talia fieri phant-
sticè & per præstigias; & sic soluit *fabulas illas ex
Varrone & poetis de socijs Vlyssis mutatis in be-
stias, & à Circe & Arcadibus in lupos conuersis.* S.
Thomas *1. par. q. 114. ar. 4. ad 2. S. Bonau. loco cita-
to.* Franciscus Victoria in *Relect. de arte Magica
propè finem.* Alfonsus à Castro *lib. 7. de iusta hæreti-
corum punitione cap. 14.* Bartholomæus Spineus,
*sacri pallatij Magister, in q. de strigibus cap. 8. Mal-
leus malefic. 1. par. q. 10. & alibi. Iosephus Angles in
floribus*

floribus Theologicarum questionum, ad Sextum Quintum, prima parte in 2. sentent. in q. vnica de arte Magica, difficultate 9. Ioan. à Turrecremata in 26. q. 5. cap. Episcopi. Vtricus Molitor in dialogo de Pythonicis mulieribus ad Sigismundum Archiducem Austria, cap. 10. determinatione tertia. quare male eū Bodinus pro se allegat. Lambert⁹ Danæus in dialogo de sortiarijs. ca. 3. Paulus Grillandus Iuriconsultus in lib. de diuersis criminibus lib. 2. de Sor-tiligys q. 7. cuius opera sunt in volumine 4. oceani Iuris. & hæc veritas expressè definitur in dist. cap. Episcopi. his verbis. Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius, aut in deterius commutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt: proculdubio infidelis est, & pagano deterior. & ibidem in c. Nec mirum, ex Augustino de Ciuit. Et probatur euidenti ratione. Si homo potest transmurtari in cattum, lupum, aut aliam bestiam; aut mutatur, secundū corp⁹ vel animā, aut secundū vtrumq;. Si primū: ergo talis homo moritur. quia mors nihil aliud est, quā separatio animæ à corpore. Si moritur: ergo non potest operatione demōnis coniungi iterum anima cum corpore. Hoc enim est opus diuinæ potentæ, Dominus enim mortificat & viuificat. Si secundum dicatur, ita vt fiat transmutatio totius in totum: ergo ho-

mo definit esse, quando incipit esse bestia, quia generatio vnius est corruptio alterius. ergo de nouo creatur homo, quando bestia redit ad naturam hominis, nec est idem numero homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Dicit aliquis: Cùm huiusmodi transformationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Respondetur secundum Doctores, quod tantum secundum apparentiam fiunt, & hoc potest contingere dupliciter. Vno modo ab interiori. potest enim dæmon mutare phantasiam hominis, & etiam sensus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quam sit. Id quod experientia constat fieri etiam ex causis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementissimis calidissimisque febribus, cadant in phrenesin, vel mentis alienationem, & dicant se esse, quod non sunt: & cum dæmon Deo permittente possit agere in corpora, nihil vetat, quo minus mediantibus causis naturalibus, varias phantasias possit inducere. Alio modo ab extrinseco, ex parte sensibilis. Potest enim circumponere cuicumque rei corporeæ quamcunque formam corpoream, vt in eius speciè videatur: vel res etiam veras supponere. Exemplum extat in vitis patrū. Quædam iuuenula ita extitit maleficiata

à quodam Iudæo, ad instantiã cuiusdam iuuenis, cuius turpitudini satisfacere volebat, vt omnibus videretur equa, ducta pro remedio ad sanctum Macharium; cuius sanctitatem rei veritas non potuit latere, qui mulierem esse cernebat, & sic orans de tegebat illusionem; & iterum, ab omnibus iuuenula cognoscebatur. Dicebat autem vir sanctus id ideo iuuenulæ contigisse, quòd non vacaret rebus diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs.

*Magi possunt
ope demo-
num imper-
fecta facere
animalia.*

4. *Concl. Magi & malefici
possunt potestate demonum fa-
cere ranas, serpentes, ciniphes,
limaces, & similia animalia
imperfecta, quæ secundum phi-
losophiam generantur ex pu-
trefactione.*

*Sic docent Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 7. &
9. S. Thomas 1. par. q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonauen-
tura in 2. dist. 7. loco citato. Alexan. Halen. 2. par. q.
43. membro 2. & Magister sentent. in 2. dist. 7.
propè finem. & constat quod Magi Pharao-
nis ranas serpentesque fecerunt. Vbi au-
tem ad ciniphes ventum est, defecerunt, &
dixerunt*

*Exod. 7.
& 8.*

dixerunt, *Digitus Dei est hic. Aderat dominatio* (inquit August.) *prohibentis per spiritum sanctum.* Idem patet ratione. Quæ generantur ex putrefactione, qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia, facilius generantur, & quasi à casu, vt docet Aristoteles lib. 7. *Metaph: tex. 23.* & ex causis naturalibus: ergo dæmones, per applicationem causarum naturalium, citius & celerius potentia suæ virtutis, possunt disponere ad formæ ultimæ inductionem: & hoc vult Augustin^o loco citato cap. 8. quando dicit: *Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, neq³ agricolas frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ad ista creanda Dei virtus interius operetur: Ita non solum malos, sed nec bonos angelos fas est putare creatores, sed præ subtilitate sui sensus & corporis, semina ista rerum nobis occultiora noverunt, & ea per cōgruas contemperationes elementorum latenter sparserunt. Atq³ ita gignendarum rerum, atq³ accelerandorū incrementorum præbuerūt occasiones. Atq³ in hac authoritate, vt rectè notant quidā doctores, creationē intelligit Augustin^o, ultimæ formæ introductionem. Hoc etiam aduertendum, hanc conclusionē duabus præcedentibus non repugnare: quia hæc intelligitur, nõ quod malefici vel magi virtute diabolica imprimāt formam in materiam; sed tantum dispositiuè, mediantibus agentibus naturalibus, cōcurrāt.*

Dæmones cū
maleficis ve-
nerem rem
exercent.

5. Concl. *Malefici vel ma-
lefica rem venerem habent
cum Dæmone.*

Probat^r ex August. lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 23.
& probat ab experientia, qua & hoc infæli-
ci tempore satis superq; probari potest. Cre-
berrima, ait. fama est, multiq; se expertos, vel ab eis
qui experti erant, de quorum fide dubitandum non
est. se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, quos
vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulieribus,
& eorum appetisse, & peregisse concubitū; & quos-
dam Dæmones, quos Dufios Galli nuncupant, assi-
duè hanc immunditiam & tentare & efficere, vt
hoc negare impudentie videatur. Augustinum se-
quuntur communiter Doctores, Isidorus lib. 8. c. vlt.
S. Thom. in 2. sentent. dist. 8. & 1. par. q. 51. ar. 3. ad
6. Innocent. 8. in bulla præfixa malleo maleficarum.
Scotus & alij Doctores in 2. dist. 8. & hæc est in-
dubitata veritas, quam non solum experi-
entia certissima comprobat, sed etiam an-
tiquitas confirmat.

Obstare prædictæ Conclusioni viden-
tur Chrysofomus homil. 22. in Genesim, vbi ait, Im-
possibile esse, vt improbi Angeli cum fœminis coitum
exerceant: & Cassianus in Collationibus, collat. 8.
cap. 21. qui sic dicit. Nullo modo credendum est
spirituales naturas cum fœminis coire posse. Sed hi
patres

patres intelligendi sunt, non posse dæmones coire cum fœminis animalium naturalium more, semen ex propria substantia sumendo: sic enim coire & generare, est animæ nutritiæ & sensitivæ, quæ in incorporeis substantijs non reperitur. Tradunt autem S. Augustinus & S. Thomas, quod si dæmones cum mulieribus coirent, & generarent, non virtute proprij seminis, quod nullum ex seipsis habent, sed ope alicuius hominis, quod ipsi maribus turpiter succubantes exceperunt, exceptumque fœminis incubantes infundunt, id fieri, ita Deo disponente, ne sit ille, qui nascitur, filius dæmonis, sed illius hominis, à quo semen est acceptum.

6. Concl. Malefici ope diabolica adiuti possunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias personas.

Malefici vim generatiuam coniugū impedire possunt ope dæmonū.

Patet ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1. cap. Si per sortiaris. Et ratio est manifesta. Potestas dæmonis est maior potestate hominis. Sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per castrationem, ruptionem, her-

bas, vel medicinas. Sic tenet cōmuniter Theologi in 4. sentent. dist. 34. Canonista in tit. de frigid. & mal. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Potest autē tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuo appropinquent; vel adhibendo occultē virtutes rerum, quas dæmon optimē nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantasiā, ita vt reddat alterum coniugum exosum: vel prohibendo missionem spiritū ad membra, in quibus est virtus motiua & seminata; & alijs modis, qui sunt dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34.

7. Concl. *Malefici auxilio demonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Malefici tam hominibus quam pecoribus morbos & necem inferre possunt. Constat in primis ex historia Iob. 2. cap. quem percussit vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. demon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. cap. 6. testatur sæpè accipere potestatem morbos immittendi, & aërem vitiando morbidum reddendi.

Idem

Idem patet ex *L. Multi. C. de malefic. & Mathem. Multi*, (ait lex) *magicis artibus vti elementa turbare, vitas infontiu labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisq; suos conficiat malis artibus inimicos. hos, quoniam natura peregrini sunt, seralis pestis absumat.* Efficiunt autem talia malefici siue venefici, cauſis naturalibus, veneno, intoxicationibus, herbis alijsq; medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautissimè applicare. Narrant quidam, quod Auerroes Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum super folia libri, quæ Auicena solitè fuerat legere: quanto magis diabolica ars nouit omnia occultissimè adhibere? De huiusmodi herbis, quibus homines solent necare, mentio fit. in *L. 3. §. adiectio. & seq. ff. ad legem Corneliam de sicarijs & veneficis.* Eiusmodi sunt cicuta, Salamandria, Aconitum, Pintuocarpus, siue Pytiocampas, Bobustrû, Mandragora & Cantharides. Aliquando inficiunt etiam aërem circumstantem, quem homo respirando attrahit. Aliquando insidiantur dormientibus. Familiare autem est maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros fascinet. Hoc autem efficitur quandoque, vt Doctores tradunt, ex forti imaginatio hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti spiritus, & hinc immutatio spirituum

maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perueniunt. oculi autem inficiunt aërem continuum, vsq; ad determinatum spacium; quomodo specula noua & pura ex aspectu mulieris menstruatæ, vt tradit *Aristoteles in libro de somno & vigilia*, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehemētissimè ad malitiam concitata, aspectu venenoso & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam, ad talem effectū, malignum spiritum ex pacto concurrere, & occultè lædere infantem.

8. *Concl. Magi & malefici possunt multos morbos curare, quibus nulla medicorum scientia mederi valet; non tamen omnes.*

Probatnr prima pars: quia vtuntur arte dæmonum, qui præstant naturæ subtilitate, & longa rerum experientia, & multo rectius omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & causas. Sic *Plinius lib. 24. cap. 17.* variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, vtuntur: quæ quia hominibus sunt ignotæ, & velocissimæ operatio-

nis, plurimum admirationis adferunt nescientibus. Ad idem facit ratio S. Thomæ in *qq. disputatiu de potentia q. 6. art. 3.* Sicut ars, quæ imitatur naturam, potest quædam, quæ natura nequit, efficere; ita dæmones multa facere possunt, quæ & præter humanû ingeniû, omnê artê, & solitû naturæ cursum sût.

Patet etiam secunda pars, quod non possint curare omnes morbos: Quia quicquid possunt in hac arte, hoc efficiût per applicatiônem causarû naturalium: sed hæ non possunt curare omnê morbum, maximè senectutis.

Dices: Si dæmones tantæ sunt subtilitatis in naturalibus, possent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos annos, sicut olim homines viuebant? Respondetur, quod non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura est valde corrupta, & morbis infecta, & res naturales; præsertim cum etiã terra deficiat à prima sua integritate, non sunt tanti vigoris & virtutis, sicuti in principio creationis. Statim post rerû creationem, ex diuina dispositione, omnia erant maioris perfectionis, complexio hominû fortior & constantior, ac cœli influenza salubrior. Vide ad hanc materiam Franciscum Victor. in *Relect. de arte Magica, in solut. ad 4. non longè à fine, & Iosephum Angles in q. de ead. materia octaua difficultate.*

Nō licet ma-
gorū vt, re-
medio vel cō-
flio in ma-
leficij tollē-
das.

9. Concl. *Quamuis Magi
& malefici possint multos mor-
bos curare, & maleficia illata
sæpè dissoluere, licet non omnia:
non est tamen licitum Magos
vel maleficos accedere pro dis-
solutione: & qui contra facit,
grauissimè peccat.*

Probat^r Leuit. 19. Non declinetis ad Magos,
nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. & cap. 20. Ani-
ma, qua declinauerit ad Magos &c. interficiam
eam. & Deuter. 18. & 26. q. 7. cap. Non obseruetis,
& in Cod. de malefic. & mathem. L. Nullus, & L.
Nemo. Et hoc in tantum verum est, quod
etiam si maleficus paratus esset, non esset li-
citur vti ipsius opera; contra Angelum in verb.
Superstitio. §. 13. allegantem pro se Aurcolum in 4.
dist. 34. qui putat esse licitum petere dissolutionem
à parato: Sed cōmunis sententia est in contrariū. S.
Thom. in 4. dist. 34. q. 1. art. 3. S. Bonauent. ibidem
q. 2. Syluester in verb. maleficium. q. 8. Caietanus &
Aurea Armilla ibidem, Turrecremata 33. q. 1. super
cap. Si per sortiarias. Martinus Nauar. in manuali
cap. 11. num. 29. Ratio etiam probat. Malefi-

us communiter non potest tollere, nisi per inuocationem & auxilium dæmonis. At dæmonis auxilium inuocare ex se malum est, & nulla circumstantia potest muni-ri, vt sit bonum. Ergo quisquis petit à malefico, vt faciat id, quod sine peccato non potest, peccat: quia sic petens, consentit peccato alterius. *Non solum autem qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* Rom. 1.

Si tamen maleficium adhibitum tale esset, quod sine inuocatione dæmonis remoueri posset, per remotionem signorum aut vnguentorum, tunc non esset illicitum procurare ipsius dissolutionem. Licitum autem est maleficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, vt pote exorcismos, sacramentalia, sacramentorum frequentationem, orationes, ieiunia, aliaq; pietatis exercitia, *de quibus in cap. Si per sortiarias.*

10. *Concl. Magi & malefici, potestate demonum instructi, possunt tempestates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem, pruina, aliaq; meteora producere.*

156, f. 2.

Probatur ex historia Iob. Sathana procuratione, ignis de cælo cecidit, & tactas oues, pugrosq; consumpsit; & iterum: vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos. & in Psal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruinâ. Et tradidit grandini iumenta eorū, & possessiones eorū igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram & tribulationē, immisiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendus est August. Idem patet in C. de malefic. & mathem. L. Multi. Verb. Elementa turbare & ibidem L. eorum, cuius verba sunt: Eorum est scientia puniēda, & seuerissimis merito legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominū moliti, aut pudicos animos ad libidinē deflexisse deteguntur. Nullis vero criminationibus implicanda sunt quæ sita humanis corporibus remediâ, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusq; salus aut astimatio laderetur, sed quorū proficit actus, diuina munera, & labores hominum sternerentur. hæc in d. L.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt constat ex libris Aristotelis Meteorologicis, generantur in regione aëris, ex concursu elementorum & caufarum naturalium. Sed dæmonib; hæc inferiora subiacent, quoad motum localem, Deo permittente. ergo.

II. Concl.

II. Concl. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conservationem humanæ vitæ inopiã.*

Probatur. Omnia quæ in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cœlestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventique sine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immittantur, quæ agris, vineis, arboribus & frugibus, noceant: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Concl. *Malefici & magi sæpè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & conuentus suos.*

Hæc Concl. est contra Ioan. Franciscum Pontinibium in lib. de Lamijs & excellentia vtriusque iuris, qui habetur in vol. 10. Oceani Iuris, contra Andream Alciatum lib. 8. parergon Iuris. cap. 22. Martinum Arles in tract. de superstitionibus, Vlr-

cum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alias quosdam. Communis autem & vera sententia tenet conclusionem. Sic tradunt Turrecrem. in ca. Episcopi. 26. q. 5. Innocentius Octavius in Bulla praefixa malleo malefica. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomaeus Spineus in q. de strigibus cap. 5. & in Apologia prima contra Ponzinibium. Franciscus Victoria in relect. de arte magica, à nume. 32. Alfonso Castrensis li. 1. de iusti a haereticorum punitione à cap. 14. Sylvester in verb. Haeresis. 3. à num. 6. Cardinalis Caietanus 2. 2. q. 95. super. art. 3. S. Thomae. Iosephus Angles in floribus loco citato, difficult. 5. Martinus Nauar. in manuali cap. 11. num. 38. Paulus Grillandus Iurisconsultus latissimè in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiae, Philosophiae, & rerum experientiae certissimæ.

Probatur conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatū est in præludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locum. ergo & mali. Assumptum probatur ex 14. cap. Danielis. Angelus apprehendit prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, vt scriptura loquitur. & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit supra pin-

naaculum templi & in Euangelio Dæmones à Christo expulsi, ex permissiõne diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Fit autem huiusmodi translatio breuissimo tempore, non tamen in instanti; quia motus tanto velocior est, quanto maior virtus mouentis, ut rerum experientia & philosophia testantur. Vnde philosophi credunt, si motor infinitæ sit virtutis, motum posse fieri in instanti. Est autem maior potentia diaboli, quam homo cognoscere valeat. quare faciliè colligi potest, quod diabolus breuissimo tempore deferre corpora ad remotissima loca valet. Constat etiam hæc veritas experientia. Multi vtriusque sexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verum esse. Imo quandoq; deferuntur à dæmonibus ad cursum: & quia vel nomen Iesus ex improviso nominant, vel signo crucis se muniunt, vel aliud signum Christiani præstant, alijs disparentibus, pedestris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebantur à diabolo in adeundo conuentum: quandoq; cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia leges diaboli transgrediuntur, miserè vel à diabolo tractantur, vel à socijs percutiuntur: quæ omnia experientijs certissimis probari possent, si librum conscriberem, & non quæstionem tractarè, fortassè

fortassè alias data occasione latius dilata-
 turus. Ex hoc fundamento multum con-
 futantur, qui nihil aliud hæc volunt esse,
 quam somnia. Qui experientias videre vo-
 luerit, legat Malleū maleficarū, Paulū Gril-
 landū & Ioannē Bodinū, & multos nostrō-
 rum Iudicū processus, summæ enim demē-
 tiæ est negare res notas lippis & cōsoribus.

Ex dicta Conclusionē elicitur, secundū
 communem sententiam, hanc translatio-
 nē fieri virtute diaboli, nec vllā virtutē ha-
 bere vnguēta, herbas, baculos, aliaq; corpo-
 ralia, quæ adhibentur, sed signa tantū esse.

Dicet hic fortassè aliquis; compertum
 experientia quandoq; est, alios experimen-
 ti gratia animaduertisse vxores se vnxisse,
 qui etiam idem præstiterunt, & secuti sunt;
 ergo aliqua virtus ex rei natura inest vn-
 guentis. Respondeo; hoc non probat aliquā
 virtutem vnguentis inesse; sed tales ex ali-
 qua infidelitate, & quasi fiducia implicite
 in dæmonem habita id tentasse, & ita opera
 diaboli talem translationem effectam. Si
 quis autem forti fide instructus, in confu-
 sionem diabolicę machinationis, ad docen-
 dum & confortandum alios, nihil virtutis
 inesse huiusmodi naturalibus, ad tales effe-
 ctus vtatur; procul dubio, nulla translatio
 sequeretur. Proximę cōclusioni obstare vi-
 detur

detur c. Epif. 26. q. 5. fed huic respondebitur infra in fine tractatus, in folutione argumentorum.

13. *Concl. Non femper corporaliter feruntur ad conuentus, fed quãdoq; fiunt illufiones in imaginatione & phantafia.*

In hac Conclufione non eft controuerfia. Quando tamen fit illufio, maleficorum accedit confenfus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim dæmonis potestas, & peruerfa malefici voluntas. Per confenfum autem intelligo, tam implicitum, quam explicitum voluntatis actum. Et, fi per impoffibile, ita Deo permittente, fenfum tam exteriorem quam interiorem fomno fupprimeret dæmon, vt intellectus non aduerteret, & voluntatis confenfus, qui præfupponit intellectus diiudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & fomniantibus: homo non peccaret. quia peccatum ex fua natura volutarium effe debet vel in fe, vel in fua caufa; & fic diabolus in huiusmodi actibus non fequeretur fuum intentum.

SECUN-

SECTION

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

SECTION

SECUNDVM

MEMBRVM QVAESTI- ONIS PROPOSITAE,

AN FIDES MALEFICORVM
*confessioni contra socios & participes crimi-
nis sit habenda, & quanta, in ordine
ad torturam.*

NON desunt authores, qui nullā virtutem tribuunt denunciationib⁹, idq; magna cum iniuria diuini puminis, pernicie animarum, & euidenti reipublicæ detrimento: quorum auctorum princeps esse videtur Ioannes Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijis, & excellentia vtriusq; Iuris. Quare hanc quæstionem ab aliquibus breuiter narratam, à nemine autē ex proposito pertractatam, diuina assidente gratia, elucidabimus & resoluemus per conclusiones, hoc ordine. In primis, paucis præmissis veritas conclusionibus claris proponetur: Deinde argumenta soluentur, & per processum dubijs occurrentibus respondebitur.

Ordo sequens tractatus.

Pro introductione questionis aduertendum est, iuris vtriusque certissimum ac firmissimum esse decretum, vt de se confessi, super aliorum conscientijs non interrogentur; vt patet in iure canonico cap. 1. de confessis, & cap. Veniens 1. de testib. & 15. q. 3. cap. Nemini: & in Ciuili, C. de accusat. L. fin. his verbis in medio L. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in questione confessus, veniam sperans, propter flagitia adiuncti, vel per communionem criminis consortium personæ superioris optans, aut inimici supplicio in ipsa supremorum sudorum sorte sociandus: aut eripi se posse confidens, aut studio, aut priuilegio nominatis: Cum veteris iuris autoritas, de se confessos, nec interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentem super conscientia aliena scrutetur. hæc lex.

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli de se confessio super aliorum crimine creditur. Et ratio reddi potest, quia talis persona est infamis, vilis & suspecta ex confessione proprii criminis. Quod argumentum in nostra materia imperiti maleficorum aduocati multum solent vrgere, quamuis infirmum admodum & fragile sit ad propositum, vt in sequentibus manifestabitur. Cum autem, vt grammatici loquuntur, nulla regula tam firma sit, quæ non patiatur exceptionem, crimen læsæ maiestatis excipitur

tipitur, & cum ob paritatem siue indentitatem rationis lex ad similem casum extendatur; cum crimine læsæ maiestatis alia adhuc excipiuntur, secundum canonum & legum dispositionem; ut videre est in Glossa communiter recepta in ca. 1. de Confessis. & L. fin. C. de accusationibus & L. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctorib. in eisdem locis. Sunt autem hæc excepta, in quibus socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & exhibit. reorū L. D. Adrianus. & C. de ferijs. L. penultima. falsæ monetæ. L. fin. C. de falsis. monet. proditionis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiest. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Maleficij siue strygam. C. de malefic. & math. L. fin. crimen læsæ maiestatis diuinę, id est, hæresis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis. Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus videntur Doctores in practicis criminalibus. prædicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptione generaliter videntur comprehendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnum siue spirituale siue temporale reipublicæ, quando crimina non sunt correctæ, sed in futurum pendent.

Dubium hic esse potest, An in furto socius de socio possit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis.

Casus excepti,
à regula
confessorum
de se.

Bartolus in *L. Repeti. ff. de questionibus*. sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia communiter Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi facta frequentantur, multitudine eam sequantur. hanc tamen consuetudinem iuri communi non convenire certum est. Nam furtum non excipitur à lege; & vbi lex non excipit & ratio dissuadet, excipere non debemus. *Gloss. in L. fin. de accusat. Salicet. ibidem. Stephan. Bertrand vol. 3. conf. 268. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs iudicium questionib. casu 474. à num. 20.* Quare de fure non habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. in *consil. 69. li. 2.* citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circumstantijs aggravato, quod merito præsumi possit sine socijs non esse perpetratum, tunc enim locum haberet regula Saliceti in *L. fin. Cod. de accusat.* qua tradit generaliter confessum proprium crimen posse interrogari de socijs, quando præsumptio legitima dicitur eum habere socios: alias standum est iuri communi. quia regulæ standum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundum *Gloss. receptam in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris.* Decium in *lib. 1. eod. tit. Barthol. in L. 1. Si quis in ius vocatus non ierit.*

Præterea obseruandum, maximam esse *Criminibus*
 differentiam inter crimina excepta, & non *exceptorum*
 excepta. quia Iudex si interogat reum de se *& non ex-*
 confessum, in casibus non exceptis, contra *ceptorum dif-*
 dictam Regulam; peccat mortaliter; & reus *ferentia.*
 non tenetur respondere veritatem dicen-
 do, sed potest æquiuocè loquendo subter-
 fugere; modo tamen mendacio non vtatur;
 vel si quid confiteatur contra alios, eis non
 præiudicat. In exceptis vero criminibus,
 Iudex, sub peccato mortali, obligatur de se
 confessum, de socijs interrogare, & reus si
 quos scit, in conscientia tenetur denuncia-
 re, si non sint correcta crimina, sed probabi-
 liter præsumit in futurum pendere, vt opti-
 mè tradunt Dominicus Sotus in lib. de regendo &
 deteg. secretum, memb. 2. q. 6. & lib. 6. de iustit. &
 iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardinalis Caietanus
 tom. 1. tract. 31. 17. Responsonum, respons. 5, ad pa-
 trem Cherubinum de Florentia, & in 2. 2. 8. Thoma
 q. 70. art. 1. Alfons. Castren. lib. 2. de iusta heretico-
 rum punitione, cap. 25. Iosephus Angles in floribus
 Theolog. quest. 2. parte in 4. sentent. in q. de corre-
 ctione fraterna. Martinus Nauarr. in manuali Con-
 fessoriorum. cap. 18. à num. 58. & ante hos omnes
 S. Thomas 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod
 quis ea, quæ per confessionem nouit in secreto, nullo
 modo potest prodere. Circa ea vero, ait, quæ aliter
 homini sub secreto committuntur, distinguendū est.

Quandoq; enim sunt talia, quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur; puta si pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualem, vel corporalem, vel in graue damnum alicuius personæ; vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum. (Intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestam est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur Reum de se confessum interrogare de socijs in exceptis, & non alijs, & reus tenetur etiam non interrogatus, denunciare? Doctores cõmuniter ponunt prædictã differentiam; non tamen fundamentalem assignant rationem, quam pro sua singulari eruditione attingit Martinus Nauarrus in Rubrica Relectionis cap. Nouit. de Iudicijs nu. 92. & in cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. nu. 24. In casibus non exceptis si iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptum, quo prohibetur ne quis det iniustam causam infamix proximi. ita hæc lex naturalis est de non infamando, qua lege etiam Reus, contra iuris ordinem interrogatus, tenetur celare occultum peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo

do dámma spiritalia, vel temporalia reipublicæ, quæ in futurum pendent, alia lex naturalis accedit, quæ etiam privati tenentur aliorum morté & pericula, si possunt, præcauere & vitare, *iuxta illud Prouerb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad mortem; quæ fortior est illa de non infamando occultum.* Concurrentibus autem duabus naturæ legibus, contraria in casu aliquo dictantibus, standum est fortiori: quia fortius vinculum fortiori modo ligat. Fortior autem est lex de seruanda alicuius spiritali, vel tēporali vita, quam de conseruanda fama: Quia præstantiora sunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo Iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de consortibus, & reus eodem præcepto denunciare.

Aliud hic occurrit dubium soluendum; An reus, qui confessus est crimen, de quo contra eum adsunt indicia, possit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non sunt indicia: exempli gratia, aliquis sufficientibus indicijs repertus est fur, & hoc confessus; an possit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla sunt legitima indicia. De iure secundum omnes non potest

interrogari, vt docet optimè Iulius Clarus lib. 5. §. fin. *practica criminalis*, q. 64, vers. *Succeſſiue quaro.* & Hyppol. Marsil. in L. Reperi. ff. de *quæſtionibus*. Martinus Nauarr. in Rubrica ca. Nouit, de *Iudicijs* à num 62. Sed cum contrarium in multis locis ſeruetur, vt dicunt Angelus in tract. de *malefic.* in verb. *Fama publica*, Gaudinus in tract. de *malefic.* in tit. de *quæſtionib.* num. 19. Franciſc. Brunus in tract. de *iudicijs & tortura*, & alij multi, quos refert Clarus loco citato; an hæc conſuetudo ſit bona, merito dubitatur. Hanc conſuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt, inter quos Nauarrus loco cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1. quoniam cum apertè ſit contra ius, ſtandum eſt regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & eſt contra ius dicinum, quod aliquis iniuſtè det alteri cauſam ſe infamâdi; ad quod nulla lege tenetur. Quando autè vnum crimè eſt preparatorium ad aliud, vel conſequens, aut annexum: tunc Iudex poteſt interrogare, vt Nauar. loco cit. num. 64. tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius ſic interrogant: cum ſit contra legem naturalem & diuinam: de quib. *ibidem* latius in num. 56. & potius contrariū facere eſt corruptela, quàm conſuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptum & iuſtitiam facere illos iudices, qui reum crimen confeſſum, de quo indi-

cia procedebant, cogunt tormētis & minis fateri alia, de quibus nulla adsunt indicia, & quasi totius vitæ suæ generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iustè iudicare debet, sed Tyranni officium est. His præmissis pro resolutione sit,

1. *Concl. Maleficis de se confessis credendum est cōtra participes criminis.*

Probatur conclusio rationibus. *Primæ ratio.* Maleficus de socijs interrogatus tenetur respōdere Iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus. ergo ei credendum est. Quia si nulla eis adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. Antecedens probatur autoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quisque etiam priuatus tenetur, si potest, maximè sine suo periculo, amouere aliorū mortem, & maxima pericula, quæ tendunt contra salutem reipubl. & multorum, vt fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem: sed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 5. & cap. Quanta, de sentent. excommunicationis. & cap. 1. dist. 83.*

Atque hanc doctrinam aliquando ex-

istimaui tantum esse Theologorum & D.
 Nauarri, ob summam eruditionē in vtroq;
 iure, & singularem pietatē, Vrbi & orbi no-
 tissimi, nunc verò amplius extendo & asse-
 ro esse comunē Iurisperitorū sententiā,
 atque in primis in summo rigore eam tenet
 Bartolus in *L. Vtrum*, & *L. Si sciente. ff. ad legem
 Pompeiam de Parricid.* & in *L. 1. §. occisorum. ff. ad
 Sillaniam*, in quibus locis tradit, si quis sciat
 committenda in principem, vel tractatus
 contra ciuitatem suam aut Rempublicam,
 vel in patrem aut dominum, & non indi-
 cat; quod sit puniendus pœna legis, id est,
 mortis. hæc opinio Bartoli cōmuniter est, &
 in multis locis practicatur, vt multorū au-
 toritate ostendit Iulius Clarus *li. 5. §. fin. pra-
 ctica criminalis: q. 87.* Alij dicunt scientem &
 non reuelantem, puniendum pœna graui,
 sed non mortis, vt Felinus in *cap. 1. de offic. &
 potestate Iudicis deleg. Decius ibi.* & Andreas Bar-
 batius. Sed quicquid sit, omnes probant sci-
 entem teneri ad reuelandum in conscien-
 tia. Id quod in specie tradunt Panormit. in *cap. 1. de
 restitutione spoliatorum. Felin. & Decius loc. cit.*
 Anthonius de Butrio in *cap. Quarta. de sentent. ex-
 com. & Salicetus*, qui quoad pœnam tenet contra
 Bartol. in *L. Quisquis; C. ad legem Iuliam Maiest.*
 docet, quod in consciētiam & apud Deum
 sciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege
 charita-

charitatis, & *Lancelotus in tract. de offic. pratoris in causis criminalibus, in §. de conscijs. fol. 573 in impressione Coloniensi;* Ad temperandum Bartoli sententiam, quantum ad pœnam, quidam interpretantur eum intelligendum de focijs criminum: sed alij absolute intelligendū putant de omni sciente & non reuelate. Quare Baldus & alij clamant cōtra Bartolū, q̄ anima ipsius & omniū qui eum sequūtur, crucientur in inferno: eo q̄ sint homicide.

Ex his infero, Iudicem non solū tene-ri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hostibus communis salutis, *iuxta L. Congruit. ff. de offic. prasid.* sed etiam legis naturalis vinculo, quo etiā priuati tenētur, ad credendum denunciationi rationali, ex circumstantijs, & ad inquirendū circa denunciatos. Quod si omittat, duplici ratione peccat: quia duplicē legē transgreditur; iustitiæ, & charitatis, & ratione iustitię, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminētibus si negligit; & respubl. cuius interest delicta puniri, *cap. vt fama. de sententia excom. & L. Ita vulneratus. ff. ad legē Aquil.* patitur detrimentū, grauissimē peccat, & criminis fit particeps, *ex cap. 1. de offic. & potest. iudicis deleg. & Innocē- tio, Baldo, Decio, Barbatio, Panormi & omnib⁹ dd. cum, T. ibid.* & tenetur ad restitutionē omniū damnorū, quę inde redundāt vel in républ.

vel

vel in priuatos, vt definitur ex d. cap. 1. de off. deleg. & communi sententia Theologorum, S. Thoma 2. 2. q. 62. & 7. Dominici Soti lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medina in Cod. de rebus restituendis. q. 4. Martini Nauar. in manuali ca. 17. num. 21. Syluest. in verb. Restitutio. 3. num. 6. Angeli in verb. Iudex. §. 8. Caietani in Summa, verbo Restitutio, cap. 1. versic. Non obstant. Aurea Armilla ibidem. Iosephi Angles in floribus in 2. par. 4. senten. in q. Quis restituere teneatur, Nona difficultate, concl. 1. & aliorum.

Deinde deduco cum Dominico Soto, in lib. de tegendo & deteg. secretum, loco citato, & Nauarro, quod Confessarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt socios denuncient in casibus exceptis; quod si facere renuant, eos absolueri nequaquam debet; & si absoluerit, æquè peccat absoluendo, atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotandum ex Doctoribus, quod quando facienda est interrogatio secundum iuris dispositionem, de complicibus, vt non fiat in specie vel indiuiduo contra aliquam singularem personam, nisi aliud indicium ad inquirendū moueat. Quia hoc potius esset officium suggerentis, quam interrogantis, & factu pessimum: sed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Saliceti in L. fin. Cod. de accusat. communiter receptam à practicis

à praticis. Quare grauissimè peccant iudices, qui cogunt reos quocunque modo per fas & nefas defegere socios, & summa reprehensione digni sunt, *vt bene tradunt Iulius Clarus. lib. 5. loco cit. q. 21. vers. Retenta igitur, in fine.* & *Nauarr. in manuali. cap. 18. num. 59.*

Postremò ex superiori doctrina infero, quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nouerit pœnituisse & conuersum, nec amplius esse periculum moraliter præsumpserit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò si denunciaret, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorum. Omnium tam Theologorum, quam canonicistarum & legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia non debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis: & hac regula non obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendum. Ergo eorum confessio fide nullam facit: alias nulla est distinctio inter casus exceptos & non exceptos, *contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.*

Tertia. Regulæ standum & inherendum est, donec de exceptione & fallentia ostendatur.

ostendatur, & probatur ex *Gloss. recepta in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris.* & in 6. in Rubrica eiusd. tit. Petro de Ancharano ibid. Bartol. li. 1. nu. 2. ff. si quis in ius vocatus non erit. Patormit. in cap. ad nostram, num. 9. & in cap. Consuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo Menochio lib. 1. q. 91. num. 16. de arbit. Iudic. questionib. Zasio in tract. de substitutionibus cap. 6. num. 3. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 12. num. 4. Nauarr. in Rub. cap. Nouit, de iudicijs, num. 61. Sed crimen maleficorum ostenditur & probatur exceptum à Regula illa communi, posita in cap. 1. de confess. & L. fin. Cod. de accus. in quo reus interrogandus de socio, & ei credendum est. Ergo probatur assumptum ex L. fin. Co. de malefic. & math. cuius verba sunt: Quicumq; maleficorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit, ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis, communis hosti salutis ostendat. Quod si quisquã ex agitoribus, id est, aurigis, seu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit, vltimum supplicium non euadat: gemina suspitionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debita subtraxerit quaestioni, aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociori confecerit. hæc sunt verba legis, in qua notanda verba, quod suspitionis redditur obnoxius:

quia

quia publicum ream, ne socios criminis publicares, etiam puniendos, seueritati legum subtraxerit. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur communiter Doctores, Alberic. in dict. lege. Bartol. in l. Repeti. ff. de quast. Baldus lib. 1. consi. 95. incipiente Regula iuris est. Specular. in tit. de accusat. versiculo, Idem repellitur. Angel. ab Aretio in tract. de malefic. versu. Sempronium mandatore, fol. 19. col. 2. verbo. Quarto au particeps. Panormit. Ioannes Immolen. & Anthor. à Butrio in cap. 1. de Confess. Albert de Gandino in tract. de malefic. in Rub. de quastionib. Franciscus Brunus in tract. de indicijs & tortura q. 3. 1. par. à nu. 9. Salicet. in L. fin. C. de accusat. Glos. ibidem. & in C. de testib. L. Quoniam liberi. & in ca. 1. de Confess. Marsil. in L. 1. §. Diuus Antoninus. ff. de quast. & ibidem in L. Repeti. col. penult. Nauarr. in manuali cap. 18. nu. 58. Menochius lib. 2. de arb. Iud. casu 474. nu. 35. & alij alibi: Recedere autem à textu iuris, ratione, & cum muni sentetia, summæ temeritatis est.

Quarta. Malefici sunt latrones & plusquam latrones, maius enim est occidere veneno, quam gladio, ex l. 1. Cod. de malefic. & math. Sed latroni cōtra latronem adhibetur fides. Cod. de ferijs. L. penult. & ff. de custod. & ex trib. reor. L. Diuus Adrian. & communi Doctorum sententia & praxi. ergo.

Quinta

Quinta. Malefici faciunt coniurationē cum dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionē omnium, quę communem salutem tam corporalē, quem spiritualem humanam promouent, vt experientia constat, & processibus exploratum est. quare d. lex eos merito hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, *ex cap. fin. De testib. cogend. & ibidem consensu omnium. & Bald. in cap. Quoniam liberi. Cod. de testibus.*

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsant maiestatem. *L. Etsi excepta, Cod. eod.* Si enim crimen læsæ maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut principem cōnicia conijcit, eis inlidiatur ex odio, in ministros, vel in Regiam delinquit: Quanto magis obnoxierunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemant, sanctissimam Dei genitricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atq; Regis æterni ministros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, vt constat *ex cap. 1. de Confess. & communi omnium sententia.* Ergo & in hoc. quia sicut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiam vbi est maior ratio, maius. Ratio

Ratio autem quare excipiat̃ur à regula crimen læsæ maiestatis humanæ, est immanitas, & rei pub. vtilitas, quæ profecto à fortiori militat in hoc crimine. Et cõfirmatur: quia hoc crimen multa habet priuilegia communia cum scelere læsæ maiestatis; quilibet enim admittitur ad accusandum; quilibet potest capere, modo Iudici deinde præsentet: quilibet etiam ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, torturæ subiicitur, & inuentus reus punitur. *ex d. L. Etsi excepta.* Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodocum Damhauerium in *Practica criminali. cap. 61.*

Septima. Malefici sunt sacrilegi. reb⁹ enim sacramentalib⁹ & sacramentis sacramentorũ abutuntur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisit⁹ potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. *2. q. 7. & cap. Qui autem. 17. q. 4. Campegius in tract. de testib. reg. 86. fallent. 9. Lancelott. in tract. de offic. pratoris in criminalib. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi Menoch. in loco proxime citato, num. 30. & alij quos ipse citat.*

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia constat, quomodo vineas destruant, fruct⁹ perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur contra socios.

C. ad Legem Iuliam Maiest. Leg. penult. & fin.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eorum facta sapiunt hæresin. *ex ca. Accusatus. lib. 6. §. Sanè.* Hoc qui negat, rerum experientia impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum demonibus inire, diabolos adorare, Dei genitricem blasphemijs lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti, corpus Christi conculcare, aliaq; nefandissima scelera in Deum sanctosq; committere? Quæ omnia aut hæreses sunt, aut manifestam hæresin sapiunt. Sed in hæresi socius admittitur contra socium, *ex cap. In fidei fauorem. in 6. & communi omnium sententia.*

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, credendum est: alias fides humana periret. Sed communiter accidit, vt socij in hoc crimine complices denunciantes, veritatem dicant; & si in casu vnus inueniatur, qui in denunciando fallatur, centum vel plures veritatem dicunt, vt constat experientia, & processibus contra maleficos. A communiter autem accidentibus licet argumentari in materia morali. Vnde Baldus locum à communiter accidentibus tradit facere iudicium indubitatum, *in additionibus ad speculatorem. tit. de sentent. & his qua ipsam sequatur. in vers. incipiente, Ad mortem. Quod latius ostendit*

ostendit Marsilius in practica criminali. §. Secunda.
 nu. 36. Id quod confirmo ex doctrina S. Tho-
 mæ 2. 2. quæst. 70. art. 2. qui dicit, quod in actibus
 humanis, super quibus constituuntur iudicia, & exi-
 guntur testimonia, non potest adhiberi certitudo
 demonstratiua, eo quod sint contingentia & varia-
 bilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ ut in
 pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus
 à veritate deficiat. hæc S. Thomas. Si enim
 testimonium hominum esset reiiciendum,
 quia testes quandoq; falluntur, vel falsum
 testimonium dicunt, omne iudicium cessa-
 ret. Nam & in iudicio Susannæ falsa erant
 testimonia; & quando Saluator morti ad-
 iudicabatur, & Actor. 6. in condemnatione
 Stephani; & apud homines, innocentes quã-
 doq; condemnantur: non tamen propterea
 testimonia humana, quæ ut plurimum ve-
 ritatem attingunt, relinquuntur. Et ideo
 in hoc crimine etsi error contingat quan-
 doq; in denunciationibus, non propterea
 fides omnis eis adimenda. In iudicijs & te-
 stimonijs falsitatem & errorem quando-
 que contingere, probat nobilis illa dif-
 ficultas apud Theologos & Iurisconsultos,
 An Iudex contra veritatem sibi no-
 tam, secundum allegata & probata possit
 sententiam pronunciare, & innocentem
 sibi cognitum condemnare? Cuius

affirmantem partē tenent *S. Thomas 2. 2. q. 76. ar. 2. & q. 64. ar. 3. ad 3. Alex. Halen. 3. par. q. 40. membro. 6. Caiet. in loc. S. Thoma, Syluester in verbo, Iudex 2. q. 5. Dominicus Sotus l. 5. de iust. & iure q. 1. art. 2. & ex Iurifconsultis Bartol. in L. Illicitat. de offic. prasid. 10ā. Andreas in speculo, tit. de disput. & alleg. §. Satis. Gloss. in cap. pastoralis, §. quia. de offic. Delegati. & Felin. ibidem. Couarruuias lib. 1. variarum resol. cap. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis veritas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & inconstantiam quandoq; homines à veritate deficiunt.*

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualem fidem; quia faciunt quale quale indicium, vt Doctores loquuntur. *Bald. in L. Maritus. ff. de quest. & in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Cathol. Salicet. in L. Si seruos. C. de testib. Gloss. in L. 3. ff. de test. Quod latius probat Marfil. in practica. §. Diligenter. à num. 141.* Ergo magis credendum illi testi, qui debuit examinari; quia maiorem fidē facit. Si enim id quod videtur minus adesse, adest; multo magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de complicibus, ex *LL. & communi sententia.* ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ; quæ tradit eis esse habendā fidem.

Nam

Nam omni tempore iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisiuerunt cōtra denunciatos, vt patet ex *Malleo Malefic. & Bulla Innocenti j octauj*, *Malleo prefixa*; *Nicolao Iaquiero & Bartholomao Spineo*, *Sacri Pallacij Magistro in lib. de Strygibus*, & *Paulo Grillando Iuriconsulto, causarum Criminalium in vrbe Iudice, in lib. 2. de Sortilegijs*. Omnes enim dicti & alij, processus instituerunt secundum formam Iuris, in inquisitione hæreticorum seruandā. Sed in hac forma continetur, vt credatur confortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem.

2. Concl. *Certum etiam est, quod maleficis de se confessis nō habetur tanta fides, quāta hominibus integra fama, opinionis & vita.*

Omnes in hac re conueniunt: quia ex cōfessione proprii criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læsa est fides: Alias etiam ad trium vel quatuor denunciations posset aliquis damnari; quod non est in praxi, vt in conclusione vltima plenius declarabitur.

3. *Concl. Confessio malefici contra socium, facit indicium ad torturam.*

Notandum: hæc Conclusio duplicem potest habere sensum: vnus est, quod confessio vnus contra socium sit sufficiens ad torturam, absque alijs indicatijs & adminiculis, & sic tenent Cynus in *L. fin. C. de accusat. Anthon. de Butrio in cap. 1. de confess. Paulus de Leazaris in cap. grauis. De deposito, vt citat eos Alexan. lib. 3. consil. 89. incipiente, viso themate antescrptæ. In eundem videntur descendere sensum Ioan. Immolent. & panormi. in cap. d. de confess. Angel. in d. L. fin. & Dimus in tractatu de quæst. Secundus sensus est, quod confessio vnus contra socium, vnum faciat indicium, non per se sufficiens sine alia præsumptione vel indicatijs: & hunc in conclusione intendimus.*

Probatur nunc Conclusio, præsuppositis supra probatis; In criminibus exceptis socium interrogandum de socijs, & Maleficium esse è numero exceptorum. In criminib⁹ exceptis dictum socij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas doctorum pro primo sensu citatorum. Nam qui sentit id, quod maius est, multo magis id quod min⁹ est, sub eodē gradu sentire

ūre dicitur. Deinde in sensu nostro tenent
 communiter Doctores, in criminibus ex-
 ceptis confessionem socij contra socium fa-
 cere indicium ad torturam: Innocentius in cap.
Quoniam. de testib. Gloss. in L. fin. C. de accusat. &
in L. Quoniam liberi. C. de test. quam ibid. Doctores
sequuntur. Alexan. in d. Consilio. & in lib. 2. conf.
211. incipiente. Visa facti renunciatione. Philippus
Decius in consil. 189. num. 7. & 10. incipiente, Latet
us sum plurimum. & c. Idem in ca. Quoniā. de test.
Philippus Cornueus vol. 1. consil. 58. Hyppol. Marsil.
in consilijs criminalibus. consil. 22. & 109. num. 11.
& in L. 1. §. D. Antonin. ff. de quest. & late in pra-
xi criminali. §. diligenter, à nu. 59. Lodouicus Ro-
man. in consil. 154. Baldus 1. vol. consil. 95. Conrad.
Lancilottus in tract. de officio pratoris in criminali-
bis in tit. de negatione criminis & tormentis, nu. 23.
Albert. Gaudinus in tractatu maleficiorum, in Ru-
brica de questionibus & tormentis: & hæc est com-
munis sententia, vt tradit Iulius Clarus lib 5. sen-
tentiarum. §. fin. q. 21. versiculo. Sed quid in crimini-
bis exceptis. Idem confirmo ex definitione &
differentia indicij leuis & grauis, secundum
practicos. Leue est, cui contingit frequen-
ter abesse veritatem. Graue, cui contingit
frequenter adesse veritatem. Sed malefi o-
rum denunciationibus non solum frequen-
ter, sed aut ferè semper, aut semper contin-
git adesse veritatem, vt iudicium experien-

tia & processibus constat, ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, competit & definitum.

4. *Concl. Confessio vnus socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

Probatur, Confessio huiusmodi aliquem habet effectum, vt constat ex dictis, ergo ad inquirendum; cum per se non sufficiat ad torturam, Imo in non exceptis tradunt Doctores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quanto magis in exceptis? Deinde nostram conclusionem tenent cõmuniter Doctores, vt docet *Clarus loc. cit. versic. Retenta ergo communi conclusione.*

Ex hac conclusione sequitur, quod Iudex habita confessione vnus malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. *Concl. Confessio socij contra complices & participes in*

crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet presumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.

Probatur conclusio ex Gloss. & Saliceto in L. fin. C. de accus. vbi Salic. dicit in exceptis talem confessionem siue nominationem secundum doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Gloss. citata. si talis nominatio sit coniuncta cum alia presumptione. & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iulius Clarus in q. d. & in specie Alexander lib. 3. consil. 59. incipiente, Viso themate. Albertus Gandin. loc. cit. Francisc. Brunus de indicatijs & tortura, loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de indicatijs & tortura. nu. 49. & ibid. in addit. Lodouicus Bologninus. Hippol. Marsil. in consil. 28. nu. 17. & in consil. 130. num. 42. vbi latè probat ex Alex. & alijs. Atq; hic pro lectore notandum, quando citantur consilia Marsilij, intelligendum de criminalibus & non civilibus in hac materia.

Circa hanc conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt

in tormentis confiteatur. Sic tenent communiter Doctores: quia cum sit infamis & vilis factus ex confessione proprii criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. 1. vol. consil. 95. Alexand. 5. vol. conf. 152. incipiente. *Viso processu*, nu. 17. Raphaël Fulgosius conf. 173. incipiente, *In causa inquisitionis*. Marsil. conf. 22. nu. 22. & 109. num. 13. & in *practica criminali*. §. Diligenter. nu. 61. Gandinus de *quest. & torment.* §. Nunc restat *formare*. Alberic. in l. fin. C. de accus. Adde *hæc ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldradū & alios, Iason in L. Cunctos populos. de summa Trinit. & fid. cath.* nu. 70. in prima *lectura*, & in 2. nu. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, ad hoc ut indicium faciant ad torturam, in subsidium: quæ communis Doctorum est sententia, ut *infra constabit*. & licet Couarruuias lib. 2. *variarum Resolutionum cap. 13. nu. 8.* videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, ut periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantum ad absolutam probationem; & ita communi non aduersatur; imò maxime fauet. Quia ut Bartol. in l. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vult, quotiescunque probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam. quod comprobatur Marsil. in *practica d. §. Diligenter. nu. 133.* Quod autem socij criminis cum tormētis admittantur,

tantur, valde iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur. Dicit tamē Chassaneus in consuetudini. *Burgundia, in Rubr. 1.* se hoc sæpè allegasse in curia Franciæ; Curiam tamen non attendere in delictis atrocioribus, quæ fiunt de nocte, & clandestinis; sed admittere, propter difficultatem probationis, probationem sociorum criminis sine tortura, in casibus, quibus socij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re consuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Constitutiones Imperiales Criminales Caroli Quinti quamuis declarent socium cōtra socium facere indicium ad torturam, inter alias conditiones, nulla tamē fit mentio, quod debeat fieri nominatio in tortura, vt est videre in articulo 31. Concedendum tamen maximè in vilibus personis, confessionem reddi probabiliorem, quando examen fit in tormentis. 2. q. 1. can. *In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de test. & in Auth. de test. §. Si verò etiam.* Aduertendū tamen pro praxi, non esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad tormenta, modo metu tormentorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Severus. ff. de quest. Bald. in tract. de quest. & torm. Guido à Suzaria de indicij & tor-

tura nu. 72. & ibid. in addition. Bologninus, & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confessio, non solum quando actualiter tortura adhibetur, sed etiam quando est in locum tormentorum ductus ad torquendum, vel precedunt minæ tormentorum, secundum Angelum ab Aretio in tract. malefic. verbo, Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malefic. in Rubr. de quæstion. & torment. Marsil. in Practica criminali. §. Expedita. nu. 10.

Sed hîc exurgit dubium, *An ad hoc ut dictum socij faciat indicium requiratur, ut deponat cum iuramento?* Marsilius in practica. §. diligenter. à nu. 63. tenet quod sic. & propterea dicit se Bononię semel liberasse à furca quędam furem, nomine Lodouicum de Parisijs. Eundem sequitur Iulius Clarus in d. q. 21. versic. *Quæro nunquid ad hoc:* & dicit, quod sic semper viderit obseruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel antè torturam, vel præsentē ipso, contra quem deponit, prout seruatur in confrontatione teste Boerio in decis. 319. Marcus Anton. Blancus in tract. de indicijs nu. 384. tenet contrariũ, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbit. Indic. quæsti. num. 60. Tradit Menochius ex aliorum
autho-

authoritate praxim esse seruandam: & hoc videtur tenendum. Requirit enim iura & leges iuramentum in teste, qui plenè probare debet, quod non est in proposito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marsil. in eodem §. infra nu. 143. latè probat testem examinatum sine iuramento facere præsumptionem. Hoc tamen semper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iustitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices in casibus, quibus tenerur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor salutis, nemini iniuriã faciat, sed benè consideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & conscientiam suam velit recipere, sic se rem habere. hoc enim induit quasi rationem iuramenti.

Hic libet pro nostra materia mouere dubium, *An dictum mandatarij solum sine alijs adminiculis vel indicijs, faciat indicium ad torturam contra mandantem.*

Exempli gratia, in præsentī crimine inter maleficos & maleficas sunt homines inferioris fortis, vilis conditionis, mediocris sta-

tus & superioris; Nunc maleficus vilis conditionis & pauper fatetur se grandinem mouisse, ad perdendum frumentum. Ipse est pauper; mendicat panem; mallet frumenti copiam, quàm inopiam: præsumit merito Iudex talem motu proprio non fecisse, sed alio mandante, vel alijs superioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciatur mandantem. An talis denunciatio faciat indicium solum, ita vt mandans possit capi & torqueri? Ante resolutionem notandum est, quod mandatarius potest interrogari de mandante, quando præsumptio est verisimilis eum fecisse ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etsi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquuntur, concurrat. Vnde tenetur de delicto mandatarij, & punitur eadem pœna regulariter, qua mandatarius. *Bartol. in L. Non solum. ff. de iniurijs. §. Si mandato: & est communis opinio, vt testatur Albertus Gandinus in tract. de malefic. in Rubr. de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quest. 89. Lanciottus in tract. de offic. pratoris in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarruias in Clement. Furiosus de homicidio.* Hoc tamen sciendum est, quod quando mandans est potens & seuerus erga eos, mitius puniendus est mandantarius.

datarius. quia cum actio tum minus sit voluntaria, minus in eadem speciè peccat. Metus enim etsi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Respondetur nunc conformiter superioribus conclusionibus, quod mandatarij dictum solum sine alia præsumptione, vel indicijs non est sufficiens ad hoc, vt mandans possit subijci tormentis, vt patet ex proxima Conclusionem. Deinde ob aliam rationem, quam ponunt Clarus d. lib. quest. 21. & Marsilius in §. Diligenter, nu. 39. Quia alias esset in potestate cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt vir probus subijceretur tormentis; quod esset impium & absurdum. & ita dicit Clarus, quod viderit semper seruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiore suspiciones sufficiant, quam in non exceptis: Quæ praxis benè notanda est ad propositum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiore sufficiant suspiciones: sicuti etiam in hæresi omnium iudicio leuiora argumenta & signa, quam in alijs, acceptantur ad præsumendum. ex L. 2. Cod. de hæret. Felino in cap. literas. de præsumpt. Lancilotto in d. tractat. in cap. de hæreticis. num. 8.

Dicet quispiam, cum hic agatur de indi-
 cijs, Quot indicia requirantur ad torturá?
 Respondetur, secundum Doctores, in praxi
 ita seruari, quod per vnum indicium, si sit
 proximum, procedatur ad torturam: vt si
 sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio
 extra indicium, vel res reperta apud reum
 præsumptum. Atque etiam duo leuia vnú
 sufficiens ad torturam efficiunt, vt Docto-
 res practici *Lancilott. in d. tract. in cap. de nega-
 tione criminis. nu. 24. Marsil. in practica, & alij col-
 ligunt ex Bart. L. fin. ff. de quest.* Quod autem
 de consuetudine seruetur, vt propter vnú
 indicium Reus tormentis subijciatur, atte-
 stantur Ioan. Andreas *in addit. ad Speculato-
 rem, in tit. de præsumpt. §. Species. Alexand. lib. 1.
 consil. 77. Albericus in L. Si quis alicui. C. ad legem
 Iuliam Maiest. & hæc est communis opinio,
 vt tradunt Clarus lib. 5. §. fin. q. 84. & Marsil. in
 practica criminali. §. Diligenter, à n. 177.* Animad-
 uertendum est, quod in materia indicio-
 rum & torturæ non potest in omnibus da-
 ri certa regula, propter varios casus emer-
 gentes. Ideo Iudicis arbitrio multa relin-
 quuntur, an vnum sufficiat indicium, vel
 plura, vel quale. Iudicis tamen arbitrium
 in hoc, sicut in alijs omnibus, debet esse iuri
 & æquitati consonum; alias non valet, nec
 debet sequi propriam conscientiam, sed
 publi-

publicam & regulas legum, vt latè *Marsil. in practica loco cit. à nu. 27. prosequitur.* quia in arbitrarijs Iudex debet facere suū arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non is est sensus, vt fortassè indocti iudices & iuris imperiti intelligunt, quod quisq; iudex pro suo sensu & cerebro possit decernere, ita vt pro ratione sit voluntas propria, sed quod Iudex consideratis circumstantijs rerum & personarū, nec non etiam legum decretis, & doctorum sententijs, arbitretur quod iuri & æquitati cōsonum erit, quando lex expressè de iustitia non statuit. Vnde arbitraria, quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi, secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet *Andreas Barbatius in cap. 1. de constitut. nu. 167.* Si autem lex quid certi statuatur in casu, legi standū est. Hinc infertur, illa indicia maxime, quæ leges ponunt, & Doctores ex legibus colligunt, obseruanda esse. Deinde breuiter deduco (inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & statu istius exercitij, quod occultissimum est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat,

maximè cùm regulariter omne iudicium, secundum communem sententiam, quam etiam Constitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur, per duos testes probandam sit: Cum tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarum curiarum, in enormibus, clandestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lædatur, atq; ad iram prouocetur, & respub. patiatur; leuiiores & minores quam in alijs admittant suspiciones, & minora argumenta seu indicia requirant, vt in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hic dubium incidenter soluendum, quod sæpè in praxi occurrit: Casus talis est, Maleficus indicijs sufficientibus, & seruatis seruandis in tortura coram Iudice, notario & assistentibus proprium crimen confessus, deinde de confortibus interrogatus, cùm iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciauit duos, vel duas, vel plures: quam confessionem ratam habet, & confirmat, dum est ad bancham iuris, vt vocant, & sententiam expectat. Sententia lata proceditur ad executionem; & dum est in manibus Carnificis, locum preparatum ad incinerandum intraturus, vel instantia partis denunciatæ, vel importunitate

nitate admonentium mortis, & vrgentium per animæ salutem, vt cogitet verè, an falsò denunciauerit, reus perturbatus hiscè vel similibus verbis, dum in extremis militat, vertit se ad populum, dicens ad iudicem, vt paululum expectet, & ait in præsentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoscatis, atque pro anima mea Dominum rogetis; & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuso eos, & dico me nihil mali de ipsis scire. Vel, delatis præsentibus & instantibus respondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis, non est amplius locus verbis, sed proceditur ad executionem. Difficultas nunc est, an confessio in extremis facta elidat primam confessionem, in tortura & iudicio factam; ita vt prior non sit amplius indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modum in conclusione expositum.

Videtur quod elidat; tum quia confessio nulla, & non perseuerans, eiusdem censetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor salutis præsumitur. *can. Sancimus. l. q. 7. & Gloss. in cap. liter. as. de presumpt.* Quæstio hæc parum apud Doctores trita est. Eam in calu furti mouet Marsilius in *practica criminali. §. Restat. in principio*, & soluit in partem negantem: &

sic etiam in præfenti resoluiimus; Non esse
 standum tali confessioni, quæ in extremis
 fit. & probatur ex *L. Si quis in graui. §.* Si quis
 moriens *ff. ad Syllan. vbi per illum textū* Barto-
 lus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, cō-
 stitutus in mortis articulo, dicit se falsam tu-
 lisse sententiam, non statur ipsius dicto, nec
 ei creditur ad annullandum sententiam: &
 multis alijs iuribus & allegationibus profe-
 quitur dictus auctor. Præterea eadē solem-
 nitas requiritur in destruendo, quæ exigitur
 in construendo, nec non etiam eadem
 solemnitas postulatur in reuocatione actus,
 quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in
 articulo mortis fit extraiudicialiter, sine
 debita solemnitate; denunciatio vero facta
 est seruatis seruandis in iudicio: & actus for-
 tior est, qui fit in iudicio, quàm qui fit extra,
iuxta Glossam receptam in Authent. Generaliter.
C. de Episcop. & Cleric. Ergo posterior confes-
 sio non derogat priori. Atque in maiorem
 confirmationem optima est ratio. Rei cum
 ducuntur ad supplicium, & sunt in puncto
 mortis, ad concutiuntur timore, & per-
 turbantur angustia necis, vt quasi alieni à
 mente videantur, & plenum iudicium non
 habeant; & oppressi mortis timore sunt ve-
 luti similes mortuis. Adhæc, talis persona,
 maximè si moriatur pœnitens sana mente
 & ratio.

& ratione, non confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & releuasset excusando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciasset tales, tanquã participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse & consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibusq; argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem; quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculpet, & excuset, quẽ inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseuerans æquiparetur cõfessionem nulli: hoc tamen intelligitur vsque ad sententiam condemnatoriam. Si reus non perseueret in confessione facta in tortura, non potest condemnari vi prioris confessionis. At alia ratio est post sententiam. Quod verò adducitur: moriens præsumitur memor salutis; ve-

verum est, si constanti & sana mente, & de liberato iudicio respondeat, & non perturbetur timore mortis, vel instantia importuna partium, aut sollicitantium. His addo, quod Baldus ait, *in tractatu de pace Constantia. §. extra quaro. num. 66. qui tractatus habetur in 3. volum. Oceani iuris, fol. 77. quē sequitur Iason. in L. 1 ff. per quam factum erit. nu. 16.* Non omnis qui moritur, vel est in extremo vitæ constitutus, est Sanctus Ioannes Baptista, licet receperit corpus Christi. Vnde licet sit aliqualis præsumptio, non tamen tanta, vt multū probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confessarijs, qui talium reorum audiunt confessiones in casibus, quibus socios criminis tenentur denunciare, vt admoneant eos serio in confessione, ad denunciandum eos; quos in conscientia, ex certa scientia, sepositis omnibus humanis affectionibus, nouerint consortes, Iudici coram notario & testibus; & si quos fortè in tormentis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia causa contra veritatem denunciaffent; reuocent cum eadem solemnitate, antè sententiam. Quia si postea Confessarius reum comitetur ad supplicium, & tunc sepius inculcando admoneat, vt memor salutis, si quem iniuste denunciaffet, eum reuocet, stimulis conscientię ex vna parte, cùm mors

inset,

instet, & ratio reddenda sit: & ex altera anxietate mortis exagitatus facilè contingere posset, vt totam primam confessionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, sententia lata partes accedere ad instandum & molestandum, reum, sed si iudicet confrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante sententiam pro comoditate. Aliàs si post, quid p importunitatē reuocetur, generatur aliquo modo præiudiciū tum iudicio, quod sanctum esse debet, & sine mendacio; tū etiam ipsi reo, qui falsum dixit, aut in falsum consensum dedit, dum loqui debebat, & tacuit; si postea non stet confessioni; Nec etiam secundum leges talis subsecuta reuocatio, vt supra dictum, magni ponderis est, præsertim quando prima confessio fulcitur adminiculis, quæ ipsam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam constitutionem criminalem Caroli V. in art. 31. versic. *Zum sünffsten*. Huic resolutioni multū fauet, casus in simili expressus in *L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Sillanian.* vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit se à Titio vulneratum, nisi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus *ibidem*, & Marfili⁹ *cons. 5. nu. 14. & cons. 109.* tradunt dictum morientis facere iudicium

ad torturam. In contrarium est communis opinio, facere aliqualem præsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturam. *Stephanus Bertrand. lib. 2. consil. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iul. Clarus lib. 5. questio. 21.* Vnde Constitutiones Criminales Caroli Quinti, in articulo 28. determinant, quod sermo morientis, si quem denunciaret, aliquod faciat indicium.

6. *Concl. Confessio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine malefactorum.*

Hanc conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuenti in tormentis, de se confessi, simul vel successiue denuncient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia contra talem, vel tales, ad torturam; si in confessione constanter perseuerent, pœnitentes ad iudicium accedât, morientes cum contritione, ita vt ex circumstantijs adiunctis non possit præsumi eos mentiri; &, si alia non sint indicia, Iu-
dex

dex potest & debet ex lege naturali supra
 inlinuata, & ratione officij, tales denuncia-
 tos apprehendere, inquirere, & torturæ subij-
 cere. Et in tali confessione multum est ob-
 seruandum, an reus sæpius confessionem
 contra alios reiteret, & geminet in tormen-
 tis postea, & ad banchum iuris; quia gemi-
 natio arguit magnam firmitatem animi &
 propositi, *Marsil. in consil. 113. nu. 2. & in L. 1. ff.
 de quest. §. Questioni. Felin. in cap. si cautio, De fide
 instrumentorum, nu. 39. Decius in consil. 185. nu. 10.*
 Talis etiam geminatio & reiteratio præsup-
 ponit deliberationem, *iuxta Gloss. in ca. Si quis
 iratus. 2. q. 3.* Qua de causa non est reuocabi-
 lis prætextu erroris aut falsitatis. *Lodouic. Ro-
 manus. in cons. 346. incipiente, in hac causa. Bartol.
 in L. Cum scimus. C. de Agriculis & censitis. lib. vn-
 decimo. Bald. in L. Nec damnosa. C. de precibus Im-
 perat. offerendis, & alij iam citati.* Dictū in con-
 clusione (*regulariter*) quia possit esse casus,
 in quo tam paucæ denunciationes non suf-
 ficerent; vt si vir in potestate & autoritate
 constitutus, à subditis denunciaretur tanti
 criminis, possit fortassè præsumi ex odio
 factum, vel alio humano respectu, præser-
 tim si nullæ aliæ adsunt præsumptiones co-
 adiuuantes. Si tamen tales denunciationes
 multiplicentur à personis infimæ, medio-
 cris, & fortassis æqualis (consideratis con-

fiderandis) conditionis & stat^o hominibus; iustitia vendicat sibi locum. Videndum etiam, an tales denuncianteſ sint maioris authoritatis habiti: tunc enim eorum denunciations ſunt maioris etiam virtutis, in æquilibrium rationis, contra pares, ſi debite ſeruantur cõditiones. Propter hoc enim crimen licet quemlibet, non obſtante dignitate, torture ſubijcere, & inuentum reum punire. *ex L. Eſi excepta. De malefic. & mathem.* Probatur nunc Concluſio ſic declarata;

Primò, authoritate omnium dd. alegatorum in 3. & 5. concluſ. Nam cum dubitant, an vnus confeſſio in exceptis ſufficiat ad torturam, præſupponunt duorum vel trium ſufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet, confeſſionem ſiue nominationem vnus facere indicium ad torturam, ſi alia præſumptione vel indicio iuuetur. Sed hic in propoſito vnus inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi ſententia, vt ſupra oſtenſum eſt, vnum graue indicium & proximum ſufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauiffimum contra tertiu: cum vnus faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cum omnes rerum cir-
cun-

cunstantias nōminans posset significare & aperire viam ad vltiorem inquisitionem.

Tertio, In crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duorum sociorum confessio contra socium vel socios, sufficeret ad torturam. *ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6. quæst. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quisquis. Cod. ad legem Iuliam Maiest. & communi doctorum sententia.* Ergo & in nostro casu: quia vbi est similis ratio, idem ius est. *ff. ad legē Aquili. L. Illud.* & vbi maior ratio: maius ius Ratio autem in dictis criminibus est enormitas criminis, & reipubl. damnum. Sed magnitudine & immanitate hoc crimē omnia superat, maximaque dārna in reipubl. redundant, vt omnium confessionibus constat, & hisce infelicissimis temporibus Respubl. experitur. Hinc benè Lambertus Danaus *cap. 5. in dialogis de sortiaris & maleficis*, ait: *Sunt à fide sceleratissimi apostata, Dei potentia perfidi abiuratores, rei læsæ maiestatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdissimi, affecta diaboli turpissimi, denique diabolici venefici, & impostores.* hæc ille. Si ergo in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duo socij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam sufficiens, imò fortassè plus probant in

in defectu aliorum (nam iura eos in testes admittunt indistinctè) quis negabit in nefandissimo scelere duorum vel trium testimonium, de se confessorum, contra alios sufficere ad torturam? quæ solum est medium, ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quam Deo datam fidem abnegare, cum diabolo fœdus contra diuinam maiestatem, eiusq; sanctos contrahere, dæmonem adorare, sanctissimam Dei genetricem blasphemijs impetere, hosti communis salutis obedientiam, homagiumq; præstare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnib' facit iniuriam, & publicum crimen committit. *cap. Vergentis. de hæreticis. & C. eod. tit. L. Gazaros.* Si ergo, vt *L. 2. ibidem definit*, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus debêt succumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot tamq; enormib' flagitijs non dico deuiare à fide, sed totam religionem conculcare maximis argumentis cognoscuntur, & deteguntur?

Quarto: in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorum vel trium denunciationes contra contra consortes criminis sufficiunt ad tortu-

ram, ex legibus supra citatis & allegationibus. Et sic practicatur in rebus publ. bene institutis, doctissimorum virorum consilij, vt bene docent experientia, & aliorum testimonij. Iul. Clarus lib. 5. §. fin. practica criminalis. q. 21. vers. Sed pone. Chassaneus in consuetudinibus Burgundia, Rubr. 1. §. 5. nu. 123. versic. & Quantum ad laicum. Raphael Fulgosius in consil. 173. Alexand. consil. 89. lib. 3. incipiente, Viso themate ante scripta.

Quinto. Omnium Doctorem iudicio, in defectum aliarum probationum, & in subsidium, admittuntur testes non integri, inhabiles, infames, & socij criminum, quando ex natura rei & actus alij haberi non possunt, iuxta communem rerum cursum. Sic tenent Panormit. Baldus. Hostien. Felinus & alij, in cap. fin. de testib. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de Probat. Ioan. Andreas in addit. ad Speculator. tit. de teste. §. 1. vers. Quid si olim. Bald. Glossa & alij d. in C. de testib. L. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320. incipiente, & viso themate. & eod. lib. consil. 166. incipiente, Animaduersis. & lib. 5. consil. 152. incipiente, Viso processu causa. Philippus Cornaeus 1. part. consil. 58. incipiente, Post reditum consilium dicitur mihi. Paulus Castren. 1. part. Consil. 348. incip. Notandum quod adulterium. Decius in consil. 184. incip. Latatus sum. à nu. 10. Marsil. Consil. 347. nu. 6. & consil. 61. & 102. nu. 7. & in practica criminali. §. Diligenter à nu. 81.

Matthæus Marsil. in singularibus. versic. Nota quod in subsidium, pagin. penult. Landfranc. in tractatu de depositionibus testium. nu 102. Salyc. in L. Ea quidem. Cod. de accusat. Iason. in L. Cunctos populos. De summa Trinitat. & communis ibidem. Martinus Nauarr. in manuali Confessariorum, cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthonius Gabrielius, Romanus Fiscis Apostoli aduocatus libr. 1. communium Conclusio- num, in Rubr. de testib. conclus. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta communem rerum cursum. Eorum enim exercitia, conuenticula, coniurationesque de nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges; quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, vt notat Syluester in Summa, verb. Hæresis. 3. & sua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiunt, & in locis secretis, difficilis sunt probationis, vt pulchrè ostendunt Alexand. in d. consil. 166. & Marsil. in consil. 5. Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quod aliter probari non possit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profecto est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author

thor principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorum tractatibus & conuentibus interest, aut interesse permittitur, vt sit testis omni exceptione maior, qui testimonium ferat? Quis enim vir vxorem habens, cum qua noctes diesque versatur, ipsam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronuntiabit? Hic sibi locum vendicat illud Poëticum: *Quo minime credis gurgite, piscis erit.* Quis igitur Iudex tam à ratione alienus est, qui bonorum requirat testimonium, vbi nulli boni interesse possunt, nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atque hoc argumentum confirmat Regula illa Iuridica; in defectum probationum, si ex negotij & actus natura non potest haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta est ea probatione, quæ haberi potest. *text. & Gloss. in cap. fin. de testib. cog. Panormit. ibidem. Alexand. 1. volum. consil. 64. incipiente, Aeterni numinis inuocato spiritu. Marsil. consil. 5. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 126. Bartol. & Immolen. in L. In illa stipulatione. in fine. de verbor. obligat. Chassaneus super consuetud. Burgundia, Rub. 1. §. 5. num. 173.*

Amplius

Amplius roboratur ex Panormitano in cap. De cetero. de testib. vbi testatur, quod licet regulariter non admittantur laici contra clericos, in causa criminali: tamen quando delictum est commissum in villa, vbi solum vnus est clericus, in defectum probationū, admittēdi sunt laici. Ad idem facit doctrina Saliceti in L. Ea quidem. C. de accusat. q. 5. recepta ab Angelo ab Aretio, in Tractat. de malefic. Verbo Metitor. & Marsilio d. cons. 5. & alijs. Quando in casu sumus, in quo testes integri haberi non possunt, tunc admittendi non integri: & ponit exemplum. Si quis lusit in prostibulo, & fuit deceptus propter taxillos falsos &c. poterit lesionem & falsitatem probare per lenones & infames.

Sexto, in enormibus & occultis, faciliior & promptior debet esse Iudex in procedendo ad torturam, sicut in incantatione, venenatione & similibus, ex Bald. in L. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient. Barbat. & alijs in addit. ad Bartol. L. fin. ff. de quest. Quod late confirmant Francisc. Brunus in tract. de indicijs & tortura, 2. par. q. 8. nu. 2. & hæc est communis regula, vt tradit Clarus lib. 5. q. 64. vers. & ideo. Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto fiunt, difficilius probari possunt. Ex qua causa resultat illud Iuridicum pronunciatum; In clandestinis & occultis sufficere probationes per cōiecturas, ob rei difficultatem, quæ alias non sufficerent. Occulta autem sunt,

sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto, Baldus in *L. Cum fratrem. Cod. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllanian.* Hinc Baldus clamdestinum dicit; quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, *ex d. L. Cum fratrem.* Quoniam autem quæ de nocte fiunt, difficilis sunt probationis, vt probat late Alexan. *lib. 2. conf. 211. incip. Visa facti narratione, & eodem lib. conf. 167. incip. Animaduersis his, quæ tam per testes.* Atque crimen maleficorum, ex his causis alijsque, quòd est occultissimum, leuiorib⁹ argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superque constat ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum cõuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, *in lib. 2. de Sortilegijs cap. 4.* Prima, quia Dæmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, *iuxta commune dictum: Qui male agit, odit lucem:* Secunda; Si de die fierent, possent videri ab aliquo & faciliùs discooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam; & sic caperentur & punirentur.

Septimo. Regulare & iuridicum est, quod propter enormitatē & immanitatem criminis, iura & statuta transgredi licet; Id quod probatur cap. 1. de confess. Glos. & dd. Excipiuntur, propter immanitatem, quæ vocantur excepta ab illa regula: De se confessus super aliorum conscientia non debet inquiri. L. Nemo deinceps. C. de Episcopali. au-
 dient. In festis pascalibus relaxantur carcera-
 ti, exceptis qui atrociam commiserunt, L. per
 omnes. C. de defensorib. ciuitat. denegatur defensio,
 propter magnitudinem criminis. L. prouinciarum.
 C. de ferijs. in venerabili paschæ die, propter
 immanitatem, admittitur tortura, ad ho-
 norem Dei: quod & Bald. in d. l. Nemo deinceps,
 tradit. Facit ad idem Glos. in §. per contrarium. In-
 stit. de hered. quæ ab intestat. deferuntur. vbi prop-
 ter immanitatem, fama defuncti damnatur. Sic
 Ioan. Andreas, propter atrocissimum cri-
 men, in cap. Cum non ab homine. De iudicijs. testa-
 tur clericum sine degradatione posse puni-
 ri, non attenda dispositione d. cap. Sic Marsil.
 in singulari. 601. propter immanitatem crimi-
 nis recipiuntur testes, lite non contestata, &
 parte non citata: iuxta notata ab Archidiacono,
 Dominico Geminiano, Hostien. in cap. 1. de homicid.
 in 6. & Felino in cap. Quoniam, nu. 7. Vt lite non cō-
 testata. Probant hanc regulam latissimè Baldus in
 Autent. sed nouo iure. C. de seru. fugitiuis. & Docto-
 res

ver in addit. ibidem. Marfil. in L. vnus. §. Cognituum ff. de quest. & in d. singulari. & omnium latissime Andrae Barbatius in ca. 1. de constit. à n. 155. secutus doctrinam Innocentij ibidem. Propter hanc regulam in atrocissimis non seruat
ita processus, recipiuntur testes ante litem contestatam, & parte non citata, & proceditur ad torturam, etiam si non sint ita sufficientia indicia, vt recte infert Iulius Clarus li. 5. q. 1. §. primo: vers. sunt etiam. Enormia enim, vt in d. singul. 601. Marfil. tradit, talis sunt naturæ & importantis, quod alterent dispositionē statutorum & iuris communis. Atq; si hæc omnia in vilo crimine locum habeant, in hoc nostro proposito in summo gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum in crimine maleficorum, in vno subiecto conueniunt crimen læsæ maiestatis diuinæ, quandoque etiam humanæ, vt experientia compertum est, latrocinia horrenda, & grauissimis circumstantijs affecta; coniuratio cum diabolo in subuersionem regni summi Regis: Idololatria pessima, pactum cum diabolo & inferno; blasphemia in Deum, Beatissimam virginem, & omnes sanctos; peccatum contra naturam cum spiritualibus creaturis: sacrilegia nefandissima in abusu sacramenti sacramentorum, & rerum sacrarum; Infantium & innocentum cædes;

sepulchrorum violatio, vt innocentes effo-
 diant, quorum carnibus horrendè abutun-
 tur; perditio agrorum, vinearum, sylvarũ,
 omniumque rerum ad salutem hominum
 spectantium: ita vt merito à lege appellen-
 tur hostes communis salutis; & alia plurima
 scelera perpetrant, quæ nec mens humana
 concipere valet. Quis igitur tam insipiens
 est, qui legibus concludere velit, quod om-
 nes leges immanitate & atrocitate superat?
 Estne vllus canon, aut lex, aut statutum,
 quod dæmonem cum sua societate inclu-
 dat? Hic Iudices atq; potestatem habentes,
 per Deum, communemq; salutem obsecro,
 vt leges, iura, rationes, & authoritatem do-
 ctissimorum virorum intueantur, oculos
 aperiant, & cernant, quomodo Deus imma-
 nissimis criminibus irritetur, quomodo
 propter periculũ cõmunis salutis, in enor-
 mibus, ne quidem à processu & inquisitio-
 ne, & executione in diebus Deo singulari
 ratione consecratis cessandum sit; quomo-
 do DEVS executione iustitiæ reconcilie-
 tur, facillimè, ait *d. lex, Prouinciarum. C. de ferijs.*
 in hoc summi numinis speratur venia, per
 quod multorum salus, & incolumitas pro-
 curatur? Quomodo ad honorem Dei, iuxta
d. L. Nemo deinceps. crimina punienda sint;
 quomodo sinant crimina impunita coales-
 cere,

cere, cōtra L. per omnes. C. de defens. Ciuit. quo-
 modo in tam enormibus & periculosis, cō-
 tra communem salutem, relictiis legibus di-
 uinis, naturalibus & posituiis, dum pericu-
 lum est in mora, iustitiæ executionem dif-
 ferant, cum multorum scandalo, dantes iu-
 stam occasionem multis temerarijs iudi-
 cijs, & sic communicantes grauissimis pec-
 catis alienis? quomodo deglutiāt camelos,
 excolātes, culices dum minora & manifesta
 Lynceis oculis perlustrant, & talpis sunt cę-
 ciores in occultis & atrocissimis? quomodo
 festucam videant, & trabem non animad-
 uertunt, dum furta simplicia, homicidia si-
 ne proposito perpetrata, aliaq; minora cane
 peius & angue persequuntur: crimen verò
 læsæ maiestatis diuinæ, apostasiam, tracta-
 tus secretos contra patriæ salutem, & alia
 immanissima facinora, tanquam phanta-
 sias & somnia negligunt. Habeant Iudices
 in hoc negocio doctrinam Magni Basilij an-
 tē oculos; Qui veram germanamq; iustitiā
 non habet in animo repositam, ac velut ex
 præuia quadam meditatione reconditam,
 sed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis
 obsequitur, aut etiam inimicos vlciscitur,
 aut alienam reformidat potentiam; rectè
 ius dicere, iudiciaque exercere non po-
 test.

Octauo & ultimo probo conclusionem. Si non demus locum denunciationibus consortum in crimine maleficorum, non est via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius sceleris: quod concedere est absurdissimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ posita & probata sunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter dæmones est prælatio & ordo. Sunt enim supremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter ministros. Nam norunt optimè tanto stabilius esse regnum, quâto maiori firmatur ordine. Videmus autem in regno temporali, superiores, potentiores, & honoratioribus principibus assidere; consilia ac responsa dare, ac demum quod executioni mandandum concludere; conclusa per medios & infimos in effectum deducere. Non enim est supremorum consiliariorum, manus ad mouere operi. Sicut enim superiores dæmones suas prouincias committunt inferioribus: Sic etiam in pessima illa politia, principes & superiores malefici, cum Principe dæmoniorum concludunt tractatus, atque inferioribus executionem mandant.

Atq; hanc doctrinâ non solum ratio comprobât, sed etiâ maleficorû & maleficarû confessiones

sessiones confirmât. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, contra ius, doctissimorum virorum auctoritatem, & praxim tam Ecclesiæ, quam rerum public. benè institutarum, atque rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebunt ne impunita eorū scelera? eorum tractatus contra rem public. communemq; salutem occulti latebunt, ut indies plures pertrahantur in diaboli societate? Recurre ad externa indicia: perquire quādo principes huius sceleris visi fuerint aut scopos erigere ad causandum pluiam, aut ollam supponere vestibulo alicuius stabuli, aut lites & minas intētas plebeis, aut alia opera externa exercuisse, quæ indiciorum vices subeant ad probandū. Hæc enim sunt facta vulgarium & vilium personarū, quæ rus incolūt, & ruri versantur inter plebeos. Ibi quandoque hæc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciations, & alantur principes maleficorum, & magistri scholæ diaboli: & videbitur, cum maximo Reipub. damno, quis sit futurus rei exitus. Habeant antè oculos, qui gladium portant, iustitiam, quæ tribuit vnicuique quod suū est; benè agenti præmium & honorem: male-

operanti pœnam & vindictam: ne si respectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vndicare scelera; seuerissimam indignationem eius, qui etiam iustitias iudicat, incurrant.

Ex proxima conclusione & alijs infero quædam in hac materia:

Primum. Cæteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciations talibus circumstantijs fulcitas, quales posuimus, omnibus alijs indicijs: tum quia alia vt plurimum sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus: at denunciations naturam negotij & circumstantias in omnem euentum aperire possunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & est medium intellectuale veritatis eliciende, ex aliqua singulari circumstantia insurgens. *ex L. Indicia. C. de rei vindicatione. & L. fin. C. de probat*; quæ descriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem sociorum in genere, Constitutio Caroli V. *in art. 31.* refert in numerum indiciorum, eamq; ob causam etiam inter interrogationes ad maleficij reos adiungunt, vt interrogetur de magistro, à quo dederint. *in art. 51.*

Tum

Tum etiam, quia omne indicium, *iuxta doctrinam Bartol. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam*, regulariter per duos testes probari debet. Sed denūciationes fiunt coram iudice, notario alijsq; adiunctis. Denunciāns enim ipse circūstantias explicat & causas scientiæ, è quibus testis dictum magnas vires sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum denūciationes aperiunt viam iudicijs, & vltiori inquisitioni. Tandem, quia in hoc crimine, sicut actiones communiter in grauioribus sequuntur operationem demonū, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facilè possunt elidi.

Secundum illatum: Non esse iuri canonico, ciuilique, praxi, rationi; doctissimo-
rumque virorum authoritati consonum; id quod memini me à quodam iurisperito audiuisse (seriò an ioco dictum, nescio) se nihili facere etiam mille denūciationes.

Tertium: Siue hoc crimen considerem⁹ vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè iudices procedere per denūciationes ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt in tertiodécimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis po-

test procedi, vt patet ex bulla Innocentij octauj
præfixa malleo maleficarum: & ex cap. In fidei fa-
uorem. & cap. Accusatus, §. Sanè de heretic. in 6.
 Ad secularem verò; quatenus malefici la-
 trocinia exercent, in perniciem hominum
 conspirant, vineas & agros destruunt, tracta-
 tus contra republ. instituunt, animalia
 in vtilitatem hominum creata enecant, ve-
 neficia intentant, ac similia flagitia contra
 bonum commune moliuntur. Latrones
 verò, coniuratores, grassatores, proditores
 reipubl. hostesq; communis salutis, contra
 socios criminis, vt constat ex canonibus, le-
 gib^s, allegationibusq; supra allatis, testimo-
 nium sufficiens ad torturam ferre possunt.

Quartum: consultissimè & æquissimè
 hætenus illos fecisse iudices, qui processerunt
 per denunciationes ad inquisitionem
 & torturam contra maleficos; quia id fece-
 runt, ad quod obligabantur ex lege diuina
 & naturali, nec non etiam officio, secundū
 praxim tam Ecclesiæ, quam reipubl. ciuilib
 benè ordinatæ.

Quintum: Infero, (satisfaciendo eorum
 clamoribus, qui clamant, torturam debere
 præcedere iudicia, & à tortura non esse in-
 cipiendum, ex ll. 1. penult. & fin. De question. &
 communi sententia, quibus legibus hæc
 doctrina aduersatur) & respondeo ex dictis
 sequi confirmationem harum legum. Cō-
 clusio:

clusiones enim prædictæ indicia non tollunt, sed ponunt. Nam probant denunciations Reorum contra socios, in casibus à iure expressis, esse indicia ad torturam, & subire vices indiciorum. Quis enim iurisperitus negabit, si quis probet aliquod maleficium, quantum ad substantiam, per vnū testem omni exceptione maiorem, malefactorum posse subijci tormentis, sine omni alio indicio? quam communē sententiam sequitur Constitutio criminalis Caroli V. in art. 30. Tunc enim ille testis supplet locū indiciorum. Atq; sic in præsentī iudex non incipit à tortura, sed denunciations sternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum; Ex dictis conclusionibus inferendo, ad argumentū Aduocatorū criminis maleficorum, quo arguūt huiusmodi de se confessos esse criminosos & infamos, ex confessione proprij criminis; ergo eis in hoc casu non esse credendum; respondeo, negandam esse consequentiam, quia, vt euidenter probatū est, possunt esse testes, quādo veritas aliter haberi nō potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probādi tollatur, & enormissima crimina impunita in occulto lateāt. Si ergo testes esse possūt, secūdū omniū doctorū sententiā: quomodo eis non erit credendū? testibus enim fides debetur.

Ad hæc

Adhæc, vt infames, serui, domestici, socii criminis, non admittantur in testimonium; nunquid inductum est iure positiuo? Sic enim attestantur Philippus Corneus. *in 4. volum. cons. 241. in litera F. & eod. lib. consil. 259. in eadem litera.* Philippus Francus *in cap. In fidei fauorem. in 6. De hæreticis.* Petrus de Anchirano *in cap. Pastoralis. de re iudicata.* & Andreas Barbatius *in tract. de testib. num. 42.* & ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra testes tempore commoditatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus; admittit, vt exigente necessitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, possint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quæ iuris positiuo est, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod communi prouerbio dicitur: Necessitas legem non habet. Præterea infamia quandoque etiam purgatur tortura, vt supra significatum est. Tandem constat ex ll. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis &c. militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices:

Dices: cùm alij admittantur testes inhabiles; quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt *Bartol. in l. In quast. ff. ad legem iuliam Maiestatis. Marsil. consil. 20. nu. 27. & alij communiter.* Imo nec etiam inimici testimonium facit iudiciũ ad torturam, iuxta *Bald. in cons. 36. incipiente. præsupposito statuto. lib. 4. Marsil. cons. 15. num. 6. Iacobus. Menochius in li. 1. de arbit. Iud. quast. q. 28. nu. 5.* Quando autem loquimur de inimicitia, quæ repellit, intelligendum est de capitali, vel magna, vt Doctores tradunt, quos ad longum citat *Lancilottus in tractat. de offic. prætoris in civilibus, in §. 1. personas testium aggreddendo. nu. 65.* Quare malefaciunt aliquando Iudices, propter quamlibet leuem affectionem testis, exceptionem admittendo; ita vt aliquando probationes arctentur. Respondeo nunc dubio. Quædam exceptiones testium siue inhabilitates sunt iuris naturalis, vt quod puer non habens vsum rationis, furiosus, & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne possit cernere verum: Quædam sunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, seruus, familiaris &c. non possint testimonium ferre.

Nunc

Nunc, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis dispensant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege statutæ non impediant. At in ijs, quæ sunt legis naturalis, non dispensatur; cum non sit potestas. Quare benè docent Ancharanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

*An minores
cõtra ma-
leficos testari
possint.*

Dicet iterum hic aliquis, An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cum experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducant: de cuius rei certitudine refero me ad Iudicium processus, & communem huius ciuitatis Treuerensis scientiam, cui se opponere summæ dementiæ & pertinaciæ est. Non desunt docti viri, qui existimant testimonium minoris facere indicium ad torturam. *Franciscus Brunus de indic. & tortura 1. par. quest. 2. num. 18. Alberic. in tractat. de testib. prima parte. §. videntur. num. 10. Lancilot. loco cit. num. 70. & confirmatur ad propositum: in crimine læsæ maiestatis in testem admittitur minor 14 annis cum tormentis, ex mente Bartoli, Marsiliij & aliorum, in L. de minore. ff. De questionib.* Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur,

vel

vel ferula, aut habena cæditur: & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium sunt Marsili^o in *d. l. de minore.* & alij, & Iulius Clarus *lib. 5. §. fin. quest. 24.* quod minores possint examinari, vt profint ad inquirendum & veritatem indagandum, præsertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non potest. Proinde iustissimè faciunt nostri Iudices, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, quod minores examinēt, ad accipiendum instructionem pro latiori inquisitione, & eorum dicta, secundum doctorum sententiam, faciunt aliqualem præsumptionem, quæ si alijs indicijs iuuetur, auget indicium ad torturam. Quare existimo diuina prouidentia contingere quandoq; vt cum malefici innocentes pueros seducere volunt, puerorum simplicitate capiuntur, vt eorum consilia dissipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cum masculinum non concipiat fœminum in exorbitantibus à lege communi, & quando differens est ratio, vt probant aliorum auctoritate Alexand. 2. part. consil. 166. incip. animaduersis. & Ioannes de Cirier in lib. 2. de primogenitura, artic. 5. numero. 5. cum libri habentur in 8. vol. Oceani iuris, & no.

& nostræ conclusiones in masculino genere ponantur; in fœminino propter diuersitatem rationis extendo, neminem esse torquendum, nisi ad minimum à tribus vel quatuor sit denunciatus; nisi alia indicia concurrant. Quia testimonium virorum regulariter præfertur testimonio fœminarum. *Panormit. in cap. Forus. de verbor. significatione. Marsil. in conf. 51. n. 42. & in conf. 65. n. 45. & mulieri non est tanta fides adhibenda, quanta masculis, ob fragilitatem sexus. Lanfrancus in tract. de deposit. testium, nu. 110. §. Et primo quaeritur. Decius in L. fœminina. ff. de regul. iuris. Conrad. Lancilott. loc. d. num. 75. qua de causa numerus debet supplere defectum.*

At obijcis: Cùm secundum iura & Doctores, infames & socij criminũ admittantur in testes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non potest; quomodo per huiusmodi testimonio non proceditur ad condemnationem, sed tantum ad torturam? Sit ergo

Sept. & vlt. Concl. *Quamuis communiter Doctores secundum iura tradant, infames & socios criminis admitti in testes,*

testes, iuxta prædictam conclusionem: tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.

Hanc conclusionem ponit Salicetus, in L. Cunctos populos. C. de summa Trinitat. & fide Cathol. Idem ibidem tenent Baldus & Iason in 1. lectura, à nu. 70. & in 2. lectura nu. 50. & 51. Lansfrancus in tract. de depositionib. testium, à nu. 102. atque hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obscure loquitur, nu. 4. in hunc sensum interpretantur. Chassan, super consuetud. Burgundie, Rub. 1. §. 5. nu. 123. vers. & quantum ad laicum. Hippol. Marsil. in præctica criminali. §. Diligenter. nu. 3. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 1. communium conclusionum. concl. 7. nu. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. versic. Sed pone, quod non vnus tantum. Atque sic in præxi seruari in senatu Neapolitano, curia Pariensi, & alibi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq; esse verum, etiamsi testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cum sit contra eos exceptio aliqua, non
K sunt

sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam, minores sufficiunt probationes. Videntur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere, talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denūciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioannes Bodinus in lib. 4. *dæmonomania*, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse quem condemnari. quam quæstionem celebrem in vtramque partem disputat Marsilius in *L. Repeti. ff. de quæstionib. columna 6.* & pro vtraque parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in *L. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. De probat. num. 8.* Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiam, quod in occultis & ex

natura secretis atq; atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat ad condemnandum. Sic Bartolus, Baldus & Angelus L. Si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo, Francisc. Brunus de indicijs & tort. quest. 4. 1. part. nu. 7. Marsil. in d. L. Repeti. & in cons. 44. nu. 8. & 9. Alexan. in cons. 53. incipiente. In casu vertente inter. nu. 4. Chassanaus super consuetudinib. Burgundie Rubrica 1. §. 2. num. 18. in addition: & ita dicit obseruari in curia in atrocioribus, vbi probatio est sua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi esse in Mediolanensi & Neapolitano senatibus, lib. 5. §. fin. quest. 20. versic. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in casibus clandestinis, dicitur manifesta. Marsil. in cons. 44. nu. 10. Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. prator ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præsumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet sibi imponi vera poena delicti, sed alia mitior, secundum doctrinam Innocentij in cap. Verisimile. de præsumptionib. receptam à Baldo in cap. 1. de offic. delegati, num. 13. & in L. fin. Cod. de prob. Marsil. in d. L. Repeti. Lancilott. in tract. de offic. pratoris in criminalib. in §. de negatione criminis & tormentis. num. 55. Panormit. in cap. Auditis. de præscript. numero. 32. Ad quod propositum faciunt multa, quæ dicit Menochius lib. 2. de arbitr. Iudicium. casu. 279.

Antequam ad solutionem argumentorum descendam, aliqua dubia occurrentia resoluiam.

Primum Dubium; *Quid sentiendum de purgatione vel probatione aquæ frigidæ?*

Pro declaratione in primis cognoscendum est, apud quosdam iudices esse moris, ut si quam maleficam præsumptam habeant, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibent probationem aquæ frigidæ in hunc, ut intelligo, modum. Malefica præsumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibusque, ligata projicitur in aquam frigidam: si tenat, habetur vehementius suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si vero submergitur, ut innocens absoluitur, dubium nunc postulat, An hæc probatio licita sit, & conueniens indicium culpæ vel innocentia.

Purgatio aquæ frigidæ in westphalia frequens.

Hanc probationem aquæ frigidæ ferunt in frequenti esse usu apud Vvestphalos. in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, ut fama est, hac probandi forma utuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgenfis.

lib.

*lib. 2. de Sagarum natura & potestate, qui liber
prodiit in proximis nundinis Franfordien. Mense
Septemb. Anno Domini. 1588.* Hic author con-
tra Ioan. Evvichium & Herman. Neuvvalt,
Medicos, defendit, & ab antiquitate confir-
mat purgationem aquæ frigidæ: quia eius
meminit Cuiacius, Iurisconsultus, asse-
rens ea Christianos olim homines vsos fu-
isse; & adhuc in consuetudine apud multos
est. Causas vero naturales cum reddere ne-
queat, vt pote qui manifestis aduersariorū
conuincitur argumentis, alias confingit; in
diabolo quandam leuitatem, qua detinen-
tur huiusmodi corpora, ne submergantur:
in aqua vero quandam antipathiam, &
vt hoc figmentum intelligatur, ponenda
breuibus, quæ ipse multis profert. Aqua sa-
gas in se ferre non potest; quia Deus aquam
prædestinavit salutari regenerationis laua-
cro, vt in ea homines abluantur à peccato,
& regnum Dei ingrediantur; quare odio
maleficas auersatur, & reijcit, vt si maximè
pro viribus tentent, non tamen submergi
possint; cū spreto diuino lauacro, toti Tri-
nitati abrenunciauerint. Fatetur tamen, &
benè, dictus author hanc suam inuentionē
non esse edicta prætoria. Ioannes Bodinus
lib. 4. cap. 4. de Magorum Damonomania, dam-
nat hoc iudicium aquæ frigidæ, tanquam
opus quoq; magicum. K 3 Nuñc

Nunc pro resolutione dico; Primo: Iudex, vel alius potestate & autoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam subire probationem aquæ frigide, mortaliter peccat. Probatur *2. quæst. 5. cap. Mennam*, ex registro S. Gregorij, in epistola ad Brunichildâ reginam Franciæ, vbi reprobatatur probatio vulgaris aquæ frigidæ; quia diabolo fabricante introducta sit.

Deinde similibus similis est ratio: & si in lege proprius casus non exprimeretur, ad similem expressum, vbi est identitas rationis, confugiendum est. Sed probationis aquæ frigidæ eadem est ratio, quæ candentis ferri vel aquæ seruentis. Tales autem probationes peruersæ sunt & superstitiosæ, *iuxta Cap. fin. de purgatione vulgari, & 2. q. 5. cap. Mennam. & cap. Consuluisi. S. Thomâ 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Anthonin. 4. part. tit. 15. cap. 34. §. 2. Ioan. à Turrecremata in d. c. Consuluisi. Panormit. & Petrum de Anchavano in cap. fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem meminit probationis aquæ frigida. Martin. Nauar. in manuali Confessoriorum cap. 11. numero 39. Ut rei fundamentum perspiciatur, in quibusdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vsus vulgaris probationis; vt in Francia, sicut patet ex cap. Mennam, tempore S. Gregorij*

gorij, & in Liuonia, *ex cap. final. de purg. vulgari*, ætate Honorij tertij. Quare non est mirum, si Cuiacius Iurisconsultus aquæ frigidæ meminerit: non tamen, vt rectè Doctores impugnantés dicunt, eius vsum licitum asseruit. Sunt autem Honorij tertij verba in *d. cap. final*: *Dilecti filii nouiter in Liuonia baptizati, grauem ad nos querimoniam destinarunt, quod fratres templariorū, & alij, qui temporalem in eis potestatem exercent, si quando de aliquo alio crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium subire compellunt, quibus si qua exinde sequitur adustio, ciuilem pœnam infligunt. Cum igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictum, vt pote in quo Deus tentari videtur, Mandamus quatenus dictos fratres, & alios ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant, per censuras Ecclesiasticas appellatione remota repellas: hæc ibi. Purgatio autem ferri candentis, & aquæ calidæ vel frigidæ, dicitur vulgaris: quia nulla canonum aut legum authoritate fundata est, sed à vulgo inuenta, & diabolo fabricante introducta, *ex d. cap. Mennam & cap. Consulisti*. & est superstitiosa: quia intendat probare innocentiam vel culpam hominis per experimentum non secundum naturam, neque secundum Catholicam scripturam, sed per modum superstitiosum.*

Adhæc qui tali vulgari probatione vtuntur, tentant Deum, dum quærent ab eo miraculum sine causa. Ferrum candens cum naturalis sit actionis, ita lædit innocentem, sicut peccantem; & in aqua frigida ita mali submerguntur, sicut boni. Ad miracula autem, quæ suo arbitrio Deus reseruauit, vt Ancharanus ait, non ferro candenti, vel aqua frigida, sed iustis orationibus commouetur Deus. Hinc in huiusmodi probatione duplex committitur peccatû: tentationis nimirum Dei, & superstitionis: quia pactû implicitum intercedit cum dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomæ loco citato, dum ait: *Dicendum, quod iudicium ferri candentis vel aqua feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquisitionē, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus: In quantum tamē expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, qua diuino iudicio reseruantur: tum quia huiusmodi iudicium non est diuina autoritate sancitum. Vnde 2. quæstionib. 5. cap. Consulisti, in decreto Stephani Papa dicitur. Ferri candentis, vel aqua feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones, & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præs-*

presumendum. hæc S. Thom. ex canone. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Didacus Couarruias lib. 4. variarum resolut. cap. 23.

Secundo: Non solum peccant mortaliter cogentes subire probationem aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset. quia est opus superstitiosum, à diabolo introductum, ex pacto cum eo implicitè habito procedens. ergo mortaliter peccat, qui fidem adhibet tali rei. Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua causa, qui admonentur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tã diu sunt in peccato mortali, quã diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem non est amplius locus probabili ignorantia. Quare rectè Bodinus & alij, contra Scribonium, damnant probationem aquæ frigidæ, tanquam opus diabolicum.

Tertio: Si quis, vel quæ ponatur ad probationem aquæ frigidæ, & virtute talis indicij præsumpti confessio extorqueatur in tormentis; confessio est nullius roboris & momenti; & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur.

Confessio, quam nullum indicium legitimum præcedit, etiam si in tormentis facta fit, & reus in ea perseveret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex ea condemnari. *ex textu, Glossa, Bartolo, & alijs in L. penult. ff. de questionib. Alexand. in L. Qui in aliena. §. Celsus, numero. 12. De acquirenda hered. Ias. ibid. nu. 38. Angel. ab Aretio in tractat. de malefic. in verbor. Fama publica. Vers. Quinto quero. Marfil. in dict. L. penult. & in practica. §. Secunda questio. num. 2. Emanuele Soarez in thesauro receptarum sententiarum, verb. Confessio. Francisc. Bruno, de indicij & tort. 2. part. questio. 5. Francisco Viuiso lib. 2. communium opinionum, opin. 70. Iul. Claro. lib. 5. §. fin. quest. 55. & hæc est communior opinio. Sed hæc talis confessio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cum talis probatio iuri & rationi repugnet, vt constat ex dictis. Si ergo indicium nullum est: & confessione inde sequentem esse nullam necessum est. Si confessio nulla est: ergo & sententia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prædictis constat, abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum, tanquam superstitiosum, nunc verò nostris temporibus denuo maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc nostro infælici sæculo, antiquæ hereses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres supersti-*

stitutiones

ftitiones confopitæ renouantur. Causam vero, quare non submergantur sagæ, si ita fit, vt refertur, non referimus id leuitatem, cum nulla dæmoni infit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam dæmonum. Qui enim potest celerrimè per aëra corpora ad remotissimè loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentiaë puerum potest tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non vt nocentiam sagæ declaret, cui omnem suam in protegendo operam addixit, ad saluandum innocentiam in conspectu hominum (Mallet enim talem, si in culpa fit, innocentè, quam culpabilem ostendere, atque sic potius permittet in profundū descendere, quod naturale est corpori graui, quam natate contra naturā.) Sed vt in tali opere, dum fortasse vnam animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & superstitionem sibi subijciat. Etenim & cooperâtes & fidè adhibètes in laqueū diaboli cadūt. Sortitur autè hoc opus, sicut alię superstitiones, de quibus in vltimo præludio actū est, effectum ex pacto implicito cum dæmone. Dum enim homines scire

volunt

volunt occulta per modum nec à natura, nec iure permissum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & man^o adiutrices porrigit. Atque eam ob causam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquam rem superstitiosam, & diabolo suggerente inuentam, reprobant, dum tales effectus neque secundum scripturam, neque secundum canones, vel Ecclesie consuetudinem, aut rei naturam cum causis coniungantur, quam Regulam, vt supra significatum est, Augustin. lib. 2. cap. 29. de doctrina Christiana, indicat, pro dignoscendis superstitionibus. Quæ regula etiam reijcitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget aliâ confirmatione, aut ratione, aut authoritate probandum est. Quis enim aquam in baptismo diceret talem tantamque vim habere, nisi expresso Christi testimonio probatum existeret? Neque aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt dicit S. Augustinus tractatu 80. in Ioannem. Prætereà, vt ex d. cap. *Mennam, & alijs colligitur*, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandijs alijs sceleribus: quomodo ergo nunc solum obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoque malle^o maleficarum in vltima parte, familiare esse Magis,

vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem gerendum. Hęc de improbatione aquę frigidę.

Secundum Dubium; *Quod* Respondetur ad constitutionem Caroli Quinti.
cōclusio maleficum denunciante[m] facere iudicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni practice Caroli Quinti, in articulo 21. vbi expresse prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinatorum capiatur & torqueatur, imo vt tales, si quid præsumpserint, debitis pœnis subiiciantur, statuitur. Casus talis est. aliquis perdidit rem pretiosam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem vel diuinatorem, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & invocationes demonum. Tandē dicit, cōsultatione habita cū diabolo, vel alio modo vsus, talē furē rei esse, vel alieno equum maleficia destruxisse. Vel, venit diuinator, aut incantator in aliquam villam, vt factum hoc anno intellexi propè Confluentiam in Kerlich; dicit, tot sunt in hoc

hoc loco sagæ, & illa & illa est, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & sic de similibus. Dubitatur an ex talibus denunciationibus deueniendum sit ad capturam & torturam. Respondetur simpliciter quod non; vt determinat dicta constitutio Caroli, quæ est iuri & authoritati consona, in *L. idem apud Labeonem. §. Si quis Astrologus. ff. de iniurijs & famosis libellis. Angel. ibi. Francisc. Brunus in tract. de iudicijs & tortura. 1. part. quest. 3. num. 35. Marsilius in pract. & alij alibi.* quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum sint illicitæ, nec probant, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationem ex vltimo præludio adferre possumus; quia incantatores & diuinatores, si secreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, non possunt ea scire, nisi à Diabolo, à quo cognoscere non est licitum. quia talia obiecta cognitionem humanam excedunt, nisi reuelata mediante aliquo, qui sensu cognouit, existant. At in nostro proposito longè alia ratio est: malefici denunciant facta sociorum & consortium in crimine, quæ viderunt in loco, tempore, modoq; determinatis, quibus præsentibus fuerunt, vbi verè & realiter biberunt, manducauerunt, variolque tractatus habuerunt, circumstantias de accessu & recessu aperiunt, quæ humanâ cogni-

gnitionē non excedunt, sed sensibus apprehenderunt. Feruntur enim ad talē conuentum opera diaboli: sed cum in conuentu sunt, functione sensuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, saltant, bibunt, & comedunt: quæ omnia sensibilia sunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato, scilicet relinquuntur in loco, & defessæ domum ambulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quæ partim in malleo maleficarum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs, partim in nostrorum Iudicum processibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in somno contingere dicunt, sensus negant.

Quomodo somnia sunt, quando dicunt ex istis locis vinum allatum, ex talibus vas sumptum, & hoc modo consumptum? Adhæc si ea sensum effugiunt, quæ ibi tractantur, quomodo nunc nostro tempore, postquam animaduertunt in aliquibus locis denuntiationibus locum esse, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in cursibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoscantur? Hæc ita se habere, multorum relatione indies cognoscimus. Portabatur CHRISTVS à Diabolo, & statuebatur in pinnaculo templi:

at ibi existens videbat, audiebatque populum: aliaq; sensibilia ad humanā naturam spectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babilonem ferebatur ab Angelo: sed in Babilone existens loquebatur, audiebat, videbat, aliaq; sensum functiones exercebat. Nō repugnat, quod à Diabolo ad locum ferantur, & in loco existentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorū denunciationes admittantur, diuinatoꝝ & in cantatorum rejiciantur, est, quia malefici testantur de rebus naturali & humano modo acceptis: Hi vero de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionem, nisi alia conditio accedat. Vnde necesse est vt aut fallantur; aut à diabolo, qui etiam fallere solet, & à quo nō licet quicquam cognoscere, intelligant. Quare merito dicta Carolina Constitutio statuit, sicut etiam decernunt. *d.l. Idem apud Labeonem. & in C. de malefic. & mathem. l. Nemo.* vt in tales diuinatores & incantatores seuerā fiat animaduersio. Si tamen diuinatores & incantatores veritatem aliter, quam per incantationem & diuinationem scirent, non prohiberentur denunciare, seruatis seruandis.

Tertium Dubium; *An liceat Iudicibus, per mendacia veritate à Reo elicere.*
at Iudici, vel alteri potestatem exercenti, dolo, mendacio, vel falsa promissione impunitatis, à Reo præsumpto in hoc crimine, vel alijs, confessionem elicere.

Vt melius dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri: vt inducatur ad confessionem, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easque nominat) quæ te denunciant: cum tamen nullam habeat: sic fortassè ulciscendi animo par pari re feret, ait Bodin^o. Vel promittit impunitatem & euasionem, quam nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti sint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus li. 4. de Magor. demonomania cap. 1. prope finem, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à Magis & maleficis; Idque diuino & humano iure. probat exemplis veteri. testamēti, obstetrices, Exod. 1.

L propter

propter mendacium remuneratæ sunt. Abraham *Genes. 12. & 20.* dixit de vxore sua, quod soror esset. & *Genes. 27.* Iacob dixit se esse Esau: & alia extant plurima in libris veteris testamenti. Confirmat latius: Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt ad reipubl. administrationem sic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendū, vt occultorum scelerum peruestigetur veritas. His rationib⁹ mouetur ad dicendum, iure diuino & humano licitum esse iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Augustin. in lib. de mendacio & Aquinas sentiant ab octo mendacij generibus, quæ exponunt copiosè, abstinendum esse.

Bodinus no-
tatur.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falsissima & perniciosissima est, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, ostendendum, & eius argumētis respondendum est. Huic falsæ doctrine oppono veritatem. Mendacium omne prohibetur iure diuino & humano. Probat, quod iure diuino. Non dices falsum testimonium contra proximum tuum. *Psal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in corde suo, & qui non egit dolum in lingua sua.* Ergo à contrario sensu non habitabit in tabernaculo Dei, qui loquitur mendaciū, & egit dolum in lingua sua

sua. *Sapient. 1. cap. os quod mentitur, occidit animam. Ecclesiastici 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Proverb. 6. proferentem mendacia odit Deus. Psal. 5. perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Recte ergo Augustin. in lib. de mendacio cap. 17. & S. Thomas 2. 2. quest. 110. art. 3. sentiunt, quos necessario communis sententia sequitur, cum ex verbo Dei evidens sit, non esse licitum mentiri in vlllo casu, neq; etiam pro conseruatione alicuius vitæ. 22. quest. 2. can. *Ne quis.* Quia iuxta apostolicam doctrinam, non sunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & necessitate. ex eod. can. & ibidem in can. *Primum.* & multis alijs canonibus in eadem causa & quest. Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit licitum esse mentiri iure diuino & humano. Quod multo magis habet veritatem in Iudice & iudicio, cum Iudex vir bonus, & iudicium sanctum esse debeat. Qua de causa communis sententia tradit, omne peccatum esse mortale in iudicio, quando est de aliqua re graui, spectante ad iudicium, vt tradunt S. Thomas 2. 2. quest. 69. artic. 1. Caietanus ibid. Martin. Nauar. de penit. dist. 5. cap. Fratres. num. 21. & 14. & in manuali confessoriorum cap. 18. nu. 3. Dominic. Sotus in relect. de telegend. & deteg. secretum, memb. 2. question. 7. Didac. Couar. lib. 1. variarum resol. cap. 1. num. 2.

At quis non intelligit confessionem, ex qua quis vel damnatur aut absoluitur, rem esse grauissimam, spectantem ad substantiam iudicij? & confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non licet iuste litiganti in iudicio, mendacio, aut falsitate vt aduersus aduersarij dolū & cauillationes. *S. Thom. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 3. de aduocato, quod non liceat ei falsitate vt. Syluest. in verbo Aduocatus, nu. 6. Aurea Armilla ibid. nu. 19. Nauar. in manuali cap. 25. num. 29. Ioan. Immolensis in cap. 1. de mutuis petit. nu. 13. Bald. in Rub. Cod. de fide instrum. Iason in L. Cū proponas inter vos. C. de pactis post. nu. 4. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. nu. 1.* Quare falsissima est Bodini sententia, q̄ licet possunt Iudices mēdacijs & falsis modis eruere veritatē.

*Solutio argu-
mentorū Bo-
dini.*

Ad argumenta Bodini; & quidem ad illud de obstetricibus, respondetur primò, secundum Alexandrum Halen. in 3. part. q. 37. memb. 6. quod in facto earum duo confiderentur: pietas compassionis, & mendacium. Compassio opus bonum fuit moraliter; & si præcessit ex charitate, fuit etiam meritum, pro quo remuneratæ sunt temporaliter; non tamen propter hoc priuatæ premio æterno; saltem si adfuit charitas. Mendacium vero fuit officiosum; quia profuit, & vtile fuit ad salutem paruulorū, & nulli nocuum: & ideo veniale: & idcirco nō impediuit

pediuit meritum pietatis, licet illi mendacio præmiũ non debebatur. Secundo, cum S. Thom. loco citato ad 2. Obstetrices nõ sunt remuneratæ pro mendacio, sed pro timore Dei, & beneuolentia, ex qua processit mendacium. Vnde signanter dicitur *Exod. 1. Et quia timuerunt obstetrices Deum, edificauit illis domos.* Mendacium verò postea sequens non fuit meritorium. De hoc argumento latius in 22. *question. 2. can. Si qualibet. cum Ioan. Turrecremata ibid.* Raab similiter propter pietatem in nuncios commendatur, non propter mendacium officiosum, quo saluauit viros ad se declinantes, *Iosue. 2.*

Ad alia exempla dico cum S. Thoma *sol. ad 3.* quod in sacra scriptura, vt Augustinus dicit, *in lib. de mendacio. cap. 5.* inducuntur aliquorum gesta quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum est ea figuraliter & prophetice dicta esse. Vnde August. dicit, *in lib. contra mendacium,* Credendum est, illos homines, qui prophetis temporibus digni autoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atq; dixisse. Abraham tamen, vt Augustinus ait *in quest. super Genesim* dicens, Sara m esse suã

sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, *Genes. 20.* Verè soror mea est, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia scilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò mystice dixit se esse Esau, primogenitum Isaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vfus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetiæ, ad designandû mysterium; quia videlicet minor populus, scilicet gentiliû, substituendus erat in locum primogeniti. Iudith vero laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. *Pro similibus argumentorum & horum solutione legendi Alexand. Halen. loc. dict. S. Bonauent. in lib. 3. sent. d. 38. quest. 2. Gabriel ibidem q. vnica, art. 1. Turrecrem. cum text. 22. quest. 2. can. Vtilem. cap. Si quis per vetus testamentum, cap. Is autem, cap. Abraham c. Queritur cur Patriarcha. & alijs.*

Quod vero Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt in administratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægros & puerulos adhibentur, nihil probat; sed seipsum interimit. quia erga ægros & puerulos aut non vtimur mendacijs,

aut

aut si quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua absolutio sequitur, vel damnatio pendet, res grauissima est, & magni præiudicij:

Quantum nunc ad secundam dubij partem spectat, An confessio à iudice extorta promissione impunitatis, sit valida ad hoc, vt quis ex ea possit condemnari.

Negatiuam sententiam tenent Ioan. Imolen. *consil. 109.* Hyppolitus Marfil. *ff. de quaestione. L. 1. §. quaestioni, & consil. 14. num. 25. & in consil. 32. numero. 22.* Decius in *L. 1. Cod. de sentent. quæ pro eo, quod interest. numero. 7. & in L. Ea est natura cauillationis. ff. de reg. iuris, in fine.* Et alij, quos citat Couar. *lib. 1. variarum Resol. cap. 2. nu. 16.* Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti. *cap. Cum contingat de iure iurando. & cap. Quamuis. de pact. in 6.* ergo eadem ratione non debet nocere confessio dolo extorta. Item renunciatio illius, qui fraudulenter fuit inductus ad renunciandum, non valet. *cap. Sane. de renunciat. & confessio facta persuasione aduersarij potest reuocari. vt probat Marfil. in dicto consil. 32.* In contrarium, talem confessionem esse validam, & reum ex ea condemnari posse, tradunt

Felinus in cap. Afferte. de præsumpt. Archidiaconus in cap. vtilem 22. quæst. 2. Cinus in L. præsentis. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. & alij. Ratio eorum est: quia cum ista promissio perniciosa reipubl. sit, seruanda non est. Hanc quæstionem fufius tractant Couarr. loc. cit. Iul. Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 55. vers. circa secundum. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. casu 367. qui repetit omnia, & in ordinem digerit, quæ Couarr. tradit.

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent, vt Iudices abstineant ab huiusmodi promissionibus. & ratio esse potest; quia promissio obligat de iure naturali: quare hosti etiam seruanda fides est, 23. quæst. 2. cap. Noli. & Gloss. in L. Conuentionum. ff. de pact. si sit deliberata voluntaria de re possibili, aut notabili, & qui promissionem non seruat, frangit fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non se obligandi, grauius peccat significando verbis animum, quem non habet: quod spectat ad mendacium perniciosum, si sit de re notabili, tendente contra salutem corporalem vel spiritualem proximi. de qua re legendus Nauarr. in manuali cap. 18. num. 6.

Secundo; si reus spe promissionis frustratus in confessione perseueret, damnari poterit, secundum communem sententiam.

Tertio;

Tertio; si spe frustratus reuocet confessionem, & excipiat, non debet nec potest ex ea condemnari. *Couar. loc. cit. & Menochius: & sic intelligendam primam sententiã tradit.*

Quarto; quando reus sic confessus est crimen, & confessionem nec reuocauit, nec confirmauit, non pœna ordinaria, sed arbitraria puniendus esset, & mitiori. *Couar. & Clarus loc. cit. & Menochius. & vt Clarus ait, si talis promissio fiat ab eo, qui potest gratiam facere, seruanda esset; nisi circumstantiæ aggrauent; & id in aliquibus curijs practi- cari tradit.*

Prima opinio validioribus nititur argu- mentis, quæ alij non soluunt, nec suam mu- niunt, quamuis in praxi apud multos sit, Quod vero in oppositum adfertur, hanc Iudicis promissionē non esse seruandam, cum tendat in perniciem reipubl. cuius in- terest delicta puniri; verum est, vbi de deli- cto ordine iuris & recto modo constat; *vt tradit Couarr. in loc. d. propè finem.*

Quartum Dubium; An con- demnati ad ignem, iuxta dispo- sitionem legis, vivi sint combu- rendi?

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadauer autem cum careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debent infligere pœnam à lege præscriptam; maximè qui agnoscunt superiorem. His non obstantibus, vsus obtinuit, vt priusquàm igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandù periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quam comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreseos, vt praxis Italiæ & Hispaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet; nam in pœnitenti non est timenda desperatio; & ratio, vt viui non comburantur, est, ne cadant in desperationem, vel aliud peccatum in maximo cruciatus. *De hoc dubio legendi sunt Covarruias lib. 2. var. resolut. cap. 10. à num. 9. & Iulius*

Clarus

Clarus lib. 5. §. fin. *practica criminalis. quest. 99.*
versic. vnum tamen in hoc proposito notabis.

Quintum Dubium; An maleficos pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Eucharistia sacramentum dandum?

Respondeo, quod sic, si vera signa pœnitentiæ appareant, & ex dispositione deuotioneque petant. de furibus suspendendis est textus, 13 *quest. 2. cap. Quæsitum.* de hæreticis, *cap. Super eo. de hæret. in 6. de damnatis in genere, Glos. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remissionibus. Franciscus Cardinalis Zabarella ibid. quest. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæsitum.* Stephanus Ausserius in tractatu de potestate Ecclesie super laicis, num. 58. Iosephus Angles in florib. Theologicarum qq. 1. parte in 4. sentent. in q. de Suscipientibus Eucharistiam. Iulius Clarus loc. cit. sed quero nunquid. Angel. in verb. Eucharistia 3. §. 27. Syluest. ibid. num. 7. & ex professo Martinus Nauarrus in Enchiridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. numero. 11. & in manuali confessoriorum cap. 25. numero. 23. & hæc est communis sententia; quam in vrbe existens
 audiui

audiui in scolis confirmatam à Pio Quinto pijsimo Pontifice, in motu quodam proprio. Et nunc hunc morem pium sequuntur multi pij Magistratus, quamuis non vbi que gentium obseruetur. Hoc tamen obseruandum est, vt propter sanctissimi sacramenti reuerentiam ipso die executionis nõ communicent, sed communio anticipetur. Si autem executio non pateretur moram ex rationalibus causis, & damnatus ad mortem pro animæ consolatione cum fructu peteret sacramentum, contra nullam esset legem ipso die executionis communicare, modo communio executioni sententiæ quatuor horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis spacio sacramenti specie, nulla sacramento irreuerentia fiat. Atque hæc consuetudo est in Vrbe Roma, digna maximorum Pontificum pietate & prudentia, quam orbis imitari deberet, vt reserè Nauar. loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decem annos non solum dedi sacramentum, sed etiam quibusdam præfectis & iudicibus consilium super hoc peccatis consului, dandum, & adhuc consulo. Sicut enim abusus, qui tendunt in animarum perditionem indies, sine mora extirpandi sunt: sic pij vsus, qui hominum salutem & spiritualem consolationem promo-

uent,

uent, introducendi. Confessariorum autem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non. pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multū ipsis profit ad salutem animæ, si hoc salutari cibo confirmentur; ad subeundum mortis supplicium, & frangendum diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quam impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarum, indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnatæ ad mortem pœnitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum dare sanctum canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentiâ Dominum suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hic excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundam ministrorum iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem occidunt in corpore & anima, quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi; vt aduersus mortis timorem eos confirmet, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, sine fine nunquam ad vitam reducendi,
cūm

cum post mortem tam miseram nec spes
 veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Caueant
 ergo diligentissimè Iudices, vt hoc probi-
 beatur, ne ipsi fiant rei tanti facinoris, atq;
 etiam damnatis petentibus superfluous de-
 negetur potus. Quomodo enim excusare-
 tur ab homicidio, qui furioso aut amenti
 postulanti gladium ad interficiendum se,
 morem gereret? Ex dictis quoque haberi
 potest solutio dubij, de quo semel interro-
 gatus respondi affirmatiuè, prout etiam
 nunc respondeo; An pro personis maleficis,
 vel alijs mortis supplicio affectis pro scele-
 ribus, possit quis orare, sacrificium offerre,
 vel alia satisfactionis opera exercere? Re-
 spondetur, quod sic; si pœnitentes discesse-
 rint, possunt hæc bona pro eis fieri *ex d. cap.
 Quæsitum, Gloss. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Ar-
 milla in verb. Communio, nu. 27.* In cuius rei con-
 firmationem faciunt multa, quæ adfert Pe-
 trus Rauennas *in quodam tractatu incipiente,
 Valet cum perpetuo silentio ad clarissimum Theo-
 logia professionem Iacobum de alta platea &c.*
 Cuius scopus est probare, corpora suspen-
 sorum & latronum non esse in locis publi-
 cis relinquenda, sed sepulturæ tradenda.
 Habetur hic tractatus in fine Alphabeti au-
 rei vtriusque iuris eiusdem authoris. his ta-
 mén non obstantibus dico, quod non deceat
 vt pro

vt pro talibus solemnes fiant exequiæ, pro
ut pro alijs Christianis, qui cum honore vi-
tam finiuerunt, fieri consuevit. Piè autem
faciunt amici & sanguine iuncti, qui priua-
tim pro eis orant, sacrificia offerunt, vel cu-
rant offerri, & satisfactiora opera exercent.

Sextum Dubium; *An soni-
tus cāpanarum, maleficorum,
sagarum, demonumq; conatus
impediat, ne grandine, tempe-
statibus, ac alijs modis frugi-
bus, seminibus, & vineis nocu-
mentum inferant, ut utriusq;
sexus homines huius sectæ fa-
tētur, & unde talis virtus sit?*

De antiquitate, nec non laudabili ac ne-
cessario campanarum in Ecclesia vsu, legen-
di sunt Anthonius Monchiacenus Dæmo-
chares in libro de obseruanda missarum celebra-
tione cap. 13. Guilhelmus Durandus in *Ration. scti
diuinorum officiorum*, libro 1. cap. 4. Petrus Melsia
in *Sylua varia lectionis parte. 2. cap. 9.* Ioannes
Andræas & Hostien. in cap. 1. de offic. custodis.
Authorem campanarū Vergilius Polidorus

lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non sit nouum, cum vsus earum fuerit tempore Moyſis, teſte Iosepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Chriſtianos quidam tradunt primum inſtitutorem fuiſſe Paulinum Nolanum Episcopum, virum ſanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipſa nominis notatio facit. Dicitur enim cāpana à Campaniæ regione, vt atteſtantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vaſa nolæ à ciuitate Nolana que eſt in cāpania. Vtimur campanis ad laudandū Deum, congregandū clerum in Eccleſia vocandū populū ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempeſtates, & exterrendos hoſtes. Dum campanæ ſonantur, pelluntur inſidiæ inimici, fragor grandinum, impetus tempeſtatum, percūſio fulminum & inſeſta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Chriſtianos vſum tubæ argenteæ in veteri teſtamento ſignificabant, in quarum locum in noſtra Eccleſia campanæ ſucceſſerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moyſis, Numer. 10. ad collectionem populi, & in ſacrificijs, dum hoſtias offerrent, vt memoria eorum eſſet coram Domino D E O, & cum ad bellum exirent, clangebant vlulantibus tubis, & ſic

Ioseph^o li. 3.
Antiquitatū
cap. 15.

& sic memor eorum dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam festi-
 pecularia clangoris tubarum habebat, qui-
 bus præ cæteris clangoribus tubarum in-
 sistebant, ad præparandum populū, ad lau-
 dandum Deum, & reuocandum in memo-
 riam beneficia & munera diuina, tantum-
 que Domino DEO clangor tubarum pla-
 cebat, vt mediante earum sonitu, antè arcæ
 foederis muros Iericho, quibus cingebatur,
 aduersantium exercit⁹ cadere fecerit. Mirū
 ergo nemini videatur, quod mirabiles etiā
 sint effectus campanarum, quæ sine dubio
 spiritus sancti inspiratione inductæ sunt.
 Efficit autē benedictio, vt quod arte & me-
 talli natura fieri non potest, per verbum &
 orationem sanctificatum mirabiliter ope-
 retur, ex diuina dispositione. Neque velim
 vt quis hic moueat, quod Calvinus, Bren-
 tius, alijq; eius farinae calumniantur, nos
 campanas baptizare: hoc enim apud doctos
 in auditum est, licet rudes ex plebe sic cō-
 muniter loquantur. Benedicuntur enim
 campanæ, iuxta ritum in pontificali præ-
 scriptum: verum de baptismo ne verbo
 quidem fit mentio, vt rectissimè Cardina-
 lis Hosius lib. 5. in consutatione prolegomenon
 Brentij asserit. Quantam virtutem benedi-
 ctiones in huiusmodi creaturis obtineant,

*Numer. 29.
 Leuit. 23.
 Sophon. 1.*

*Campanas
 non baptiza-
 ri, sed bene-
 dici.*

qui voluerit, videat Thomam Vvaldensem
 in libro de sacramentalibus à ca. 166. His accedit,
 quod dum campanæ pulsantur, fidelium
 mentes in DEVM mouentur, eius auxilium
 contra inimicorum insultus implorât. Syl-
 ua variæ lectionis & nonnulli alij causam
 etiam naturalem reddunt, quare sonitu
 campanarum tempestates sedentur, & tem-
 perentur. Motus enim pulsationis aërem
 rariorem facit, & densitatem materiæ di-
 spersit: vnde sequitur dissolutio & mode-
 ratio meteorologicorum, quæ in regione
 aëris ex concretione materiæ elementaris
 generantur. Dæmones autem naturalium
 rerum mutationibus suas operationes ad-
 miscent, atque effectus naturalium causa-
 rum subtilitate operationis, & peruerfitate
 voluntatis, Deo permittente, in interitum
 rerum ad humanam salutem productarum,
 dirigunt. Ex his, vt ad propositum reuer-
 tar, patet veram esse confessionem malefi-
 corum & sagarum, qua asserunt campa-
 narum sonitum, eorum conatus frequen-
 ter impedire, ne valeant pessima consilia in
 conciliabulis proposita, in effectum dedu-
 cere. atq; hoc argumentum plurimum con-
 firmat fideles in fide, dum cognoscunt dia-
 bolum cum sua cohorte, instituta pro fidei
 nostræ promotione abhorrere; corroborat

rat etiam Catholicorum animos, vt quod iuxta maiorum suorum antiquissimā traditionem hucusq; magno fructu fecerunt, cum maiori seruire facere continuent.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGV- MENTORVM.

P R I M V M A R G V M E N T V M *ex cap. Episcopi. 26. question. 5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres, retro post Sathanam conuersæ, demonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum; vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire, velut Domine, & certis noctibus ad eius seruitium euocari; Sed vti- nam hæc sole in perfidia sua perisset. Nam & innumera multitudo hæc falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur. hæc ibidem.*

Respondetur in primis in hoc capite nõ
 damnari sectam maleficorum, sed aliam
 longè diuersam, vt patet intuenti textum,
 vt late ostendunt Bartholomæus Spineus in quest. de
 Strigibus cap. 25. Alfonso à Castro lib. 1. de iusta
 hæreticorum punitione cap. 16. Nicolaus Iaquierus
 hæretica prauitatis inquisitor, in flagello hæreticorũ
 fascinariorum cap. 7. Syluester in verbo, Hæresis. 3.
 Paulus Grillandus Iurisconsultus, Romæ causarum
 criminalium auditor in tractatu de sortilegijs, q. 7.
 Pro hac sententia citat Syluester Augustinum Bot-
 tam de Sauliano, & Ioannem Grassum Doctores
 iuris in quibusdam consilijs & responsis. Deinde
 in illo capite aliqua continentur, quæ non
 sunt vera, sed à fide aliena, & ideo in illo cap.
 damnantur tanquam contra fidem, nempe
 quod equitarent cum Diana, vel cum He-
 rodiade Philippi vxore: quia Diana Dea
 paganorum nulla est, neq; in hoc mundo,
 neque alibi. Herodias autem est in inferno,
 neque mulier, sed sola anima. Falsum quo-
 que est, quod equitarèt super veros equos,
 aut bestias; quia bestia in tam breui tempo-
 re, realiter & corporaliter, tanta terrarum
 spacia, in tanto silentio, transcurrere non
 possunt. Hinc quod in bestias nulla crea-
 tura vere transformari valeat, prosequi-
 tur textus. Hanc solutionem maximè per-
 suadet ratio textus, quia eiusmodi mulieres,
 in-

Inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. Sic Turrecremata commentator in d. cap. Franciscus Victoria in Relectione de arte magica, num. 31. Alfonsus à Castro loc. cit. Bernard. Basinus in tract. de artibus Magicis, nona propositione. Iosephus Angles in floribus, in 2. sentent. prima parte, in quest. de arte magica, difficult. quinta. Lambertus Danaus in Dialogo de sortarijs, & alij Doctores pro prima responsione citati. Non ergo intendebat d. caput delationem corporalem reijcere & improbare, sed ea, quæ fidei erant contraria. Postremo Gratianus, vt notum est versato in decretis, ea collegit ex concilijs tam generalibus, quam prouincialibus, tum etiam alijs doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem illud Anquiranum, vel vt alij vocant Anciranū, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendissimus & Illustrissimus Dominus Bartholomæus Caranza, Archiepiscopus Tolentanus in summa Conciliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. æditione. quare non esset tantæ authoritatis, vt ei adhærendum sit, si in aliquo contra sacras literas, Doctorum Theologorum communem sententiam, & veritatem, definiret. quod tamen non dicimus: cùm non definiat aliquid, quod contrariæ parti faueat, vt patet ex di-

Etis. Mirandum ergo est, quomodo Iurisperitorum conscientia ita constringatur auctoritate huius Capituli, cum Theologi & alij, penes quos est censura, ea quę fidei sunt discernere, nullam in hac re inueniant difficultatem? Nonne omnes Doctores, quorum est de sensu scripturarum iudicare, delationem corporalē comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hispani, & Germani sentiunt: Sic Iurisperiti rectē sentientes, vt patet ex eorum scriptis, quorum nomina hic, & in duodecima conclusione primi membri quęstionis posuimus. Tantę autem testiū nubi proprium iudicium, quod fragili & apparenti ratione ducitur, præferre, summę temeritatis est. Accedit ad testimonium experientia certissima, quam communis vox populi confirmat; atque hic certe dicere possumus, vox populi, vox Dei: cum omnis veritas à Deo sit.

Secundum argumentum. Angelus Sathanę transfiguratur se in Angelum lucis. *2. cor. 11. & in d. cap. Episcopi.* ergo potest diabolus in congregatione re præsentare personam innocentem: & sic innocens patietur, si detur fides maleficis in denunciationibus, ex deceptione dæmonis, & errore malefi-

leficorum. & confirmatur hoc argumentū ex historia S. Germani Episcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in summario hystoricali S. Antonini 2. par. tit. 11. cap. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodam loco, cū post cœnam iterum pararetur mensa, admiratus interrogauit; cui denuo pararetur? Cui cum diceretur; quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt: illa nocte S. Germanus statuit vigilare; & ecce vidit multitudinem dæmonum ad mensam in forma hominum venientem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos de familia domus excitauit: quæsiuit si illas personas cognoscerent? qui responderunt omnes vicinos & vicinas suas esse. Tunc S. Germanus ad domos singulorum de vicinia illa misit, dæmonibus mandans interim ne discederent. Euntes autem missi à sancto viro ad domos vicinorum, repererant eos in lectis suis dormientes. Adiurati ergo dæmones à sancto viro dixerunt, omnibus audientibus, se dæmones esse, qui sic hominibus illuderent.

*Historia de
S. Germano.*

Pro resolutione huius argumenti reuocanda in memoriã sunt ea, quæ diximus in præludijs tertio & quarto: Diabolum non posse operari, nisi ex permissione diuina, &

*An demones
innocentes in
nocturnis cõ-
uentibus re-
presariare
possit.*

tantum saltem & non plus, quantum conceditur à Deo. Quare causa huiusmodi transfigurationis & præsentationis diaboli, non solū petenda est ex peruersa volūtate & potestate diaboli, sed etiā ex concessione diuina singulari in ordine ad talē effectū. Multa enim potest diabolus ex suæ naturæ potentia & subtilitate, quātum ad actū primum, quæ non potest quantum ad secundum: Manus enim eius ligatæ sunt, vt non possit operari, quando & quantum vult, atq; cum similia rei multum lucis adferant, in simili id ostendam. Quantum ad actū primum, posset diabolos omnes nos occidere, & subuertere; & quantum ad voluntatem, vellet: cū semper circumeat & querat quem deuoret, omniumq; interitū appetat. Quoad operationem & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & Philosophiæ ignari multum gloriantur: diabolus potest se transfigurare in angelū, lucis ad representandū innocentem. Negatur enim simpliciter, vt sonat: quia non potest, quantum ad actum secundum, cū causa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento
 causa

causa partialis, & non totalis: & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad representandum innocentem: & Deus concedit ei potestatem faciendi. ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, vt latius patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariã, quæ ex diuinis literis innotescit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (vt rectè Bartholomæus Spineus in *quest. de Strigibus, cap. 14.* & in *apologia tertia, cap. 3. ait*) deludere, nisi eos, quorum mentem primo sibi per infidelitatem subiugauerit: Ita credendum est nullius illum personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætere, nisi eius, quam sibi iam per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cū alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sagæ, vt Iudices referunt. Atque vt hanc prouidentiam Dei erga nos latius ostendamus, reducenda est in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, non esse permissam diabolo tantam potestatem super iustos, sicut impios & malos. Gaudet enim

quare diabolus solos impios in conuentibus maleficorum representet.

iusti, vt pote amici & filij Dei, multis priuilegijs, quibus pessimi & malefici, maximè ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hostes tam diuinę maiestatis, quam cõmunis salutis, iusta dispositione priuantur. Hoc enim diuinę legis stabiliunt promissiones, vt in Psal. *Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. & iterum: Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniam non derelinques quærentes te Domine. & iterum: Clamauerunt ad me iusti, & ego, exaudiam eos. Item: Qui sperat in Domino, non confundetur. & 2. Petri 2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere. & Paulus: Fidelis Deus, (scilicet, in promissis) qui non patitur vos tentare supra id, quod potestis: sed dabit cum tentatione prouentum. Exempla ad hunc effectum etiam non desunt.*

*Susanna se-
nũ calũijs
eripitur, &
Athanasius,
Arrianorũ.*

Susannam iniustè infamatam, à senibus accusatam, & morti adiudicatam Dominus liberauit, & innocentem ostendit. Athanasius, vir sanctissimus, in Arrianorum concilio apud Tyrum coacto, ex inuidia, stupri accusabatur: & iusto Dei iudicio consilium suggestum est, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium est Athanasius, & vna cum eo Timotheus presbyter, qui simulans se esse Athanasium: Ego ne, inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violauit? Cui illa petulanter: Tu mihi vim in-
tuli.

tulisti; iure iurādo affirmans, Iudicū fidem
 obtestabatur, vt tantū flagitiū vindicarent.
 Qua cognita fraude, reiecta est mulieris im-
 pudentia. Iterū alia vice idem sanctus male-
 ficij accusatus fuit, q̄ ad vsum magicæ artis
 manū mortuā Arsenio amputatā adhibuif-
 set. At Arsenio noctu aufugiēs, cū se in cō-
 spectu toti⁹ concilij statuisset, Athanasij ini-
 micorum impudentissimū scelus aperuit.
 Et in S. Hieronymi legenda refertur, q̄ dia-
 bolus se transformauit in formā S. Syluanū
 Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi,
 qui demō in lecto scēminam nobilem pri-
 mō quidē verbis puocare cepit ad luxuriā,
 deinde etiā factis sollicitauit ad malū, quæ
 cum clamaret, demō sub specie S. Episcopi
 sub lecto scēminæ se abscondit; vbi requisitus
 & inuent⁹ p̄ luxuriosa verba mentitus est se
 esse Episcopū Syluanum. Postridiē ergo vir
 sanct⁹, disparente diabolo, grauissimē diffam-
 at⁹ est: quæ infamia tandē apud sepulchrū
 S. Hieronimi, fatēte diabolo in obsessio cor-
 pore, purgata est. Maximū ad nostrū p̄posi-
 tū testimoniū p̄bet S. Cyprianus, quod &
 nostri malefici & sagæ in suis confessioni-
 bus, vt intelligo, confirmant. Hic sanctus
 cum adhuc Magus esset, Iustinæ Christia-
 næ Virginis amore incensus, incantationib⁹
 & veneficijs Antiochiæ illā ad suæ libidinis
 assen-

*Syluanus Episcopus, etiā
 diaboli ca-
 lumnias tan-
 dem euadit.*

*Cyprianus
 martyr è ma-
 go sic chri-
 stianus.*

*Veris Christi
cultorib⁹ ar-
tes magicæ
nihil absunt.*

assensum allicere conabatur, & demonem consultabat, qua nam id re cōsequi posset. Cui dæmon: nullam sibi artem processuram aduersus eos, qui verè Christum colerent. Quo responso commotus Cyprianus, relictis magicis artibus se totum ad Christum Domini fidem conuertit. Si hoc argumentum tam validum est apud Magicæ artis patronos, quod diabolus sitientissimus damnationis & humanæ perditionis potest se transfigurare in angelum lucis, ad infamandum innocentes: quomodo non habent lynceos, sed clausos oculos, vt videant argumentum non solum militare in crimine maleficij, sed in alijs omnibus? Quod si concesserint: furibus, latronibus, coniuratoribus, adulteris, & similibus singulare præstiterint patrociniū, & iustitiæ salutiq; reipubl. maximum detrimentum. Si enim diabolus, secundum eos, potest representare innocentes in cursu & conuentu maleficorum: quomodo non potest repræsentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Siluani constat, quum omnium, innocentum maximè, interitum exoptet? Accusatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: sint duo vel tres testes: excipiat negando factum, & respondendo

diabo-

diabolum se transformasse in suam formã,
 & facinus perpetrasse, cum etiam se possit
 transfigurare in Angelum lucis, multo ma-
 gis in formam hominis: maximè cum nihil
 magis desideret, quam interitum anima-
 rum: Negare autem, quod diabolus in for-
 ma humana occidere, furari, scortari & si-
 milia perpetrare valeat, si à Deo permitte-
 retur, veritatem est impugnare. Huius ar-
 gumenti nodum soluere non poterunt,
 qui ita urgente conscientia, vel non raro ex-
 cecantibus affectionibus laborant. Ad di-
 uinam oportet recurrant prouidentiam,
 quam etiam in nostra materia allegamus.
 Sed vt hoc magis magisque veritatem habere
 ostendamus, in simili pergendum est. Dia-
 bolus, ex omniũ Theologorum & etiam Iu-
 risperitorũ rectè sentientiũ iudicio, potest
 corpora deferre de loco ad locum. ergo po-
 test eos eripere è manibus iustitiæ, & custo-
 dia publicæ potestatis: quod quidem non
 raro ad decipiendum promittit, sed tamen
 non præstat. Quæritur nunc quare hoc non
 facit? impediunt né carceres, clausuræ, aut
 alia corporalia impedimenta & vincula?
 At hoc dicere cogitareque stultum & ridi-
 culum est; cum tanta eius potestas sit, vt
 nulla super terram ei possit comparari. Po-
 test subuertere ciuitatem: quanto magis
 solue-

*Quare dia-
 bolus male-
 ficos & in-
 gos à potesta-
 te magistra-
 tus non eri-
 piat.*

soluere & rumpere clausuram? Confugi-
endum ad diuinam prouidentiam, ne iusti-
tia è medio tollatur, & impiorum audacia
crescat. Sed negabit obstinat^o. Probandum
erit ex factis: quia experientia conspiciamus,
quod pro suo beneplacito magiæ Rei, non
possunt, auferre, nec rari à dæmone extra
muros clausuræ vel carceris. Regulare au-
tem est, quod diuina voluntas non solum
nobis innotescat per sacras literas, promif-
siones, cõminationes, permissiones & pro-
hibitiones; sed etiam effectus. Diabolus est
potens ad liberandum eos, & optaret, ad cõ-
seruandum in perpetuam damnationem:
Sed non potest illud efficere sine re ipsa præ-
stare: quia potentissimus Deus manus eius
ligat, vt non operetur. Sic in præsentì cog-
noscitur diuina prouidentia erga innocen-
tes, ex sacris literis, & factis, quamuis etiam
ipsi malefici veritatem attestentur. Quod
enim nunquam factum est, neque fit secun-
dum communem rerum cursum: nequa-
quam fieri posse, si ex facti contingentia, in-
commoda sequantur, iudicandum est. Sed
nunquam aut rarissimè auditum est, ex cõ-
stantibus & perseuerantibus confessioni-
bus, quod innocentes repræsentati sint in
talibus conuentibus, imo semper experien-
tia compertum ibi repræsentatos eos, qui
fue-

fuerunt rei tanti criminis. Si tamé de extraordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non est Deum posse permittere, vt innocens accusetur in hoc crimine, sicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperátur in bonum. Tandem tamen innocentia manifestabitur, vt supra sacris literis & exemplis declaratú est. Cúm etiá diabolo fallaci respectum sit ex sacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tentétur, nisi ad meritam, probationem & bonú; non appetit talem representationem iustorum. Hæc etiam doctrina maximum robur sumit ex conscientijs innocentum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à dæmone inter maleficos & sagas representetur? Alias si hoc posset diabolus, semper omnes merito in timore & tremore versarémur, ne in fabulam & tragædiã, in qua salus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur? At securę cõscientiæ nullo modo sibi metuút, sed stãt in magna cõstantia, etiam si quandoq; ab iniustis angustientur.

Ad illa autem, quæ adferuntur in cõfirmationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedendo historiã illã S. Germani ad literam, si rectè inspiciatur, nihil facit cõtra hanc doctrinam, imo eam cõfirmat.

Deus extraordinarium potest permittere, vt innocens à dæmone re presentetur in noturnis maleficorum conuentionibus.

Obiectio ex historia S. Germani refutatur.

Dæmo-

Dæmones illi representabant personas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cū dæmonibus habebant. Non propterea illæ personæ erant innocentes. Sicut etiam in materia præsentī doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interessē, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamen repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & breuis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitiō sciebant eos solitos venire, & dicebant esse vicinos & vicinas, qui mensæ accumbere solebant. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porrigunt cibos & potum pro pecunijs. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veras, sed apparentes nummos suis dat, qui cito evanescent, & humano vsui non inseruiunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in *q. de Strigibus, cap. 28.* quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eo quod durum videatur, & à communi hominum sensu

sensu alienum, hospitem illum voluisse tot cibaria crebrò gratis præparare, & si vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dedisse pretium, si deludebantur, & se saturatos non inueniebant, ridiculum est. Et si dicatur, quod dæmones ipsi pretium exuebant vice illarum personarum, mirum est si talia se facere somniabant personæ illæ, & non cito delusionem aduertebant, si pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non somniabant se facere, mirum non minus est, si cum hospite & familia de his sæpius illi vicini sermonem non habuerint, & sic tam ab hospita quàm eius familia audientes illa de se referri, quæ scirent sibi contigisse, facile tam se quam hospitem illum & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberauerint.

Postremò, concessò quod vera sit historia; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui repræsentabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non solum non refellitur doctrina communis, sed etiam validè roboratur. Ostenditur enim ex illa narratione, eam esse Dei in suos prouidentiam, & curam paternam, vt si quando permiserit innocentem representari per dæmonem, ne in periculum veniat,

N

clarif-

clarissimè se innocentiam manifestaturum.
 Quocirca quibus à Deo gladius datus est
 ad vindictam malorum, in bonum autem
 innocentium, nisi grauissimam Dei in se
 velint prouocare iram, & fieri rei tot cædiū
 & calamitatum, perfidiæ ac sacrilegiorum,
 quæ ex mora executionis iustitię sequuntur:
 procedant contra eos, qui in conuentibus
 à maleficis visi sunt, donec aliquis Germa-
 nus suscitetur, qui innocentiam clarè mani-
 festet denunciatorū & humanit̃ delatorū.

Tertium argumentum esse potest, quod
 obscure insinuat Ponzinibius, licet non de-
 ducat. Testes de nocte non vident: ergo
 non possunt ferre testimonium illi nocti-
 uagi contra socios: quia testes debent cog-
 noscere partes, *vt tradit Bartolus in L. Minorem.*
Cod. de transactionib. Antecedens probatur *ex*
L. Si non speciali. C. de testament. & in L. fin. cum
exceptione. ff. quod metus causa. Cum ergo male-
 fici nocte sua conuenticula habeant, & ma-
 leficia exerceant; decipiuntur: & sic eis non
 est habenda fides. Hoc non obstante argu-
 mento respondetur, testes de re nocte pa-
 trata testimonium ferre posse, & fidem me-
 reri, si dicant lunam, aut aliquod lumen il-
 luxisse, aut delinquentem admodum fuis-
 se propinquum subiungant. Communis
 sententia est, quod cum prædictis circun-
 stantijs,

stantijs, & causis scientiæ, possunt testimonium ferre, licet alias non. *Iason in d. L. Si non in speciali. num. 13. & in L. Non minorem. Cod. de transact. nu. 4 & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in speciali. Doctores, communium opinionum siue receptorum sententiarum lib. 18. in verb. Testis. versic. Testis deponens se noctu. Emanuel Suarez. in Thesaur. receptorum sententiarum, in verb. Testis. Julius Clarus in lib. 5. §. fin. practica criminalis. q. 21. Versic. sed quid si testis non viderit.*

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facile extinguitur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud posse fieri videntur. In cuius rei confirmationem facit Augustinus lib. 21. de Ciuitate Dei. cap. 6. loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodam phano seu templo Idolorū, quæ nec tempestate, nec pluuia, aut vëto extinguebatur; & dicit id factū naturalibus aut magica arte, aut repræsentatione dæmonis. Quare etiā non est mirandū, quod luna nō lucente, dæmones & malefici possint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confessiones maleficorum. fatentur enim, quod choreis peractis, conuiujsque expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & fœdas carnis voluptates ex-

plent, vt patet ex processibus, de quibus
Malleus, Bodinus, Grillandus & alij. Hæc
breuiter pro tractatu quæstionis scripsisse
sufficiat; quæ omnia subijcio censuræ san-
ctæ Matris Ecclesiæ.

FINIS.

*Laus Deo, Beatissima Virgini, & omni-
bus sanctis.*

MALEFICORVM.

ARGVMENTA SI.

VE CAPITA PRÆCIPVA

prioris partis huius libri.

1. Ordo totius operis. pag. 1.
2. Quod maleficia fiant, certum esse. *ibid.*
3. Maleficij varia significationes. *ibid.*
4. Demones esse, firmiter credendum. pag. 4.
5. Ad maleficium tria concurrere, & quæ. *ibid.*
6. Quare Deus maleficia permittat. pag. 5.
7. Damonē nō plus posse, quā Deus permittat. 6.
8. In Maleficium maleficos liberè debere confon-
tite. pag. 7.
9. Maleficorum opera fieri ex pacto cum damo-
ne. pag. 9.
10. Modus cognoscendi, quousq; maleficorum ope-
ra sese extendant. pag. 10.
11. Demones post lapsum retinuisse dona natura-
lia. pag. 11.
12. Quadam maleficijs adhibita naturaliter ope-
rari, quadam ex pacto.
13. In demonibus, vti & in S. Angelis, esse ordi-
nem, seu subordinationem, & quamdiu. pa. 13.
14. Demones assumere corpora, & in ijs apparere
posse. pag. 15.
15. An diabolus in Christi forma visus, adorari
possit. pag. 16.
16. Visiones esse periculosas, & quid ijs occurren-
tibus faciendum. pag. 17. 18.

DE CONFESSIONIBVS.

17. Materia corporum à demonibus assumptorum.
pag. 20.
18. Vnde diabolus taliter apparere cognosci possit. ibi.
19. De locutione demonum cum maleficis. pag. 21.
20. An maleficus allata damna restituere teneatur.
pag. 21.
21. De foro competenti maleficorum & sagarum.
pag. 22.
22. An bona maleficorum confiscanda sint. p. 23.
23. De generalibus causis dispositiuis ad malefici-
cium. pag. 24.
24. De Particulari dispositiua causa, prima, Cleri
nimirum inscitia. pag. 26.
25. De secunda, Magistratus negligentia. pag. 30.
26. De Tertia, Infidelitate. pag. 33.
27. De superstitione, eiusque speciebus. pag. 34.
28. Superstitionum exempla. pag. 36.
29. Regula dignoscendi superstitiosa à non superstiti-
tiosis. pag. 43.
30. De quarta causa dispositiua ad maleficium,
Curiositate. pag. 45.
31. De quinta causa, nimirum auaritia. pag. 46.
32. De sexta causa, Luxuria. ibidem.
33. De septima causa, execratione vel imprecandi
rabie. pag. 48.
34. De octaua causa, tristitia videlicet & iracun-
dia nimia. ibid.
35. De causa perseuerantia in maleficijs, nimirum
desperatione conuersionis, & 49. Deque remedijs
contrarijs. pag. 52.

MALEFICORVM.

36. A maleficis & magis non miracula, sed mirabilia tantummodo fieri posse. pag. 57.
27. Maleficos non posse, demonis ope, rebus naturalibus formas indere. pag. 59.
28. Maleficos ope diabolica nec se, nec alios verè transformare posse: sed bene apparenter; & quomodo. pag. 61.
39. Imperfecta animalia posse demonum ope à maleficis fieri; & quomodo. pag. 64.
40. Dæmones cum maleficis carnaliter misceri. pag. 66.
41. Vim generatiuam hominum à maleficis impediri posse. pag. 67.
42. Maleficos tam hominibus, quam bestijs morbos ac mortem inferre posse. pag. 68.
43. Maleficos multis morbis apud medicos desperatis mederi posse, non tamen omnibus. pagina. 70.
44. Maleficorum ope contra morbos per maleficiam inflictos vti non licere, & contrà facientes grauissimè peccare. pag. 72.
45. Tempestates aliq̄q; meteora moueri à magis & maleficis ope diabolica posse. pag. 73.
46. Sterilitatem ab eisdem procurari posse. pagina. 75.
47. Maleficos corporaliter de loco ad locum à dæmone transferri. pag. eadem. ad conuentum selerrimè transuehi. pag. 77.

DE CONFSSIONIBVS

48. Non tamen semper in corpore deuehi, sed nō
nunquā phantasticè tantū & imaginariè. p. 79.

SECYNDAE PARTIS HVIVS

LIBRI CAPITA.

1. De se confessis regulariter contra alios non cre-
di, & quare. pag. 82.
2. Quinam casus à praefata regula sint excepti.
pag. 83.
3. An fur de se confessus, de socijs criminis interro-
gari possit. pag. eadem.
4. Criminum exceptorum & non exceptorum
differentia. pag. 85. & quare in illis tum lu-
dex querere teneatur, tum reus respondere: in
his non. pag. 86.
5. An reus de alijs, quam de quibus accusatus est,
interrogari possit. pag. 87.
6. Maleficus de se confessis credendum esse contra
participes criminis, & quare? pag. 89.
7. Malefici de complicibus quomodo sint interro-
gandi. pag. 92.
8. Maleficos cum demone conspirare in perniciem
generis humani. pag. 96. Reos esse laesa ma-
iestatis diuina. ibidem: sacrilegos, proditores
patria. pag. 97. haereticos, aut de haeresi suspe-
ctos. pag. 96.
9. Malefici de se confessis non aequè credi, ac
integrafama testibus, pag. 101.
10. Malefici confessionem contra socium, indicium
ad tor.

MALEFICORVM.

- ad torturam facere. pag. 102.
11. Quod vnius malefici confessio contra sociū sufficiat ad inquirendum in exceptis. pag. 104. & quando ad torturam satis sit. ibid.
12. An maleficus iuratus deponere debeat, vt dictum eius faciat indicium contra socium. pag. 108.
13. An mandatarius contra mandantem in maleficio deponens, sine alijs adminiculis, ad torturam indicium faciat. pag. 109.
14. Quando mandatarius interrogari de mandante possit. pag. 110.
15. Quot indicia requirantur ad torturam. pa. 112.
16. Indiciorū materiam, iudicij arbitrio committi. quale debeat eius arbitrium esse. ibidem.
17. An confessio in iudicio antea facta subsequuta reuocatio, sententiam latam efficiat nullam. pag. 114.
18. Quid iudex post latam sententiam facere cum Reo debeat. pag. 119.
19. Quod confessio plurium maleficorum, regulariter contra socios indicium ad torturam faciat. pag. 126.
20. Striges vnde dicantur. ibidem.
21. Occulta qua sint. ibidem.
22. Maleficia quare de nocte plarumq. fiant. 129.
23. Ob criminum enormitatem iura quandoque licere transgredi, & quanam sint renormia. pag. 130.

DE CONFESSIOIBVS

24. Id in maleficio fieri posse, & quare. pag. 137.
25. Admonitio ad iudices. pag. 132.
26. Indicium quid, & vnde dictum. pag. 136.
27. Denunciaciones reorum in exceptis contra socios, indicia esse. pag. 139.
28. Inimici quare testari non possint contra maleficos, socios criminis. pag. 141.
29. Testium inhabilitates quasdam esse à natura, quasdam à lege. ibidem.
30. Minorenes an contra maleficos testari possint. pag. 142.
31. An à mulieribus denunciatus torqueri possit, pag. 144.
32. Denunciaciones contra socios criminis rarius ad torturam, quam ad condemnationem, valere. pag. 145.
33. An Denunciaciones multiplicatae condemnationem inducere possint. pag. 146.
34. De probatione aqua frigida quid sentiendum. pag. 148.
35. Quibus & quare videatur licita. pag. 148.
36. A quibus reprobetur, & quare. pag. 149.
37. Quod illicita sit, ostenditur. 150.
38. Probatio aqua frigida vulgaris dicitur, & quare. pag. 151.
39. Quot illa probatio peccata includat. pag. 152.
40. Quod confessio per aquam frigidam elicitam, nullius sit roboris, & sententia illam secuta. pag. 153.

MALEFICORVM.

41. Cur saga nō submergatur in aqua frigida. 155.
42. Obiectioni ex constitutione criminali Caroli Quinti mota, contra denunciations maleficorum, respondetur. pag. 157.
43. Quare diuinatorum & incantatorum denunciations repudientur, maleficorum non item. pag. 160.
44. An iudicibus liceat per mendacia veritatem à reis elicere. pag. 161.
45. Quibus argumentis Bodinus affirmatiuam partem adstruat. pag. eadem.
46. Refutatur opinio Bodini. pag. 162.
47. Soluuntur eiusdem argumenta. pag. 164.
48. An confessio à iudice extorta, promissione facta impunitatis, sit valida? pag. 167.
49. An condemnati ad ignem, viui comburendi sint. pag. 169.
50. An maleficis, alijsq; morte damnatis, petentibus S. Eucharistia sacramentum administrandum sit, & quatenus. pag. 171. & 172.
51. Addictos morti, non esse nimio potu ante supplicium obruendos. pag. 173.
52. An pro damnatis vltimo supplicio, preces aliaque satisfactoria opera fieri possint, & quomodo. pag. 174.
53. An sonitus campanarum, contra maleficorum demonūq; conatū & tempestates ab illis excutatas, aliquid valeat, & vnde talis virtus. 175.
54. Campanarū antiquitas, vsus, & inuentor. pag. eadem, & 176.

DE CONFESSIOIBVS

55. Campanas non baptizari, sed benedicere; & quid earum benedictio operetur. pag. 177.
56. Sagarum confessione de Campanarum sonitu, fidem Catholicam roborari. pag. 178.
57. Solutio argumentorum. pag. 179.
58. Historia S. Germani Episcopi.
59. An demon innocentes in nocturnis maleficorum conuentibus representare possit. pag. 183.
60. Quod diabolus solos impios in conuentibus nocturnis maleficorum representet, & quare. pag. 185.
61. Idem exemplis ostenditur. pag. 186. 187. 188.
62. Diabolus, maleficos & magos è potestate Magistratus non potest eripere; & qua sit causa. pag. 189.
63. Dei extraordinaria permissione posse innocentes sic representari; sed diabolum id nolle; & quare. pag. 191.
64. Obiectio ex historia S. Germani refutatur. 191.

INDEX AVTHORVM, QUI

citantur in hoc libro.

A.

Albericus de Rosatis.
 Albertus de Gandino.
 Alexander Halensis.
 Alexander Imolensis.
 Alfonsus à Castro.
 Andræas Alciatus.
 Andræas Barbatius.
 Angelus ab Aretio.
 S. Antoninus Archiepiscopus
 Florentinus.
 Antonius de Butrio.
 Anthoninus Monchiacenus
 demochares.
 Antonius Gabriellus Roman⁹.
 Archidiaconus.
 Aristoteles.
 Athanasius.
 Augustinus Botta de Saluiano.

B.

Baldus.
 Bartholomæus à Medina.
 Bartholomæus Caranza.
 Bartholomæus Cassanæus.
 Bartholomæus Fumus.
 Bartholomæus Spincus.
 Bartolus.
 Basilius.
 Bernardus Basinus.
 Biblia.
 Bonaventura.

C.

Campegius.

Caroli Quinti constitutio cri-
 minalis.
 Cassianus.
 Concilium Anquiranum, aus
 Ancyrantum.
 Courardus Lancilottus.
 Cinus.
 Cyrillus Hierosolimitanus.

D.

Didacus Couarruuias.
 Dinus.
 Dionysius Ariopagita.
 Dominicus Geminianus.
 Dominicus Sotus.

E.

Emanuel Soarez.
 Felinus. P.
 Franciscus Brunus.
 Francif. Cardinalis Zabarella.
 Franciscus Ponzinibius.
 Franciscus Squillacensis.
 Franciscus Victoria.
 franciscus Viuius.

G.

Glossa vtriusque Iuris.
 Guilhelmus Durandus.
 Guilhemus Peraldus.
 Gratianus.
 S. Gregorius Magnus.
 Guido à Sufaria.

H.

Hieronymus.
 Hippolitus de Marsilijs.

Hoficu-

DE CONFESSIONIBVS

Hoftienfis.

I.

Jacobus Sprenger.
 Innocentius Octauus. pp.
 Innocentius Tertius. pp.
 Ifidorus.
 Ioannes Andreas.
 Ioannes Bodinus.
 Ioannes Chryfoftomus.
 Ioannes Graffius.
 Ioannes Imolenfis.
 Ioannes Medina.
 Iacobus Menochius.
 Ioannes Turrecremata.
 Ioannes Vvicius.
 Iodocus Damhauderius.
 Iofephus Angles.
 Iofephus Iudæus historicus.
 Iulius Clarus.
 Ius Ciuile.
 Ius Canonicum.

L.

Lambertus Danæus.
 Landfrancus.
 Ludouicus Bologninus.
 Ludouicus Romanus.

M.

Malleus Maleficarum.
 Marcus Antonius Blancus.
 Marcus Marulus.
 Martinus Arles.
 Martinus Nauarrus.
 Matthæus Marfilius.

N.

Nicolaus Iaquerius.

O.

Oceanus Turis.
 Oldradus.

P.

Panormitanus.
 Paulus Castrenfis.
 Paulus de Leazaris.
 Paulus Grillandus.
 Petrus de Ancharano.
 Petrus Mefsias.
 Petrus Rauennas.
 Philippus Corneus.
 Philippus Decius.
 Philippus Francus.

R.

Raphael Fulgofus.

S.

Salicetus.
 Sanctes Pagninus.
 Speculator.
 Stephanus Aufrerius.
 Stephanus Bertrandus.
 Syluefter Prieras.

T.

Theodoretus Cyrenfis Epif-
 copus.
 S. Thomas Aquinas.
 Thomas, Cardinalis Caieta-
 nus.

V.

Vergilius Polydora
 Vlricus Molitor.
 Vlricus Zafius.

INDEX VERBORVM ET RERVM MEMORABL lium huius libri Alphabeticus.

A.

- Admonitio ad Iudices. pag. 132.
An reus de alijs, quam de quibus insi-
mular^o est, interrogari possit. p. 87.
Auro nihil scelestius. pag. 46.
Auerroes Auencennam intoxicauit.
pag. 69.

B.

- Baculi & unguenta maleficorum
signum tantum sunt diaboli, nec
quicquam operantur. pag. 78.

C.

- Campanas non baptizari, sed bene-
dici, & quis benedictionis effectus.
pag. 177.

- Campanarum vsus contra maleficos
& tempestates, ne fructibus aut
hominibus noceant. pag. 175.

- Antiquitas & inuentor pag. 176
Casus excepti à regula confessorum
de se. pag. 83.

- Cause dispositiue generales, ad ma-
leficium. pag. 24.

- Causa particularis dispositiua ad ma-
leficium est cleri inscitia. pag. 26.

- & quid ex illa sequatur. p. 28. 29.
à demone procuratur. pag. 29.

- Secunda causa; magistratus negli-
gentia. pag. 30.

3. Infidelitas. pag. 33.
4. Curiositas. pag. 45.
5. Auiditia. pag. 46.

6. Luxuria. pag. 46.

7. Execratio, seu maledisendi ra-
bies. pag. 48.

8. Desolatio vel nimia tristitia. 48.

9. Desperatio conuersionis. p. 49.

- Confessi de se crimen aliquod, regu-
lariter de alijs interrogari non ac-
bent. pag. 82.

- Confiscatio in maleficis & sortilegis
an & quare non praedicitur. p. 23.

- Confessionis iudicialis à malefico fa-
cta reuocatio, an iudiciū faciat re-
uo nullum. pag. 114.

- Confessio plurium maleficorum, facit
regulariter contra socios indicium
ad toruram. pag. 120.

- Confessio quādo fiat in tormentis aut
in tormentorum. pag. 107. 108.

- Confessio sacramentalis, praesens con-
tra maleficia remediū. pag. 56.

- Confessio vnius socii in maleficio cō-
tra alium, sufficit ad inquirendum
in criminibus exceptis. pag. 104.

- Quando sufficiens est indicium ad
toruram. ibidem.

- Constantia in resistendo demone
vincit. pa. 56.

- Crimina excepta quo. pag. 83.

- Criminis enormitas facit, vt iura
transgredi liceat. pag. 130. & que
nam illa sint. ibid.

- Criminum exceptorum & non ex-
ceptorum

I N D E X.

- ceptorum differentia. pag. 85. & quare in illis index de socijs in terrogare, reusque respondere tenetur: in his non. pag. 86.
- Curiositas superbia comes. pag. 46.
- Curiositate, docti in demonis laqueos incidunt, & ab eo seducuntur. pag. 45.
- D.
- Denunciationes in exceptis tutius ad torturam, quam ad condemnationem valent. pag. 145.
- Denunciationes multiplicatae nunquam condemnationem inducant p. 146.
- Denunciationes reorum in exceptis contra socios, indicia sunt. pag. 139.
- Desperatio conuersionis, maleficos in malo detinet. pag. 49.
- Desperationis errori opposita remedia pag. 52.
- Deus est omnium rerum auctor & conseruator. pa. 4. 5. & rector ibi.
- Diabolus in maleficijs suis affectat quandam diuinitatem. pag. 7.
- Diabolus ad malum hominis arbitrium incitare potest, non cogere. pag. 8.
- Diabolus mulieri similis, & quare pag. 54.
- Diabolus prohibet confiteri maleficos. pag. 50.
- Diabolus quot modis S. Antonium tentarit. pag. 55.
- Diabolus solos impios in nocturnis maleficorum conuentibus representat. pag. 125.
- Disinatio quid. pag. 35. & quomplex. ibid.
- Demon an in Christi formam transfuratus, adorari possit. pag. 16.
- Demon an innocentes calumniari per falsam representationem nocturnis in conuentibus maleficorum possit, & quare non pag. 153.
- Demonies an per naturalia vitæ hominis ad 700. aut octingentos annos producere possint pag. 71.
- Demonies armis spiritalibus repellendi, & quibus. pag. 27.
- Demonies assumere corpora possunt, & in ijs apparere. pag. 15.
- Demonies cum maleficis rem venerant exercent. pag. 66.
- Demonies Dei similes, salutem humanam adminiculo signorum euertere nituntur. pag. 13.
- Demonies dona naturalia integra retinuerunt. pag. 11.
- Demonies esse, firmiter credendum pag. 4.
- Demonies non sunt otiosi, sed operantur. pag. 4.
- Demonies qualia assumant corpora. pag. 20.
- Demonies quomodo loquantur hominibus. pag. 21.
- In Demonibus, odium Dei & hominum, causa dispositiua est ad maleficium. pag. 24.
- In Demonibus, ut in S. Angelis, est subordinatio. pag. 14.

I N D E X.

Demon quando tacite inuocetur. pagina 10.

Demon tantum potest, & facit quantum ei Deus permittit, & non plus. pag. 6.

Demonum adparitiones periculosae sunt ideoque vitandae, nec facile admittendae. pag. 18.

Demon vnde corporaliter apparens agnosci possit. pag. 20.

F.

Fur an de socio possit interrogari. pag. 83.

I.

Idololatria quid. pag. 34.

Indebitus Dei cultus quid, & quatuorplex. pag. 35.

Indicia quot requirantur ad torturam. pag. 112.

Indicorum materia non cadit sub certam regulam, sed arbitrio Iudicis relinquitur. pag. 112.

Indicium quid, & vnde dictum. pagina. 136.

Infidelitas disponit homines ad maleficium. pa. 33.

Inimici quare testes esse non possint contra maleficos, in exceptis. pagina. 141.

Ira immoderata, seu vindictae cupiditas ad maleficium inducit. pagina 49.

Iudex an mendacio aut dolosa promissione veritatem à Reis elicere possit. pag. 161. vsque ad pag. 169

Iudex quid postulatam sententiam circa Reum facere debeat. pag. 119.

Iudex quid Reum de socijs confessum movere debeat. pagina 109,

Iudicis arbitrium in arbitrarijs quale esse debeat. pag. 112.

Inuencula ob rerum diuinarum neglectum, in eque figuram maleficio mutata. pag. 64.

L.

Luxuria ad maleficium inducit, & in eo detinet. pa. 47.

M.

Magi & malefici imperfecta facere animalia possunt. pag. 64.

Magi & venefici multos morbos, non tamen omnes, curare possunt. pag. 76.

Magi, malefici & similes nulla vera faciunt miracula. pag. 17.

sed bene mirabilia. pagin. 58. idque triplici modo, ibidem.

Magi & malefici sterilitatem & annonae caritatem efficere possunt. pag. 75.

Magistratus officium. pag. 30. & pena de officij neglectu. ibidem.

Magos & maleficos in morbis consulere, sine peccato non licet. pag. 72.

Maestatis lese crimen est exceptum. pag. 82.

●

Male-

I N D E X

- Maleficia nihil aliud quam somnia esse, pertinaciter assertere, heresis est, & quidem antiqua. pag. 3.
- Maleficia cur de nocte fiant potius quam de die. pag. 129.
- Maleficia omnia sunt ex pacto cum demone. pag. 9.
- Maleficia per opera pia solvere licet. pag. 73.
- Maleficia plus nocent adhibitis noxijs naturalibus, quam solis signis. pag. 13.
- Maleficia proprie dicta fieri, certissimum est. pag. 2.
- Maleficia permittit Deus. pag. 5.
- Malefici a demone brevissimo tempore ad loca conuentuum nocturnorum deferuntur. pag. 77.
- Malefici confessio contra socium, facti indicium ad tormentum. pag. 102.
- Malefici conspirant cum demone in perniciem tam hominum, quam omnium, que vite humane tuende sunt necessaria. pag. 96.
- Malefici conuerti possunt ad penitentiam, si volumus. pag. 8.
- Malefici de complicib⁹ quomodo sint inuerrigandi. pag. 92.
- Malefici etiam prisco seculo noti, & quales ij sint. in prefatione. fol. (:) 2.
- Maleficij in crimine puniendo iura transgredi posse, & quare. pag. 131.
- Malefici non possunt ope demonum rebus naturalibus nonam inducere formam. pag. 59.
- Maleficij verie significationes. pagina. 2.
- Maleficijs quedam adhibita naturaliter operatur, quedam ex pacto. pag. 12.
- Malefici pertinaces, vti & heretici, viui comburi debent. pag. 170.
- Malefici possunt ope demonum tempestates, pluuias & grandines excitare. pag. 73.
- Malefici quandoque per imaginationem diabolicis conuenibus interfuat. pag. 79.
- Malefici sepe corporaliter de loco ad locum transferuntur, & ad conuentus suos. pag. 75.
- Malefici sunt rei lese maiestatis diuine. pag. 96. Sacrilegi. pag. 97. proditores patrie. ibidem heretici sunt, aut eorum facta sapientur heresim. pag. 98.
- Malefici superiores in conuentibus nocturnis velantur, ne possint agnosci. pag. 159.
- Maleficis de se confessis credendum est contra participes criminis. pagina. 89.
- Maleficis de se confessis non tanta fides adhibetur, quam a probis testibus. pag. 101.
- Malefici tam hominibus quam bestijs verbos & martem inferre possunt.

I N D E X.

possunt. pagina. 68.
 In maleficium etiam maleficus libere
 consentire debet. pag. 7.
 Ad maleficium tria concurrunt, &
 que? pag. 4.
 Malefici vel magi non possunt se ve-
 re transformare in bestias. pa-
 gina. 61.
 Malefici vim generatiuam in homi-
 nibus ope demonum impedire pos-
 sunt. pag. 67.
 Maleficorum patroni notati. in pre-
 fat. fol. 3.
 Maleficorum transmutationes quo-
 modo adpareant. pag. 63.
 Maleficus an illata damna resistere
 teneatur pag. 21.
 Mandans interpretatur cum manda-
 torio concurrat. pag. 110. tenetur
 de mandatarij delicto, & eadem
 pena puniatur. ibid.
 Mandatarius maleficus an contra
 mandantem, sine ullis alijs ad-
 miniculis deponens, ad torionem
 iudicium succiat. pag. 109.
 Mandatarius quando de mandante
 possit interrogari. pag. 110.
 Minoremnes an contra maleficos te-
 stari possint. pag. 142.
 Modus cognoscendi, quousque male-
 ficorum opera se extendant. pa-
 gina. 10.

O.

Occulta que sint. pag. 129.
 Opinionum de Magis varietas, du-

bium reddit magistratum presatū
 fol. 4. b.
 Ordo inter demones post iudicium
 vniuersale cessabit. pag. 15.

P.

Philistiæ diabolium perfigurant. pa-
 gina. 50.
 Purgatio aque frigide in Vuestpha-
 lia frequens. pag. 148. defenditur
 ab Guilhelmo Adolpho Scribonio
 Marpurgensi. ibid. reprobatur à
 Bodino. pag. 149. est illicita, &
 Index ea viens mortaliter pec-
 cat. pagin. 150. dicitur vulgaris
 & quare. pag. 151. est superstitio-
 sa. ibid. confessionem sic expres-
 sam reddit nullam. pag. 153. &
 sententiam subsequenter. pag.
 154. Cur in ea sige non submer-
 gamur. pagin. 155.
 Probatio sufficiens in Civilibus, facit
 in criminibus iudicium ad tortu-
 ram. pag. 106.
 Pusillanimitas mulieribus est sa-
 miliaris. pag. 49.

S.

Sagarum confessione, de campana-
 rum sonitu, fides Catholica roba-
 ratur. pag. 178.
 Sanctos & iustos à demone affligi
 quare Deus sinat. pag. 5.
 Scopus huius libri & ordo. in pre-
 fatio. fol. 5.
 Sortilegia, diuinationes & malefi-
 cia, quando sapiant heresim. p. 22.

• 2

Super-

I N D E X.

<i>Superstitionum exempla.</i> pag. 36. <i>Regula, quibus illæ dignoscantur.</i> pag. 43. <i>Superstitio quid sit, & quatuorplex.</i> pag. 34. <i>Striges inde dicantur.</i> pag. 126. <i>Superstitio infidelitatis est protestatio.</i> pag. 33. <i>Purgatio vel probatio aque frigidae quid, & de ea quid sentiendum.</i> pag. 148. T. <i>Testium inhabilitates quedam à le-</i>	<i>ge sum, quedam à natura.</i> p. 141. <i>Torquendus an quia sit à formis denunciatus, & quando.</i> pagina. 144. V. <i>Vana observantia quid, & quot eius species.</i> pag. 36. <i>Vetule pueros & infantes ut plurimum fascinam.</i> pag. 69. <i>Visiones, utriusque periculosæ, probandæ sunt, & quid ijs occurrentibus faciendum.</i> pag. 19.

S V M M A P R I V I L E G I I .

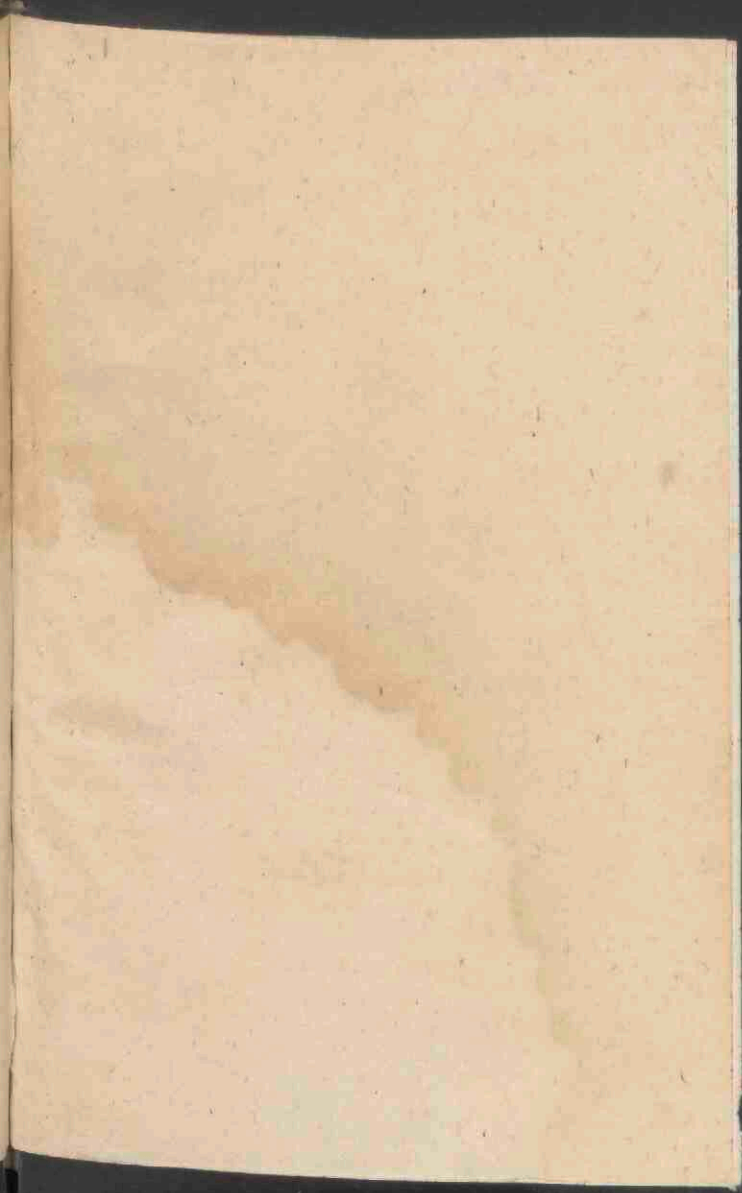
Cautum est Archiepiscopali Privilegio, ne quis libros ab Henrico Bock, Typographo Treuerensi impressos, infra decennium semper à tempore libri excusi numerandum, intra iurisdictionem Treuerensem recudat, vel alibi impressos in ditionem præfata importet aut venales habeat, sub pœna confiscationis librorum, & centum florenorum auri, pro medietate fisco Archiepiscopali inferendorum, & pro altera ipsi Henrico adplicandorum, uti latius in diplomate ipso continetur, dato Vvirliaci 18. mensis february, anno. 1586. more Treuerensi,

ERRATA LEVIVSCVLA, QVAE
operis obreperunt, sic corrigē.

In titulo, pro Suffraganio, lege, Suffraganeo. In praefat. fol. 4. a. leg. adhibendam. In Phaleucio epigrammate pro Quando lucidius, lege Quando luci. Pag. 2. vers. penult. lege, auguria. p. 7. vers. 17. l. effectum. v. 23. l. eorundē. p. 8. v. 14. l. liberi. p. 9. v. 13. l. etiamsi. p. 11. v. 18. l. integra. p. 16. v. 2. l. Mamibre. p. 21. in margine ad finem, l. competente. p. 25. lin. 14. lege caelestem. p. 29. lin. 17. lege Philistaei. p. 32. li. antepen. l. legis latoris. p. 34. vers. 5. lege, infelicem. v. antepen. l. idololatria. p. 35. v. 16. lege, aeromania. v. 17. lege, augurium. v. 18. pro, & quib. le. & c. de quibus videndi sunt Isidorus. p. 38. v. 4. leg. Annunciationis. p. 39. v. 1. l. ostendunt. p. 43. v. 2. lege, incurrisse. v. 12. lege, effectus. p. 46. v. 10. lege, superque. p. 56. v. 22. lege, nullo. p. 62. v. 11. lege, in d. distinct. 26. q. 5. p. 69. v. 27. lege, imaginatione. p. 74. v. 22. l. actus, ne diuina. p. 75. v. 19. lege, & ad conuentus. p. 78. v. 8. lege, tonsoribus. p. 79. v. vlt. lege, assequeretur. p. 82. v. 14. lege, nominati. p. 85. v. 3. lege, interrogat. p. 88. v. 17. lege, diuinum. p. 90. v. 6. lege, summo. p. 90. v. 14. lege, est recepta, & in multis. p. 91. v. 1. leg. lancilotus. p. 92. v. 21. l. dispositionem. p. 93. v. 24. l. fidem. p. 25. l. distinctio. p. 94. v. 14. l. Ergo. Probatur. p. 95. v. 21. l. communi. p. 96. v. 18. l. Regnam. p. 110. v. 13. l. mandatarius. p. 116. v. 6. l. constitutus. p. 122. v. 12. leg. allegatorum. p. 124. v. 6. l. inquirendum. v. penult. l. contra consortes. p. 135. v. 14. l. scopas. p. 136. v. 3. l. vindicare. v. vlt. l. didicerint. vers. pen. lege, adiungit. p. 139. v. 20. l. infames. p. 143. v. 11. l. adhibeant. v. 15. l. enatat, vel supernatat. p. 151. v. 16. l. alios, vt ab huiusmodi. v. 24. l. intendit. p. 152. v. 15. l. iudicium. v. 24. l. 2. quest. 5. p. 155. v. 8. l. remotissima. p. 157. v. 22. l. alienum equum maleficio. p. 171. v. 4. l. maleficio. p. 172. v. 19. leg. Pontificum. p. 174. v. 23. l. professorē. p. 186. v. 15. l. tentari. p. 189. in margine l. & magos. p. 190. v. 15. l. siue reipsa. p. 191. v. 12. l. meritum. p. 192. v. 22. lege, veros.

INSTITUTIONS
OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE

The following is a list of the institutions of the University of Cambridge, as they were in the year 1800. The list is taken from the 'Statute Book' of the University, and is arranged in alphabetical order. The names of the institutions are given in full, and the names of the persons who were then members of them are given in full. The names of the persons who were then members of them are given in full. The names of the persons who were then members of them are given in full.

OCN 68854043

